

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Restauroinnin koulutusohjelma / rakennusrestaurointi

Hanna Räsänen

LUKIOKATU 6-8 – RAKENNUSHISTORIASELVITYS EMPIRE-PORVOOSSA

Opinnäytetyö 2009

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Restaurointi

RÄSÄNEN, HANNA

Lukiokatu 6-8

– Rakennushistoriaselvitys Empire-Porvoossa

Opinnäytetyö

46 sivua ja 47 liitesivua

Työn ohjaaja

Anne Räsänen, lehtori

Toimeksiantaja

Anneli Naukkarinen, asemakaava-arkkitehti/ Porvoon kaupunki

Toukokuu 2009

Avainsanat

rakennushistoriaselvitys, empire, Porvoo, puuarkkitehtuuri

Opinnäytetyön aiheena on rakennushistoriaselvityksen laatiminen kolmen empire-tyylisen asuinrakennuksen ja kahden ulkorakennuksen kokonaisuudesta Empire-Porvoossa. Gustaf Westerbergin suunnittelemat rakennukset ovat valmistuneet vuonna 1848. Lukiokatu 6-8 on ainutlaatuisen yhtenäisenä säilynyt kokonaisuus, joka on suojeltu asemakaavalla.

Lukiokatu 6-8 on Porvoon kaupungin omistuksessa, mutta kiinteistöistä on tehty myyntipäätös. Tonteille 3 ja 6 ollaan laatimassa kaavamuutosta, jonka tueksi rakennushistoriaselvitys tarvitaan.

Rakennushistoriaselvityksen taustaksi työssä käsitellään Porvoon historiaa ja empirekaupungin kaavoitushistoriaa. Porvoo on keskiaikainen puukaupunki, jonka kaupunkirakenne uudistui 1800-luvulla. C.L. Engel laati 1832 säännöllisen ruutuasema-kaavan, jonka vaikutuksesta syntyi uusi, empirekaupungiksi kutsuttu kaupunginosa. Empirekaupunki on kulttuurihistoriallisesti arvokas ympäristö ja merkittävä ajankuva 1800-luvun puuarkkitehtuurista.

Tutkimuspainotteisessa työssä analysoidaan rakennusten tyylihistoriaa, selvitetään niiden historiallista kehitystä ja kiinteän sisustuksen säilyneisyyttä. Rakennushistoriallinen aikajana on laadittu arkisto- ja kenttätutkimuksen avulla. Työssä käsitellään myös kaupunkikuvallisia arvoja ja pohditaan kohteen ja ympäristön välistä suhdetta.

ABSTRACT

KYMENLAAKSO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Restoration

RÄSÄNEN, HANNA

Lukiokatu 6-8 – Research on a Building History in the
Empire Town of Porvoo

Bachelor's Thesis

46 pages + 47 pages of appendices

Supervisor

Anne Räsänen, Senior Lecturer

Commissioned by

Anneli Naukkarinen, City planner/ City of Porvoo

May 2009

Keywords

empire style, wooden architecture, Porvoo

This bachelor's thesis contains a research on the building history of three empire style houses and two outbuildings in the empire town of Porvoo. The group of buildings at Lukiokatu 6-8 was built in 1848, and they were designed by Gustaf Westberg. They are located in the block number 40. The block number 40 is one of the best preserved examples of the empire style unity in Porvoo. Values of townscape are also reflected on this work.

The buildings and building sites at Lukiokatu 6-8 are owned by the city of Porvoo at the moment. The property is going to be sold and there must be made some changes in the town plan. Research on the building history is needed as pre-work for plan changing.

Porvoo is a medieval town and it is crucial to know its history for understanding how the town has developed and changed through the ages. In the early 1800s Porvoo was an irregularly constructed and densely populated town. The new so called empire plan was created by C.L. Engel in 1832. Engel's plan came true partially and it concentrated on the areas which were previously non-built. This area is called the empire town of Porvoo. The empire town is an example of 1800s Finnish wooden architecture and it is an important part of cultural heritage.

Research has been made by using archival material and exploring both interiors and exteriors at the place. The historical timeline is based on the gathered information and it tries to answer what has happened and when. The existing old mouldings, doors and tiled stoves are documented.

KESKEISET KÄSITTEET

Asemakaava

50 § Alueidenkäytön yksityiskohtaista järjestämistä, rakentamista ja kehittämistä varten laaditaan asemakaava. (L 132/99)

Asemakaava laaditaan koskemaan tiettyä rajattua aluetta ja se muodostuu kartalle piirretystä maankäytön suunnitelmasta, kaavamerkintöjen sanallisista selityksistä sekä asemakaavakartalle kirjoitetuista kaavamääräyksistä (Haapanala et al. 2006, 233.)

Kaupunkikuva

Rakennetun ympäristön ja kaupunkitilan visuaalisesti hahmotettava ilmiä. (Rakennusperintöportaali, 2009)

Rakennushistoriaselvitys

Rakennusryhmän, rakennuksen tai sen osan historian, käytön muutosten ja fyysisten ominaisuuksien selvittäminen arkistomateriaalin ja kenttätöiden avulla. (Rakennusperintöportaali, 2009)

Rakennusjärjestys

Kaikissa kunnissa pakollinen kunnallinen sääntö, jolla annetaan lakia ja asetusta täydentäviä paikallisia rakentamismääräyksiä. (Jääskeläinen ja Syrjänen 2003, 20.)

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 PORVOON HISTORIAN KÄÄNNEKOHTIA	8
3 EMPIREKAUPUNGIN SYNTY	10
3.1 Kaavoitushistoria	10
3.2 Engelin asemakaava	11
3.3 Empirekaupungin tila 1900-luvulta nykyaikaan	13
3.4 Empiren puuarkkitehtuuri	14
3.5 Gustaf Westerberg	15
4 RAKENNUSHISTORIASELVITYS	16
4.1 Historiaselvityksen lähtökohdat	16
4.2 Yleiskuvaus	18
4.3 Tyylihistoria	19
4.4 Omistajahistoria	21
4.5 Alkuperäiset rakennuspiirustukset	22
4.6 Historiallinen kehitys	23
4.6.1 Asuinrakennukset	25
4.6.2 Ulkorakennukset	27
4.7 Kiinteän sisustuksen säilyneisyys	28
5 KAUPUNKIKUVALLISET ARVOT	30
5.1 Kaupunkikuva	30
5.2 Kortteli 40	32
5.3 Kohteen ja ympäristön välinen suhde	34
6 RAKENNUSHISTORIAALLINEN LUONNEHDINTA JA SUOJELUTAVOITTEET	36
7 YHTEENVETO	37
KUVAT	45

LIITTEET

- Liite 1. Porvoon karttoja
- Liite 2. Engelin asemakaava
- Liite 3. Asemakaava 1977
- Liite 4. Asemakaava 1985
- Liite 5. Gustaf Westerbergin alkuperäispiirustukset 1848
- Liite 6. Katujulkisivut
- Liite 7. Aidat ja portit
- Liite 8. Sanomalehti-ilmoitus
- Liite 9. Talon 3 kuistin muutospiirustus 1874
- Liite 10. Talon 1 kuistit
- Liite 11. Talon 1 julkisivut
- Liite 12. Talon 2 julkisivut
- Liite 13. Talon 2 muutospiirustus 1969
- Liite 14. Talo 3
- Liite 15. Ulkorakennukset
- Liite 16. Historiallisen kehityksen aikajana
- Liite 17. Listaprofiilit
- Liite 18. Talon 1 pohjapiirrokset
- Liite 19. Talon 1 kiinteä sisustus
- Liite 20. Talon 2 pohjapiirrokset
- Liite 21. Talojen 2 ja 3/A kiinteä sisustus
- Liite 22. Talon 3 pohjapiirrokset
- Liite 23. Talon 3/B-C kiinteä sisustus
- Liite 24. Kortteli 40
- Liite 25. Rakennuksia viereisissä kortteleissa
- Liite 26. Katutila
- Liite 27. Lukiokadun katujulkisivu

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on rakennushistoriaselvityksen laatiminen kolmen empire-tyylisen asuinrakennuksen ja kahden ulkorakennuksen kokonaisuudesta (Lukiokatu 6-8) Porvoon empirekaupungissa. Rakennukset sijaitsevat empirekaupungin eteläosassa, korttelissa 40 (tonteilla 3 ja 6) ja ne muodostavat ainutlaatuisena säilyneen yhtenäisen kokonaisuuden. Rakennusmestari Gustaf Westerbergin suunnittelemat rakennukset ovat valmistuneet vuonna 1848.

Porvoon kaupunki on tekemässä kaavamuutosta kortteliin 40, minkä tarkoituksena on muuttaa tonttien käyttötarkoitusta sekä tutkia samalla lisärakentamisen mahdollisuutta. Voimassa olevan asemakaavan (1985) mukaan tontit ovat julkisten rakennusten korttelialuetta. Lukiokatu 6-8:n kiinteistöt ovat tällä hetkellä kaupungin omistamia ja vuokra-asuntoina, mutta ne ovat kiinteistöjen myyntilistalla. Myynti edellyttää kaavamuutoksen laatimista, jolla tonttien käyttötarkoitus muutetaan asuinkäyttöön soveltuvaksi.

Tutkimuspainotteisen työn tavoitteena on tuottaa kohteesta kattava rakennushistoriaselvitys sekä selvittää kohteen ja ympäristön välistä suhdetta. Työssä perehdytään alueen kaavoitushistoriaan ja selvitetään rakennusten historiaa, sisätilojen kiinteän sisustuksen säilyneisyyttä ja mahdollisia muutoksia sekä tarkastellaan kohteen kaupunkikuvallisia arvoja suhteessa ympäristöön. Arkisto- ja kenttätutkimuksen avulla pyritään muodostamaan aikajanaa rakennusten eri vaiheista ja niiden kokemista muutoksista.

Koko työn kannalta empire on keskeisin käsite, joka nivoo kokonaisvaltaisesti toisiinsa niin empirekaupungin synnyn ja historian, kohteen tyylihistorian, kaupunkikuvalliset arvot ja uudelleen kaavoituksen lähtökohdat. Porvoon kaupungin historiaa tulee käsitellä, jotta syyt empirekaupungin syntyyn ja sitä kohdanneisiin muutoksiin havainnollistuvat.

Rakennushistoriaselvitys tarvitaan, jotta vuonna 2006 aloitettua kaavamuutoksen suunnittelutyötä voidaan viedä eteenpäin sekä asettaa tarkempia suojelutavoitteita ja

selvittää täydennysrakentamisen mahdollisuutta. Asemakaavan (1985) mukaan rakennukset ovat säilytettäviä (merkintä sr). Työn tilaajana on Porvoon kaupungin kaupunkisuunnitteluosaston asemakaava-arkkitehti Anneli Naukkarinen, joka vastaa kaavamuutoksen suunnittelutyöstä.

2 PORVOON HISTORIAN KÄÄNNEKOHTIA

Porvoon nimi esiintyy kirjallisissa lähteissä ensimmäistä kertaa vuonna 1327 (Edgren ja Gardberg 1996, 13). Ruotsalaiset alkoivat asuttaa Suomen etelärannikkoa keskiajan alussa ja asutuksen vakiintuessa rannikkoalueelle muodostui kaksi läpi keskiajan asemansa säilyttäneitä hallintokeskusta, Länsi-Uudenmaan Raasepori ja Itä-Uudenmaan Porvoo. Porvoon kehitys muodostui kolmessa vaiheessa: linna, kirkko ja kaupunki. (Gardberg 1981, 17-18.) Porvoo mainitaan kaupunkina ensi kerran vuonna 1387. Porvoon kaupunkioikeuksien myöntämisajankohdasta on esitetty erilaisia arvioita, mutta nykytutkimuksen valossa voidaan pitää oikeellisena vuotta 1546. (Edgren ja Gardberg 1996, 131.)

Vanhin osa kaupunkia rakentui maanteiden ja Porvoonjoen vesiväylän solmukohtaan rakennetun kirkon ympärille. Vanhan Porvoon epäsäännöllinen katuverkko on keskiaikaista perua, se myötäilee mäkistä maastoa ja rajautuu Porvoonjokeen. Pitkittäiset pääkadut kulkevat Porvoonjoen suuntaisesti ja poikkiliikennettä ohjaavat kapeat kujat. Vanhan Porvoon tontit ovat pitkiä ja kapeita, ulottuen kadusta katuun. (Lilius 1985, 10; Nikula 2005, 23-24.) (Liite 1/1)

1700-luku oli Porvoolle tuhoisaa aikaa, heti vuosisadan alussa venäläisjoukot saartoivat kaupungin. Porvoon taistelun ja kaupungin tuhon ihmistappiot olivat suuret ja poltetusta kaupungista oli jäljellä ainoastaan palaneita tontteja, holvattuja kellareita sekä kivikirkon mustuneet muurit. (Mäntylä 1994, 208, 210.) Isovihan miehitysvuodet alkoivat 1713. Elokuussa 1721 Ruotsi ja Venäjä solmivat rauhan, jossa Kaakois-Suomi oli tunnustettava Venäjälle kuuluvaksi ja valtakunnan raja siirtyi lähemmäs Porvoota kuin aiemmin. (Mäntylä 1994, 218, 224.)

Tulipalot olivat puukaupunkien suurin uhka aina 1800-luvun loppupuolelle saakka. Porvoo on palanut historiansa aikana lukuisia kertoja, vuoden 1760 tulipalo oli yksi tuhoisimmista ja sen jälkeen kaupunki jouduttiin rakentamaan lähes kokonaan uudestaan. (Mäkelä-Alitalo 2000, 140.)

1800-luku oli Porvoon kaupunkikuvassa muutosten aikaa, jossa Suomen liittäminen 1809 autonomisena osana Venäjään oli keskeinen tekijä. Porvoo on ikiaikainen kauttakulkukaupunki Helsingin ja Pietarin välillä, sijaintinsa takia Porvoo herätti ylimmän valtiovallan huomion ja kaupunki haluttiin uudistaa keisarikunnan ihanteita vastaavaksi empirekaupungiksi. (Mäkelä-Alitalo 2000, 29, 140.) Intendentinkonttori oli aloittanut toimintansa Turussa vuonna 1811 ja koko Suomen asemakaavoitus ja rakennustoiminta siirrettiin sen valvontaan (Lilius 1989, 186).

Venäjän valta vaikutti arkkitehtuurin kehitykseen niin Porvoossa kuin muualla Suomessakin. Helsingistä tuli Suomen uusi pääkaupunki ja kaupungin suunnittelu-työhön oli kiinnitetty 1816 Carl Ludvig Engel. Engelin vaikutuksesta arkkitehtuurin valtatyyliksi vakiintui 1800-luvun alkupuolella venäläinen empire, joka vähitellen levisi pääkaupungista maan muihin osiin. Turun palo vuonna 1827 oli Skandinavian kaikkien aikojen suurin kaupunkipalo, joka tuhosi lähes koko kaupungin. Palon jälkeen asemakaavoitus uudistui, paloturvallisuus nousi keskeiseksi tavoitteeksi ja sitä tavoiteltiin väljentämällä kaupunkirakennetta. (Lilius 1985, 28-31.)

Kaupunkien yleinen rakennusjärjestys (KYRJ) astui voimaan 1856. Sen määräykset koskivat asemakaavoitusta, tonttien rakentamistapaa sekä itse rakennuskantaa. Kaupunkien yleinen rakennusjärjestys jaotteli kaupungit koon mukaan neljään luokkaan (1-4), Porvoo kuului luokkaan kolme. Luokittelu määritteli asemakaavoituksen lähtökohdan: 1. ja 2. luokkien kaupunkien keskustakorttelit tuli rakentaa kaksi- ja kolmi-kerroksisin kivitaloin, kun taas 3. ja 4. luokan kaupungeissa voitiin tyytyä yksikerroksiseen puurakennuskantaan. (Lilius 1983, 128-129.)

Vanhan Porvoon säilyminen on ollut uhattuna useaan otteeseen ja 1800-luvun lopulla alueen kulttuurihistoriallista merkitystä alettiin vähitellen ymmärtää. Taiteilija Louis Sparre piti vuonna 1898 esitelmän keskiaikaisista kauneusarvoista ja loi al-

kusysäyksen alueen suojelukaavan laatimiselle. (Nikula 1983, 237.) Suojelupyrkimykset toteutuivat, kun Vanha Porvoo julistettiin vanhaksi kaupunginosaksi 1933. Jo kaksi vuosikymmentä aiemmin oli laadittu ensimmäinen alueen suojeluun pyrkinyt asemakaava. Asemakaava oli suojelutavoitteiltaan kyseenalainen, sillä toteutessaan se olisi merkinnyt katujen leventämistä kasvavan liikenteen ehdoilla ja uudisrakentamista lähes kaikilla tonteilla hygieenisyyden parantamiseksi. Aikansa edistysellinen, vanhan rakennuskannan säilyttämiseen perustunut asemakaava Vanhalle Porvoolle vahvistettiin 1975. (Koskimies ja Westerlund 2008, 174-175.)

Porvoo on ollut pinta-alaltaan pieni ja tiheästi asuttu kaupunki. Kaupungin pinta-ala oli vuonna 1917 vain 10,28 km² ja sitä ympäröi yli 600 km² laajuinen maalaiskunta. Kaupunki ja maalaiskunta yhdistyivät vasta vuonna 1997. 1900-luvun alkupuolella Porvoon liikekeskusta siirtyi Vanhasta Porvoosta Mannerheiminkadun eteläpuolelle. 1960-luvulta lähtien keskustaa haluttiin kehittää pääasiassa liiketoiminnan tarpeisiin ja tonttien rakennusoikeutta lisättiin tehokkaamman maankäytön aikaansaamiseksi. Kaupunki eli jatkuvassa muutoksessa kasvavan väestömäärän ja lisääntyvän liikenteen keskellä. 1980-luvulla ajattelutavat alkoivat muuttua ja huoli vanhan rakennuskannan säilymisestä alkoi kasvaa, sillä viihtyisä puukaupunkimiljöö uhkasi kadota kokonaan. (Koskimies ja Westerlund 2008, 163-173.)

Vuoden 1994 Porvoon keskusta-alueen inventointi-kartassa on nähtävissä kaupungin rakennuskannan ikäjakauma ja alueittainen säilyneisyys. (Liite 1/2) Porvoo on esimerkki kerroksellisesta puukaupungista, jonka juuret ovat keskiajalla, mutta jota jokainen vuosikymmen ja vuosisata ovat muokanneet ihanteidensa mukaiseksi.

3 EMPIREKAUPUNGIN SYNTY

3.1 Kaavoitushistoria

Vielä 1800-luvun alkupuolella Porvoon asemakaava oli keskiaikaisen epäsäännöllinen ja puukaupunki oli ahdas sekä altis tulipaloille (Mäkelä-Alitalo 2000, 30).

Vuonna 1830 keisari Nikolai I määräsi Porvoon uudelleen asemakaavoitettavaksi ja julisti samalla rakennuskiellon. Porvoon historia siirtyi uuteen vaiheeseen ja kaupunki laajentui etelään, Ånäsin (Aunelan) säteriltä lunastetuille maille. (Mäkelä-Alitalo 2000, 34-35.)

1800-luvun alkupuolen asemakaavoitusta hallitsivat klassistiset periaatteet. Turun palo vuonna 1827 loi alkusysäyksen uuden asemakaavatyypin synnylle, jota kutsutaan empiren ruutukaavaksi. (Lilius 1985, 9.) Empiren asemakaavan keskeisin tavoite oli paloturvallisuuden parantaminen, kaupunkirakenne muuttui väljäksi ja katutila leveäksi ja matalaksi. Uuden ruutukaavan myötä kerrosta korkeammat talot ja mansardikatot kiellettiin, tonttikoko suureni, tonttien jäsentelyperiaatteet määriteltiin ja puuston sekä aukoiden määrää lisättiin. (Lilius 1985, 31.)

Empiren kaudeksi voidaan nimittää vuosien 1830-1860 välistä ajanjaksoa Porvoon rakennushistoriassa. Tuolloin rakennettiin noin 50 uudelle tontille asuin- ja ulkorakennuksia sekä Porvoonjoen varrelle rantamakasiineja. (Keinänen 1975, 4.)

3.2 Engelin asemakaava

Keisari Nikolain käskyä noudattaen Porvoon uuden asemakaavan laatiminen pantiin vireille ja maanmittari Johan Barck teki Porvoossa mittauksia vuonna 1831. Asemakaavan laatimisen sai kuitenkin tehtäväkseen Carl Ludvig Engel ja uusi kaava valmistui vuonna 1832. Barck oli laatinut mittaustensa pohjalta ehdotuksen asemakaavasta, jota Engelin laatima kaava suurelta osin noudattaa. (Mäkelä-Alitalo 2000, 142.)

Engelin kaava oli säännöllinen, suorakaiteen muotoinen ruutuasemakaava, joka käsitti myös vanhan kaupunkialueen ja laajensi kaupunkia etelään. Asemakaava jakoi kaupungin kolmeen osaan, joista 1. osa oli nykyinen Vanha Porvoo, 2. ja 3. kaupunginosa olivat Ånäsin säterin hallussa olevia ja porvoolaisten laidunmaina käyttämiä rakentamattomia alueita. Jokainen kaupunginosa oli jaettu 15 samansuuruiseen kortteliin ja kaikissa kortteleissa oli kuusi 70 x 75 kyynärän mittaista tonttia. Paloturvall-

lisuuden lisäämiseksi kaupunginosia erottivat toisistaan leveät puistokadut. (Keinänen 1975, 6-9.) (Liite 2/1)

Eri sosiaaliryhmät erotettiin toisistaan jo uuden asemakaavan laatimisvaiheessa. Engel sijoitti kaupungin pohjois-, itä- ja eteläsivuille pienempien tonttien muodostamia puolikortteleita, jotka oli tarkoitettu vähävaraisille. (Mäkelä-Alitalo 2000, 145.)

Engelin laatiman uuden asemakaavan toteuttaminen oli suurelta osin uudisrakentamista asumattomalle maalle 2. ja 3. kaupunginosassa. Kaavan mukaan olemassa oleva kaupunki, nykyinen Vanhan Porvoon alue, olisi hävitetty ja rakennettu uudelleen ruutukaavan muotoon empiren ihanteiden mukaisesti. Suunnitelma ei kuitenkaan koskaan toteutunut Vanhan Porvoon osalta paria tonttia lukuun ottamatta ja uudisrakentaminen keskittyi uuteen kaupunginosaan Mannerheiminkadun eteläpuolelle. (Keinänen 1975, 5; Lilius 1985 31-32.)

Porvoon empirekaupungin rakentaminen pääsi vauhtiin 1840-luvun puoliväliä lähestyttäessä. Keisari Nikolain päätös uudelleen kaavoituksesta ja esivallan taloudellinen tuki uudisrakentamiselle laajensi merkittävästi kaupunkia ja vilkastutti rakennustoimintaa, minkä vaikutuksesta koko kaupungin ulkonäkö uudistui, elinkeinoelämä ja asukkaiden elinolot kohenivat. Uudisrakentajilta vaadittiin kirjalliset rakennuspiirustukset, jotka esitettiin uudisrakennuskomitealle, maistraatille ja kuvernöörille, jotta lopullinen rakennuslupa saatiin. Rakentamisessa huomioi kiinnittyi ennen kaikkea paloturvallisuuteen ja kustannuksiin, empiren yleispiirteitä noudatettiin, mutta muutoin huomiota arkkitehtuuriin ei juurikaan kiinnitetty. (Mäkelä-Alitalo 2000, 156-164.)

Porvooseen syntyi eräs aikakauden yhtenäisimmistä empirekaupunginosista. Empiren kaupunki-ihanteena olivat yhdenmukaiset, yksikerroksiset ja aumakattoiset puurakennukset pihapiiriä rajaavine aitoineen ja portteineen. Matalaa ja avaraa katutilaa reunustivat tonttien istutukset. (Lilius 1985, 32.) Engelin laatiman asemakaavan toteutumisen laajuus näkyy vuoden 1907 kartassa. (Liite 2/2)

3.3 Empirekaupungin tila 1900-luvulta nykyaikaan

Porvoossa voidaan erottaa kaksi toisistaan poikkeavaa puukaupunkiympäristöä, Vanha Porvoo ja Empirekaupunki. Vanhan Porvoon säilyttäminen on ollut asemakaavalla vahvistettua jo 1900-luvun alusta lähtien, mutta empirekaupunki on saanut kokea täysin toisenlaisen kohtalon. (Riipinen 1996a, 25.)

1960-luvulla Suomessa käynnistyi mittava kaupunkirakenteen uudistus, jonka asemakaavoituksessa modernismin ihanteita tavoitellen vanha rakennuskanta ja suljettuun katutilaan perustuneet puukaupungit haluttiin purkaa kokonaan pois ja rakentaa tilalle avokortteleita kerrostaloineen. Olemassa olevien vanhojen puukaupunkirakenteiden päälle kaavoitettiin täysin uusi kaupunkirakenne, joka samalla kasvatti oleellisesti tonttien rakennusoikeutta. (Lilius 1985, 44.)

Empirekaupunkia kaavoitettiin 1960-luvulta 1980-luvun puoliväliin asti välittämättä alueen kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta kaupunkirakenteesta. Alueella oli voimassa lukuisia eri-ikäisiä kaavoja vuosien 1960 ja 1981 välillä. Vuoden 1977 empirekaupungin Porvoonjoen puoleista osaa käsittävä asemakaava olisi sellaisenaan toteutuessaan merkinnyt alueen vanhan rakennuskannan ja miljöön lähes täydellistä menetystä. Asemakaavan mukaan säilytettäväksi rakennuksiksi oli merkitty ainoastaan museona jo tuolloin toiminut Runebergin koti korttelissa 39, Lyseo korttelissa 41, Kuurojen koulu korttelissa 46 sekä kortteli 40 ainoana kokonaisena korttelina. Muu ympäristön rakennuskanta olisi korvattu pääasiassa kolmikerroksisilla kerrostaloilla ja pysäköintialueilla. Myös korttelin 40 kaikille tonteille oli lisätty rakennus-alaa ja varattu tilaa pysäköimispaikkoja varten. (Liitteet 3/1 ja 3/2) Kaavan mahdollistamaa uudisrakentamista ehdittiin osittain toteuttaa ja rakentaa kerrostaloja keskelle puukaupunkiympäristöä. (Riipinen 1996a, 25-27.)

Vasta vuonna 1985 laadittiin asemakaavan muutos, joka käsittää empirekaupungin eteläosan Mannerheiminkadusta alaspäin. Kaavamuutoksessa pyrittiin huomioimaan alueen historiallinen ympäristö ja arvokas rakennuskanta, mutta se ei kaikilta osin ole aukoton. Kaavassa 39 rakennusta sai sr-merkinnän (säilytettävä rakennus), jonka mukaan rakennus on historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvallisesti tärkeä, eikä sitä

saa hävittää ilman pakottavaa syytä. (Liite 4) Kaavaa varten alueen rakennuskanta inventoitiin tonttikohtaisesti sekä arvoitettiin vallitsevaa kaupunkikuvaa. Ennen vuoden 1985 kaavamuutosta empirekaupungin rakennuskanta oli monin paikoin päässyt huonoon kuntoon, mutta kaavan hyväksymisen jälkeen rakennuksia alettiin kunnostaa. (Riipinen 1996a, 25-26.)

Empirekaupungissa toimii aktiivinen asukasyhdistys, joka on järjestänyt näyttely- ja julkaisutoimintaa, pyrkien tuomaan esille kaupunginosan merkitystä osana porvoolaista historiaa ja korostamaan sen säilyttämisen tärkeyttä. Asemakaava on yksi rakennussuojelun välineistä, mutta sen lisäksi tarvitaan myös alueen asukkaiden sekä muun väestön tuki ja halu toimia asian hyväksi. Nykyään empirekaupungin suurimpana uhkana ovat tulipalot, jotka sattuessaan voivat aiheuttaa korvaamatonta vahinkoa. 2000-luvulla empirekaupunki on edelleen ristiriitaisessa asemassa, sen arvo tiedostetaan, mutta toiminnassa arvostus ei välttämättä näy, sillä useimmiten taloudelliset intressit ajavat muiden näkökohtien ohi.

3.4 Empiren puuarkkitehtuuri

Klassismin periaatteita oli seurattu 1700-luvun puolivälistä 1810-20-luvulle saakka sekä asemakaavoituksessa että arkkitehtuurissa. Suomalainen kaupunkirakenne uudistui empiren asemakaavan myötä ja hallitsevaksi rakennustyyliksi tuli venäläinen empire. (Lilius 1985, 9.)

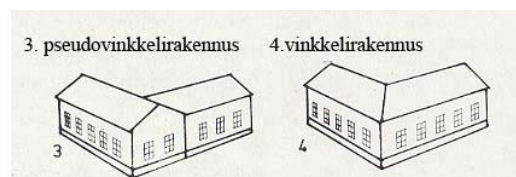
Empiren ajan tyypillinen talo oli yksikerroksinen, matalan aumakaton kattama hirsi-runkoinen puutalo. Leveärunkoiset pohjakaavatyyppit yleistyivät ja rakennusrunko leveni suhteessa korkeuteensa. Puutaloissa käytettiin tyypillisesti ulkovuorauksena vaakasuoraa rustika- tai piiloponttilaudoitusta. Vaikutteet ulkovuoraukseen oli otettu kiviarkkitehtuurin muodoista, rustikalaudoituksella pyrittiin jäljittelemään kivitalon nauharustikaa ja piilopontti- eli tasalaudoituksella haluttiin kuvata paljasta rappauspintaa. (Lilius 1989, 224-226.)

Julkisivujen vaakavuorausta jäsenneltiin selkeillä listoituksilla, joissa käytettiin pylväs- ja pilasteriaihteita. Julkisivun jäsentelyä korostettiin aiempaa suuremmalla väri-

en tummuuserolla seinäpinnassa ja listoituksissa. Seinäväreinä käytettiin keltaista ja harmaata, joiden sävy voimistui 1800-luvun puoliväliä lähestyttäessä. (Pietarila 2004, 52.) Seinän alareunassa oli useimmiten profiloitu vesilista ja vastaavasti yläreunassa lista rajaamassa matalaa ullakkokerrosta. Ikkunat olivat tavallisesti kuusi-ruutuiset ja niitä ympäröivät kehyslaudat. (Lilius 1985, 35.)

Empirearkkitehtuurille tyypillistä oli symmetria, joka heijastui erityisesti ikkunoiden sijoittelussa. Symmetrian saavuttamiseksi saatettiin turvautua jopa valeikkunoihin. Julkisivun jäsentelyssä käytettiin empiren aikana yleisesti koko julkisivun korkuisia ulkonemia, risaliitteja ja useimmiten keskirisaliitin koristeosana oli räystäään yläpuolelle kohoava frontoni (päätykolmio). (Keinänen 1975, 60; Niiranen 1981, 41.)

Empirekaudella yleistyi niin sanottu vinkelirakennus, joka koostui kahdesta toisiinsa liittyvästä siipiosasta. (Kuva 1.) Vinkelirakennuksen molemmat siipiosat olivat tavallisesti samanlevyiset ja –pituiset, mutta niistä tehtiin myös erilaisia muunnoksia, esimerkiksi toinen siipi saattoi olla toista matalampi tai leveämpi. Pseudovinkelirakennuksessa vesikattoa ei aumattu siipien yhtymäkohdassa, vaan toisen siiven pääty jäi arkkitehtoniseksi osaksi. Vinkelirakennukset soveltuivat erityisesti kulmatonteille ja niitä voitiin hyödyntää suurta asuntoa tarvittaessa. (Lilius 1989, 224-225.)

Kuva 1. Piirrokset vinkelirakennuksista. (Blom, 216)

3.5 Gustaf Westerberg

Gustaf Westerberg (1810-1855) oli empireaikakauden tuotteliain arkkitehti Porvoossa. Hän suunnitteli lähes puolet vuosien 1830-1860 välisenä aikana toteutetusta rakennuskannasta. Westerbergin merkitystä Porvoon empirearkkitehtina lisää se, että hän suunnitteli useita rakennuksia vierekkäisille tonteille ja loi näin kaupunkikuvallisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia. (Keinänen 1975, 3-4, 37.)

Westerberg aloitti työuransa kirvesmiehenä, edeten myöhemmin työnjohtajaksi ja lopulta rakennusmestariksi. Ammattitaitonsa rakennesuunnitteluun ja piirtämiseen hän hankki toimimalla intendentinkonttorissa Jean Wikin apuna sekä opiskelemalla Pietarissa ja Viipurissa. (Keinänen 1975, 41.)

Porvoossa työskentelyn aikana Westerbergin piirustukset kehittyivät yksinkertaisista monimuotoisemmiksi, jolloin julkisivujen jäsentely muuttui rikkaammaksi ja detaljit runsaammiksi. Westerbergin piirustuksia leimaa kuitenkin tietty kaavamaisuus, sillä monet hänen suunnitelmistaan muistuttavat suurelta osin toisiaan ja osa on jopa täysin samanlaisia kopioita edellisistä. Samojen piirustusten käyttö loi yhtenäistä kaupunkikuvaa, mutta sitä ei tiedetä oliko se Westerbergille tietoinen rakennustaiteellinen ratkaisu. (Keinänen 1975, 62-65.)

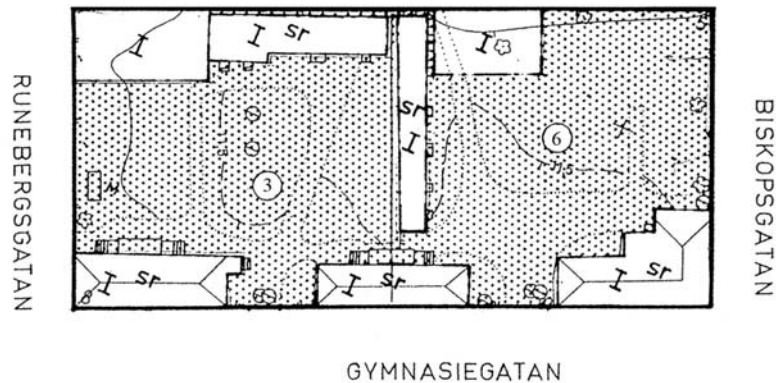
4 RAKENNUSHISTORIASELVITYS

4.1 Historiaselvityksen lähtökohdat

Porvoon kaupungin kaupunkisuunnitteluosasto on tekemässä kaavamuutosta empi-rekaupungin korttelin 40 tonteille 3 ja 6 (Lukiokatu 6-8), minkä tarkoituksena on muuttaa tonttien käyttötarkoitusta sekä tutkia täydennysrakentamisen mahdollisuutta. Tontit kiinteistöineen ovat tällä hetkellä kaupungin omistuksessa, vuokra-asuntoina, mutta niistä on tehty myyntipäätös. Nykyinen voimassa oleva asemakaava on vuodelta 1985 ja siinä tonteilla 3 ja 6 on merkintä Y (= yleisten rakennusten korttelialue). Y-merkinnän käyttö asemakaavassa on ollut yleinen käytäntö kaupungin omistamien tonttien osalta, vaikka tontit ovat olleet koko ajan asuinkäytössä. Myynti edellyttää kaavamuutoksen tekemisen, jolloin tontit muutetaan asuinkäyttöön soveltuviksi. Kaavamuutostyö koskee myös korttelin 40 tonttia 5, mutta sen rakennushistoriaselvityksen laatimista ei ole sisällytetty tähän työhön.

Tontit 3 ja 6 ovat vajaasti rakennettuja, koska niiden rakennusoikeutta on lisätty 1900-luvun jälkipuoliskoilla laadituissa asemakaavoissa. Vuoden 1985 asemakaa-

vassa lisärakennusten paikat on osoitettu tonttien takaosiin ja niiden suurin sallittu kerrosluku on yksi. (Kuva 2.) Nyt tehtävässä kaavamuutoksessa lisärakennusten paikkaa vaihdetaan paremmin empiren kaupunkikuvaa ja korttelirakennetta vastaavaksi, minkä perusteita pyritään esittämään rakennushistoriaselvityksen perusteella.

Kuva 2. Lisärakennusten paikat tonteilla 3 ja 6. (Asemakaava, 1985)

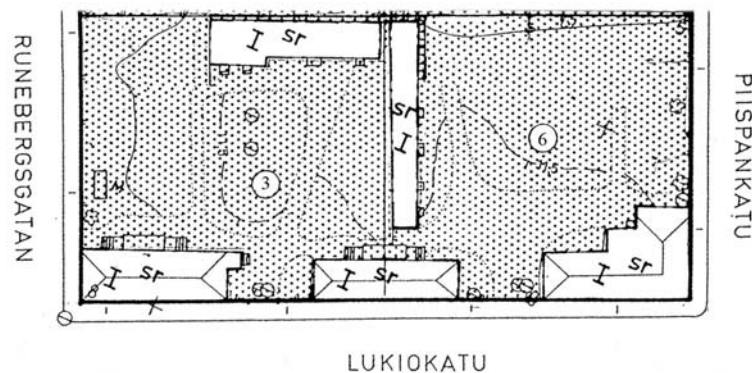
Kortteli 40 on ainutlaatuisen yhtenäisenä säilynyt empirekaavan mukainen kokonaisuus ja tonttien 3 sekä 6 rakennukset on merkitty jo vuoden 1985 asemakaavassa säilytettäväksi (merkinnällä sr). Rakennushistoriaselvityksen laatiminen on edellytys kaavamuutoksen suunnittelutyön eteenpäin viemiseksi. Rakennushistoriallisia vaiheita on selvitetty arkisto- ja kenttätutkimuksen avulla. Selvitys painottuu rakennusten muutosten ja säilyneisyyden selvittämiseen, jotka parhaiten palvelevat kaavamuutoksen suunnittelutyötä. Rakennuspiirustukset laatinut Gustaf Westerberg on myös syytä nostaa esille, sillä hänen vaikutuksensa koko empirekaupungin arkkitehtuuriin on ollut merkittävä. Omistaja- ja asukashistoria on myös osa rakennushistoriaa, mutta sen käsittely on rajattu muita osa-alueita suppeammaksi.

Rakennushistoriallista aikajanaa on pyritty hahmottelemaan vertailemalla arkistoista löytyneitä alkuperäisiä rakennuspiirustuksia sekä myöhempiä muutospiirustuksia. Kenttätutkimuksessa asuinrakennukset on tutkittu silmämääräisesti sekä ulkoa että sisältä (asuinkeuhkot, ullakot ja kellarit), sekä dokumentoitu valokuvaamalla. Kiinteän sisustuksen osalta huonejärjestyksen säilyneisyyttä ja muutoksia on tutkittu vertailemalla olemassa olevia pohjapiirroksia nykytilaan. Säilyneet listat on dokumentoitu valokuvaamalla ja piirtämällä listaprofiilit, paikoillaan olevat kaakeliuunit on dokumentoitu valokuvoin. Ulkorakennukset on myös dokumentoitu valokuvaamalla

ja sisätiloja on tarkasteltu pintapuolisesti niiden tilojen osalta, joihin on päästy. Tarkkoja rakenne- ja materiaalianalyyssejä ei ole voitu tehdä, sillä kohteessa asutaan, eikä rakenteiden avaaminen ja fragmenttien irrottaminen ollut tässä tilanteessa mahdollista.

4.2 Yleiskuvaus

Rakennushistoriaselvityksen kohteena ovat kolme empiretyylistä asuinrakennusta ja kaksi ulkorakennusta Porvoon empirekaupungin korttelissa 40. Rakennukset sijaitsevat tonteilla 3 ja 6 siten, että asuinrakennukset on ryhmitelty vierekkäin, pääjulkisivut kohti Lukiokatua ja ulkorakennukset ovat tontin 3 takaosassa, sekä tonttien 3 ja 6 rajalla poikittain. (Kuva 3.) Rakennukset on tehty vuonna 1848 Gustaf Westerbergin laatimien rakennuspiirustusten pohjalta. (Liite 5)

Kuva 3. Asemakaavapiirros rakennusten sijoittelusta tonteilla. (Asemakaava, 1985)

Asuinrakennuksista keskimmäinen on alkuaan ollut pakaritupa, joka on koostunut kahdesta erillisestä rakennuksesta, jotka on valearkkitehtuurin avulla yhdistetty toisiinsa. Tällöin katufasadista on saatu empiren ihanteiden mukaisesti yhtenäinen ja symmetrinen. Pakaritupa sijaitsee tonttien rajakohdassa ja sijainti vasten katutilaa on poikkeuksellinen, sillä yleensä pakarituvat sijoitettiin tonttien takaosiin. Westerberg sijoitti tavallisimmin pakarituvat ulkorakennusten yhteyteen, jolloin pakarin pääty suuntautui kadulle (Keinänen 1975, 49).

Pakari- eli leivintuvat rakennettiin yleensä erilleen asuinrakennuksista, sillä leivinuunit jouduttiin lämmittämään hyvin kuumiksi, jolloin tulipalon riski kasvoi. Pakari-

rakennukset käsittivät joko pelkän leivintuvan tai siihen saattoi liittyä myös kamareita, Lukio- ja Piispankadun 6-8:n pakarituvat ovat kamarilliset. (Keinänen 1975, 54.)

Tontilla 6 oleva reunimmainen asuinrakennus on Lukio- ja Piispankadun kulmauksessa siten, että Piispankadun puoleinen pääty muodostaa niin sanotun vinkkelirakennuksen.

4.3 Tyylihistoria

Lukio- ja Piispankadun 6-8:n rakennukset edustavat yksinkertaista, niukasti koristeltua puuempireä. Hirsirunkoisten asuinrakennusten perustukset ovat luonnonkivistä muuratut ja alapohjan rakenteena on käytetty rossi- eli täytepohjaa. Sisäänkäynti kaikkiin asuinrakennuksiin tapahtuu kevytrakenteisten kuistien kautta. Päädyissä olevien asuinrakennusten alla on holvatut tiilikellarit. Kenttätutkimuksen yhteydessä tarkasteltiin ullakon rakenteita ja havaittiin hirsissä koloja kohdissa, joissa niille ei ollut tarkoitusta. Tämän perusteella oletettiin, että osa hirsistä on otettu talteen puretusta rakennuksesta ja käytetty uudelleen. Asiaan saatiin vahvistus vuoden 1849 palovakuutusasiakirjoista, joissa todetaan rungon rakennusmateriaalina olleen mänty- ja kuusihirsiä, sekä uutta että vanhaa ja kierrätettyä. (PVK Porvoo 1849, 2883 ja 2884.)

Tavanomaiseen tapaan katufasadi on juhlavampi kuin pihan puoleinen julkisivu. Gustaf Westerberg on ryhmitellyt asuinrakennukset vierekkäin, pääfasadit kohti Lukiokatua. Pakarituvan katufasadia hallitsee rakennuksen keskellä oleva lunettikkunallinen frontoni. (Kuvat 4. ja 5.)

Kuva 4. Katujulkisivu (Gardberg, 1947a)

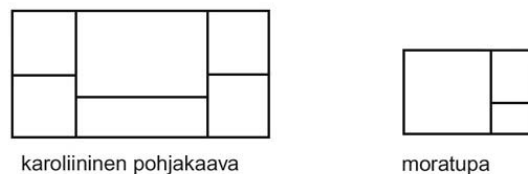

Kuva 5. Pakaritupa (Gardberg, 1947b)

Asuinrakennusten ulkovuorauksena on empirelle tyypillinen leveä vaakalaudoitus. Katujulkisivut on jäsennelty keski- ja sivurisaliitteihin vaihtelemalla vaakalaudoituksen leveyttä. Ullakkokerros on erotettu muusta julkisivusta listoituksella ja sileällä tasalaudoituksella. Westerbergin käyttämä julkisivun jäsentely on empirekaupungissa poikkeuksellinen, sillä se on säilynyt lähes muodossaan nykypäivään saakka. 1800-luvun lopulla oli tyypillistä muokata julkisivua ajan ihanteita vastaavaksi. Eri-tyisesti uusrenessanssi-tyylinen pinnan kolmijako oli suosittu ja sitä toteutettiin moniin empireajan rakennuksiin. (Liite 6)

Rakennuksissa on alkuaan ollut empirelle tyypilliset kuusiruutuiset ikkunat, jotka myöhemmässä vaiheessa on korvattu uusrenessanssityylisillä T-karmisilla ikkunoilla. Nykyisin rakennusten katufasadissa on ulospäin aukeavat T-karmiset ulkoikkunat, joista on välipuitteiden avulla tehty kuusiruutuisia ikkunoita jäljittelevät. Pihan puolella on edelleen kuusiruutuiset ikkunat ja ne ovat palkistoltaan vaatimattomammat. Lämmöneristyksen lisäämiseksi asuinrakennuksiin on myöhemmin asennettu uudet T-karmiset sisäikkunat.

Gustaf Westerbergin asuinrakennuksissa tavallisimmin käyttämä pohjakaava perustui karoliiniseen pohjakaavaan, jota muunnettiin tarkoitukseen sopivaksi. Karoliinissa eli keskeissalipohjakaavassa rakennuksen keskelle sijoittuu muita huoneita suurempi sali ja kapea eteinen sekä näiden molemmille puolille kamariparit. Kamarit olivat yleensä keskenään samankokoisia. Eteinen jaettiin tavallisesti kahteen osaan, joista toinen puoli toimi eteisenä ja toinen oli ruokakomerona tai kamarina. Lukiokatu 6-8:n osalta Westerberg on soveltanut karoliinista pohjakaavaa päätyrakennuksissa ja pakarituovassa moratuvan pohjakaavaa. (Keinänen 1975, 50, 88.) (Kuva 6.)

Kuva 6. Karoliininen pohjakaava ja moratuvan pohjakaava (Blom, 216)

Empiren aikana 1800-luvulla kaupunkikuvaa hallitsivat umpikorttelit. Vehreät pihat rajattiin rakennuksilla ja korkeilla aidoilla sekä porteilla. Aidoissa ja porteissa hei-

jastuivat empiren tyylipiirteet, julkisivun vaakalaudoitus toistui usein myös niissä. Leveiden ajoporttien lisäksi oli myös kapeita käyntiportteja. Sisäänkäynti rakennukseen tapahtui sisäpihan puolelta. (Niiranen 1981, 18-22.) Lukiokatu 6-8:n piha on rajattu korkealla lauta-aidalla, porttien paikat ja pielipylyväävät ovat paikoillaan, mutta vanhat portit puuttuvat. (Liite 7)

4.4 Omistajahistoria

Lukiokatu 6-8:n tontit omisti tilanomistaja Erik Johan Stråhle, joka rakennutti molempien tonttien asuin- ja ulkorakennukset. Engelin laatimaa uutta asemakaavaa toteutettaessa Stråhle joutui luovuttamaan omistamiaan maa-alueita ja sai korvaukseksi tontteja empirekaupunginosasta korttelista 41. Porvoon tuomiokapituli halusi kuitenkin tontit käyttöönsä piispantalon rakentamista varten. Stråhle oli ehtinyt hankkia tontteja varten rakennuspiirustukset Gustaf Westerbergiltä ja ilmoitti hyväksyvänsä vaihdon korttelin 40 tontteihin 3 ja 6. Rakennuspiirustukset oli laadittu kauaskantoisesti soveltumaan myös näille Lukiokadun tonteille. Vaihto hyväksyttiin ja vuoden 1848 aikana Stråhlen talot valmistuivat nykyiselle paikalleen. (Keinänen 1975, 83.)

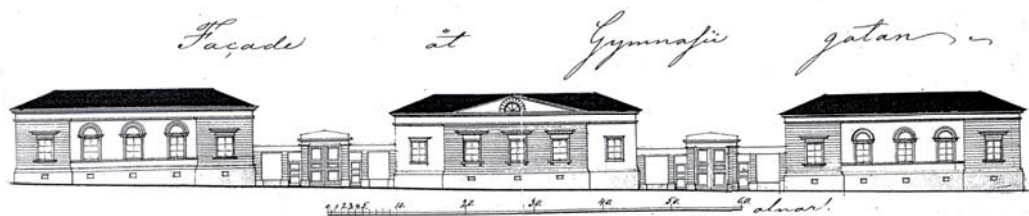
Stråhle perheineen ei koskaan asunut rakennuttamissaan taloissa, vaan Lukiokatu 6-8:n kiinteistöt vuokrattiin heti rakentamisen jälkeen. Stråhlen rakennuttamat talot ovat palvelleet vuokra-asuntoina yli 160 vuotta. Vaikka asukkaat ovatkin vaihtuneet, tontit rakennuksineen ovat vaihtaneet omistajaansa vain pari kertaa. Ensimmäinen omistajavaihdos tapahtui, kun vuokralaisena asunut vaakamestari Carl Gustaf Nilsson perheineen osti molemmat tontit rakennuksineen 1. kesäkuuta 1874 (Kauppakirja 1.6.1874).

Lukiokatu 6-8 on ollut Porvoon kaupungin omistuksessa vuodesta 1920 lähtien, jolloin tontit kiinteistöineen ostettiin Alma Nilssonilta 225 000 markan hintaan (Kauppakirja 14.4.1920).

4.5 Alkuperäiset rakennuspiirustukset

Gustaf Westerbergin laatimista alkuperäisistä rakennuspiirustuksista nähdään asuin- ja ulkorakennusten ryhmittely tonteilla, rakennusten pohjakaavat, tulisijat sekä katu- julkisivut ja rakennusten välissä kulkevat aidat ja portit. Piirustuksiin on merkitty myös kasvimaiden paikat molemmille tonteille. (Liite 5) Jo rakentamisvaiheessa piirustuksista on poikettu, mutta pääpiirteissään rakennukset noudattavat Westerbergin suunnitelmia. Pakarituvan katufasadissa on Westerbergin piirustuksissa viisi ikkunaa, mutta jo rakennusvaiheessa ikkunoiden määrä on lisätty kuuteen (PVK Porvoo 1849, 2883 ja 2884).

Katufasadien osalta Westerbergin piirustukset eivät ole välttämättä toteutuneet sellaisenaan. Piirustusten mukaan julkisivuvuorauksessa keski- ja sivurisaliitit olisi erotettu muusta seinäpinnasta käyttämällä rapattua kivipintaa jäljittelevää sileää tasalaudoitusta. Nykyisessä julkisivujäsentelyssä risaliitit on vuorattu uurretulla laudoituksella, jonka leveyden vaihtelu erottaa osat toisistaan. Sileää tasalaudoitusta on ainoastaan ullakkovyöhykkeessä. Suunnitelmista on voitu poiketa rakentamisvaiheessa tai myöhemmin julkisivulaudoitusta uusittaessa tasalaudoitus on korvattu uurretulla laudoituksella, mutta arkistomateriaalin perusteella vastausta ei löytynyt. Westerbergin alkuperäispiirustuksissa reunimmaisissa asuinrakennuksissa on keskimäisten ikkunoiden yläpuolella segmenttikaariaihe. Silmämääräisen arvioinnin perusteella ei voida sanoa, onko sitä koskaan toteutettu, todentaminen edellyttäisi tarkempia tutkimuksia. (Kuva 7.)

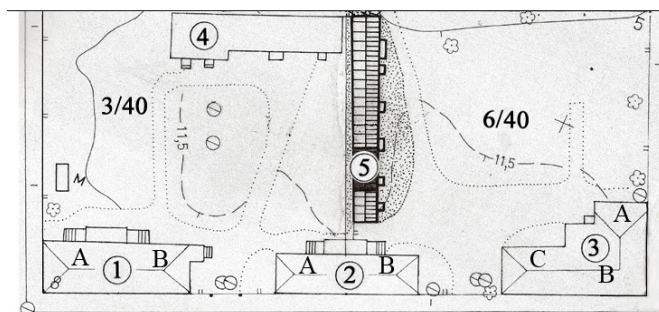

Kuva 7. Lukiokatu 6-8 katufasadit (Westerberg, 1848)

Westerbergin piirustuksiin huonejärjestystä ei ole kirjoitettu, joten niiden käyttötarkoitusta ei voida sanoa varmasti keittiöitä lukuun ottamatta. Myöskään ulkorakennuksissa tilojen käyttötarkoitusta ei ole mainittu, ainoastaan käymälöiden paikat selviävät piirustuksista.

4.6 Historiallinen kehitys

Lukiokatu 6-8:n rakennusten erottamiseksi toisistaan käytetään numerointia 1-3 asuinrakennuksista ja 4-6 ulkorakennuksista. Asuinhuoneistot on merkitty talokohdaisesti A-B/C. (Kuva 8.)

Kuva 8. Rakennusten numerointi ja asuinhuoneistojen merkinnät A-B/C. (Porvoon kaupunki/Talonsuunnitteluosasto, 1986)

Historiallista kehitystä on tutkittu muutospiirustusten ja niihin liittyvien asiakirjojen, valokuva-aineiston ja palovakuutusasiakirjojen avulla. Arkistomateriaalin lisäksi selvitystyössä on hyödynnetty Kansallisarkiston digitaalisessa muodossa olevaa historiallista sanomalehtikirjastoa. Tutkimusten perustana ollut materiaali sijoittuu pääasiassa kahdelle ajanjaksolle, 1848-1901 ja 1969-1993. 1900-luvun alun vuosikymmeniltä dokumentteja ei löytynyt, lukuun ottamatta vuoden 1920 palovakuutusasiakirjoja. Todennäköisesti mitään suuria muutoksia ei ole tehty.

Lukiokatu 6-8:n kiinteistöt ovat toimineet vuokra-asuntolina rakentamisestaan lähtien. Vuokralaisia on haettu lehti-ilmoituksilla, joita löytyy runsaasti 1800-luvun lopun porvooolaisista paikallislehdistä. (Liite 8) Rakennusten pääasiallinen käyttötarkoitus on ollut asuinkäyttö, mutta ne ovat osittain toimineet myös toimistoina. Vuoden 1873 Borgå Bladetista löytyy ilmoitus, jossa kerrotaan lennätintoimiston muu-

tosta Seurahuoneelta Strählen taloihin Lukiokadulle. Talossa 3 on toiminut Porvoon seudun ruotsinkielisten suojeluskuntien ja sotilaspoikien toimisto talvi- ja jatkosodan aikana, vuosina 1939-1944. (Kuva 9.

Kuva 9. Kyltti talon 3 Piispankadun katujulkisivussa. (Räsänen, 2009)

Katujulkisivuissa tapahtuneet muutokset ovat hyvin vähäisiä ja ne ovat kohdistuneet ikkunoihin. Näkyvin muutos on ikkunatyypin vaihtuminen kuusiruutuisista T-karmisiin ikkunoihin. Ikkunoiden vaihtoa koskevaa dokumenttiaineistoa ei arkistotutkimusten yhteydessä löytynyt. Muutos lienee tehty 1800-luvun lopulla tai 1900-luvun alussa, jolloin T-karmiset ikkunat tulivat muotiin. Nykyiset ikkunat ovat rakenteeltaan T-karmiset, mutta niistä on tehty välipuitteiden avulla kuusiruutuisia jäljittelevät. Talon 1 Runeberginkadun puoleisessa päädyssä olevista ikkunoista toinen on suljettu, mutta ikkunan vuorilaudat ja palkisto on jätetty paikoilleen seinään. (Kuva 10.) Vastaavasti talon 3 huoneiston B makuuhuoneen ikkuna Piispankadulle on suljettu, mutta jätetty valeikkunaksi. (Kuva 11.)

Kuva 10. Talon 1 suljettu ikkuna. (Räsänen, 2009)

Kuva 11. Valeikkuna talon 3 päädyssä. (Räsänen, 2009)

Asuinrakennusten julkisivuväriä on vaihdettu useaan otteeseen, rakennusten nykyinen väri on vaalea harmaansininen ja ikkunat ja listoitukset on maalattu valkeiksi. Julkisivuväritys toistuu myös aidoissa ja porttien pielipylväissä.

Tontit rakennuksineen on palovakuutettu ensimmäisen kerran Erik Johan Strählen toimesta vuonna 1849. Palovakuutusasiakirjoihin on kirjattu yksityiskohtaisesti jokaisen rakennuksen osalta rakennusmateriaalit kivijalasta välikattoon, huoneiden lukumäärä sekä kiinteän sisustuksen osalta tulisijat, ovet, ikkunat, listat ja helat. Lisäksi vakuutusasiakirjoista ilmenevät tonttien ja rakennusten päämitat sekä etäisyydet toisistaan, luonnollisesti on myös raportoitu palokaluston laatu ja määrä sekä veden saanti. Vuoden 1849 palovakuutusasiakirjojen mukaan asuin- ja ulkorakennukset ovat olleet jo vuosi rakentamisen jälkeen lautavuorattuja ja öljymaalattuja.

4.6.1 Asuinrakennukset

Gustaf Westerbergin rakennuspiirustuksia ja vuoden 1849 palovakuutusasiakirjoja vertaamalla voidaan todeta, että talojen 1 ja 2 huonejärjestys on toteutettu piirustusten mukaan. Pakaritupaa lukuun ottamatta asuinrakennusten tulisijojen määrää on lisätty Westerbergin piirustuksissa merkittyihin. Talossa 1 on ollut yhdeksän huonetta: kaksi eteistä, sali, keittiö ja viisi kamaria. Tulisijoja on ollut yhteensä seitsemän, keittiössä liesi, hella ja paistiuuni sekä muissa huoneissa yhteensä kuusi kaakeliuunia. Pakaritupa (talo 2) on ollut jaettu kahteen osaan, molemmissa on ollut kolme huonetta: leivintuvat sekä kaksi kaakeliuuneilla varustettua kamaria. Talo 3 on koostunut yhdestätoista huoneesta: kahdesta eteisestä, salista, keittiöstä ja seitsemästä kamarista. Westerbergin piirustuksissa on vain kymmenen huonetta, joten todennäköisesti rakennuksen vinkkeliosassa olevan suuren huoneen tilalle on tehty rakennusvaiheessa kaksi pienempää kamaria. Tulisijoja on ollut yhteensä yhdeksän, keittiössä liesi ja hella uuneineen sekä muissa huoneissa yhteensä kahdeksan kaakeliuunia.

Asuinrakennuksissa on ollut kahden tuuman vahvuinen lankkulattia. Seinät ovat olleet paperoidut ja maalatut. Taloissa 1 ja 3 osassa huoneita on ollut kipsikatot, muutoin sisäkaton materiaalina on ollut lauta. Alkuperäiseen kiinteään sisustukseen ovat

kuuluneet myös puoliranskalaiset ovet sekä maalatut katto- ja jalkalistat. (PVK Porvoo 1849, 2883 ja 2884.)

Kaikissa asuinrakennuksissa on ollut lautarakenteiset kuistit jo heti valmistumisestaan lähtien. Alkuperäispiirustuksia ja muutospiirustuksia verrattaessa vaikuttaa todennäköiseltä, että talon 3 kuistit on rakennettu jo alun perin Westerbergin piirustuksista poiketen vierekkäin, kuten ne ovat nykyäänkin. Vuoden 1874 muutospiirustuksista nähdään, että talon 3 vinkkeliosan päätyyn on rakennettu kuisti, jonka kautta on ollut käynti Piispankadulle. (Liite 9)

Vuonna 1920 tontit kiinteistöineen siirtyivät Porvoon kaupungin haltuun ja saman vuoden aikana asuinrakennuksissa tehtiin perusteellinen remontti. Kaupunki palovakuutti kiinteistöt vuoden 1920 aikana ja asiakirjoista käy ilmi, että keittiöissä on ollut vesijohto ja viemärointi. Asuinrakennusten katemateriaalina on ollut rautapelti.

Talossa 1 tapahtuneet muutokset ovat vähäisiä. Pääkuistia on laajennettu vuonna 1901 ja talon päätyyn on rakennettu pieni kuisti, josta on sisäänkäynti huoneistoon B. Pienen kuistin rakentamisajankohta ei ole tiedossa, mutta se mainitaan jo vuoden 1920 palovakuutusasiakirjoissa. Pääkuistin oikean puoleisesta päädyistä on sisäänkäynti huoneistoon A ja vasemmalta puolelta päästään ullakolle. (Liite 10)

Vuoden 1977 piirustuksissa yksi pihan puoleisista ikkunoista on merkitty suljettavaksi, mutta muutosta ei kuitenkaan ole koskaan tehty. (Liite 11)

Talossa 2 tapahtuneet muutokset ovat keskittyneet sisätiloihin, julkisivut ovat pysyneet ennallaan. (Liite 12) Huoneiston A puoleinen pääty muutettiin Porvoon kaupungin puisto-osaston sosiaalityöksi vuonna 1969. (Liite 13) Muutospiirustuksista voidaan havaita, että rakennuksessa on ollut 1960-70-luvuilla öljykamiinalämmitys. Huoneisto remontoitiin ja palautettiin asuinkäyttöön vuonna 1978-79, samalla siirryttiin sähkölämmitykseen.

Talon 3 osalta suurimmat muutokset ovat tapahtuneet 1970-80-lukujen vaihteessa. Peruskorjausta koskevat muutospiirustukset ovat vuodelta 1980 ja lopputarkastus on suoritettu 1984. Muutoksia tehtiin sisäänkäyntien järjestämisessä sekä huonejärjes-

tyksessä keittiöiden ja wc-tilojen osalta. (Liitteet 14/2 ja 14/2) Jo ennen vuotta 1977 talossa on ollut kolme huoneistoa. Sisäänkäynti huoneistoon A tapahtui talon vinkeliosassa olevan pulpettikattoisen kuistin kautta, joka purettiin peruskorjauksen yhteydessä. Mikko Suurpään vuoden 1975 valokuvasta voidaan havaita, että kuistin viereisellä seinällä on ollut myös ikkuna. Ikkuna on todennäköisesti suljettu saman remontin yhteydessä, vaikkei sitä ole merkitty rakennuspiirustuksiin. (Liite 14/3) Pääkuisti on pysynyt kooltaan ja muodoltaan samankaltaisena, peruskorjauksen yhteydessä ulko-ovet on vaihdettu, ovien välissä ollut neliruutuinen ikkuna poistettu ja porrastasanne uusittu. Ullakolle johtavat portaat ovat sijainneet nykyisen huoneiston C eteistiloissa. Verrattaessa vuoden 1977 pohjapiirrosta Westerbergin alkuperäispiirustuksiin voidaan todeta portaikon olevan samassa paikassa. Peruskorjauksen yhteydessä portaiden suunta ja paikka on vaihdettu ja niiden tilalle on rakennettu huoneiston C nykyiset wc-tilat. Huoneistojen A ja B keittiöiden paikkaa on vaihdettu, samassa yhteydessä kaikkien huoneistojen puulämmitteiset liedet on poistettu. Purettavat osat on merkitty vuoden 1980 työpiirustukseen. (Liite 14/4)

Talon 1 molemmissa huoneistoissa on tehty keittiöremontit vesi- ja viemäri vahinkojen takia todennäköisesti 1990-luvun lopulla tai 2000-luvun alussa. Remontteja koskevia asiakirjoja ei löytynyt, joten tarkkaa ajankohtaa ei voida sanoa.

Luonnonkivijalan päälle on lisätty laastikerros, todennäköisesti samassa yhteydessä vanhat neliskulmaiset tuuletusluukut on poistettu. Nykyiset tuuletusaukot ovat pyöreät.

4.6.2 Ulkorakennukset

Palovakuutusasiakirjoista selviää ulkorakennusten tilajako. Tontin 3 ulkorakennuksessa on ollut kaksi aittaa, vaunuliiteri, eläinsuoja, ruokavarasto ja kaksi käymälää. Ulkorakennuksessa tontilla 6 on ollut vastaavat tilat sekä niiden lisäksi halkoliiteri. Molemmista ulkorakennuksissa on ollut myös ullakot. (PVK Porvoo 1849, 2883 ja 2884.) Vuonna 1875 oli rakennettu liiterirakennus tontin 3 reunaan, vasten tontilla 6 olevaa ulkorakennusta. Vuonna 1920 ulkorakennuksia on ollut edelleen yhteensä kolme, kaksi tontilla 3 ja yksi tontilla 6. Ulkorakennukset on maalattu lietemaalilla eli punamullattu ja niiden katemateriaalina on ollut asfalttihuopa. (PVK Porvoo

1920, 40609 ja 40610.) Liiterirakennusta ei nykyisin ole, mutta sen purkamisajan-kohta ei arkistotutkimusten perusteella selvinnyt. (Liite 15/1)

Ulkorakennusten katemateriaali on vaihdettu huovasta peltikattoon vuosien 1972 ja 1973 aikana. Tontin 6 ulkorakennuksessa on 1900-luvun aikana rakennetut saunatilat, jotka peruskorjattiin vuonna 1986. Muilta osin rakennus toimii varastotiloina. Tontin 3 ulkorakennuksessa on kaksi autotallia ja muut tilat ovat varastokäytössä. Ulkorakennusten tilajako on pysynyt pääpiirteiltään muuttumattomana. (Liitteet 15/2, 15/3 ja 15/4)

Rakennusten historiallisesta kehityksestä on laadittu koosteeksi taulukko, johon tapahtuneet muutokset on koottu aikajärjestykseen. (Liite 16)

4.7 Kiinteän sisustuksen säilyneisyys

Kenttätutkimuksessa kartoitettiin asuinrakennusten kiinteän sisustuksen muutoksia ja säilyneisyyttä. Talot kierrettiin huoneistokohtaisesti ja samassa yhteydessä käytiin läpi myös ullakkotilat ja kellarit. Taloista 1 ja 2, sekä talon 1 alta löytyneet vanhat jalka- ja vuorilistat on dokumentoitu valokuvaamalla ja piirtämällä. (Liite 17) Kaikkien asuinrakennusten ullakot ovat varastokäytössä olevaa rakentamatonta tilaa. Voitiin myös todeta, että rakennuksissa on jossain vaiheessa ollut lautakatto, sillä nykyisen vesikaton aluslaudoituksena on vanhaa lautatavaraa, josta voidaan havaita lautakatolle tyypilliset vesiurat. Jokaisesta talosta löytyi kaakeliuuneja, jotka on dokumentoitu valokuvaamalla. Samankaltaiset kaakeliuunimallit ja niiden koristeaiheet ovat olleet myynnissä useita vuosikymmeniä, joten uunien tarkka ajoittaminen on vaikeaa, karkeasti arvioituna talojen uunit ajoittuvat 1900-luvun alkuun.

Talossa 1 on kaksi huoneistoa. (Liite 18) Huoneiston A pinta-ala on 78 m² ja huonekorkeus salista mitattuna 299 cm. Huonejärjestys on Westerbergin alkuperäispiirustusten kaltainen lukuun ottamatta paria väliseinämuutosta ja muutoksia eteisessä. Huoneistossa on säilynyt kiinteää sisustusta uunien, ovien ja listoitusten osalta. Kaakeliuuneja on kolme, ne sijaitsevat salissa, lastenhuoneessa ja makuuhuoneessa, lisäksi keittiössä on paikoillaan vanha puulämmitteinen liesi. Uunit ovat tällä hetkellä

käyttökiellossa heikkokuntoisen hormiston takia. Salin kaakeliuunin malli löytyy Turun kaakelitehtaan vuoden 1932 myyntiluettelosta, uunin on suunnitellut A.V. Willberg (Soiri-Snellman, 200-201). (Liite 19/1)

Salin ja lastenhuoneen välissä on kolmipeiliset pariovet. Makuuhuoneeseen johtaa kolmipeilinen, uusrenessanssi-tyylinen ovi ja samanlainen, mutta kapeampi ovi vie wc-tiloihin. Eteisen ja kuistin välissä ovat kaksinkertaiset, kolmipeiliset pariovet, joiden yläpuolella on ovien levyinen, välipuitteilla kolmeen osaan jaettu matala ikkuna. Sisäovien ylimmät peilit ovat lasia, ulommat ovet ovat umpinaiset. (Liite 19/2)

Huoneiston B pinta-ala on 42 m^2 ja huonekorkeus olohuoneessa 310 cm, mikä on lähellä alkuperäistä. Sisäänkäynti huoneistoon tapahtuu talon päätyyn ennen vuotta 1920 rakennetun pienen kuistin kautta. Huoneistossa ei ole säilynyt vanhaa kiinteää sisustusta lukuun ottamatta puretuista uuneista jääneitä muureja olohuoneessa ja eteisessä.

Talo 2 on jaettu kahteen huoneistoon, jotka molemmat käsittävät kolme huonetta ja keittiön. Väliseinä- ja tilamuutoksia on tapahtunut talon keskiosassa entisten leivintupien kohdalla. Leivintuvat on jaettu kahtia väliseinillä olohuoneeksi ja keittiöksi, joiden väliin on erotettu eteistilat. Huoneistojen välissä kulkevassa niin sanotussa tyhjässä tilassa on nykyäänkin ullakolle johtavat portaat, sekä huoneiston A vaatehuone ja B:n wc-tilat. Ullakko on jaettu kahtia kevytrakenteisilla lautaseinillä molempien asuntojen päällä oleviksi omiksi säilytystiloikseen. (Liite 20)

Huoneiston A pinta-ala on 56 m^2 ja huonekorkeus keittiössä mitattuna 293 cm. Huoneiston A puoleinen osa rakennusta toimi Porvoon kaupungin puisto-osaston sosiaalitaloina 1960-70-luvuilla ja palautettiin remontoimalla asuinkäyttöön sopivaksi 1970-luvun lopulla. Vanha kiinteä sisustus on purettu pois remonttien yhteydessä. Huoneiston B pinta-ala on 58 m^2 . Kadun puoleisessa makuuhuoneessa on valkoinen kaakeliuuni ja vanhoja listoja on säilynyt eteistiloissa. (Liite 21)

Talossa 3 on kolme huoneistoa. Nykyistä tilajakoa ja Westerbergin piirustusta verrattessa voidaan havaita, että pohjakaava on pysynyt perusluonteeltaan samankaltaise-

na. (Liite 22) Rakennukseen on tehty väliseinämuutoksia. Keittiöiden ja wc-tilojen osalta on tapahtunut huonetilan vaihdoksia ja sisäänkäynnit on järjestetty 1980-luvun remonttien yhteydessä uudelleen. Ullakolla huoneistojen säilytystilat on erotettu toisistaan kevyellä lautarakenteella. Huoneiston A säilytystilat sijaitsevat talon vinkkeliosan päällä, jonne johtaa matala, kolmipeilinen ovi.

Huoneisto A käsittää yhden huoneen ja keittiön, pinta-alaltaan se on 31 m². Huoneistossa on kaakeliuuni, joka on edelleen käytössä ja toimii lisälämmönlähteenä sähkölämmityksen ohella. (Liite 21) Muilta osin vanhaa kiinteää sisustusta ei ole säilynyt. Huoneiston B pinta-ala on 72 m². Kolmen huoneen ja keittiön asunnossa on kaksi käytössä olevaa kaakeliuunia. Makuuhuoneen kaakeliuuni on pyöreä ja olohuoneessa on pelkistetty, koristeeton 1930-luvun funkkistyylinen uuni. Huoneisto C on pinta-alaltaan 64 m². Huoneistossa on kaksi samanlaista käytössä olevaa kaakeliuunia, mutta vanhoja listoja ei ole säilynyt. Makuuhuoneiden välinen oviaukko on edelleen paikoillaan, mutta se on peitetty vaatekaapilla ja levytyksellä. (Liite 23)

5 KAUPUNKIKUVALLISET ARVOT

5.1 Kaupunkikuva

Kaupunkikuva on kokonaisvaltainen käsite, jolla tarkoitetaan silmin havaittavaa, rakennetusta ympäristöstä koostuvaa katunäkymää. Luonteeltaan kaupunkikuva voi olla yhtenäinen tai rikkoutunut. Yleisiä arvottamisperusteita ovat arkkitehtoniset ja historialliset arvot sekä ympäristöarvot. Arvottamisperusteiden kriteereinä voidaan tarkastella kohteen tyypillisyyttä tai harvinaisuutta, alkuperäisyyttä, edustavuutta, yhtenäisyyttä ja sopusointuisuutta. (Rakennettu kulttuuriympäristö 1993, 19.) Kaupunkikuvallinen arvottaminen on kuitenkin aina subjektiivista.

Kaupunkikuva ei ole pysyvä, sillä se muuttuu jatkuvasti. Vähitellen tapahtuneet muutokset ympäristössä ovat olleet osa vanhojen alueiden rakennusperinnettä ja jokainen muutos on liittynyt vuorollaan aiempaan. Esimerkiksi rakennusten muodis-

taminen ajan tyyli-ihanteita vastaaviksi on ollut tyyppillistä, kuten myös talousrakennusten käyttötarkoituksen muuttaminen. 1900-luvun aikana muutokset ovat olleet voimakkaampia ja ne ovat tapahtuneet nopeasti, jolloin alueiden ominaispiirteissä on tapahtunut suuria muutoksia. (Balgård 1982, 17-20.)

Kaupunkitila voidaan jakaa kahteen osaan, julkiseen ja yksityiseen tilaan. Julkiseen tilaan kuuluvat kadut, torit, rannat ja puistot, kun taas yksityiseen tilaan kuuluvat pihat. Puukaupungeissa tilat on selkeästi erotettu toisistaan, jolloin katutila on luonteeltaan suljettu. (Mattinen 1985, 94.)

Kaupunkikuvan muodostumista on säädelty rakennusjärjestyksillä, joissa on määriteltä esimerkiksi rakennusten sijainti katutilaan nähden, tontin aitaaminen ja istutukset, kerrosluku sekä rakennusmateriaalit. Säädökset kohdistuivat katujulkisivuun ja kadun puolelle näkyviin rakennusosiin. 1800-luvulla pidettiin tärkeänä julkisen kadun ja yksityisen pihan erottamista toisistaan. (Balgård 1982, 53, 68.)

Empiren asemakaavoitus uudisti merkittävästi kaupunkikuvaa. Paloturvallisuuden lisäämiseksi tontit sai rakentaa vain kolmelta sivulta ja tyhjälle sivulle tuli istuttaa lehtipuita. Tonttien väliset puuistutukset toivat uuden elementin katutilaan. Tonttikoko suurentui ja kadun varrella olevien rakennusten välimatka toisiinsa kasvoi. Rakennukset yhdistettiin toisiinsa aitaamalla, aidoista ja porteista tuli keskeinen osa empiren katukuvaa. (Lilius 1980, 86.)

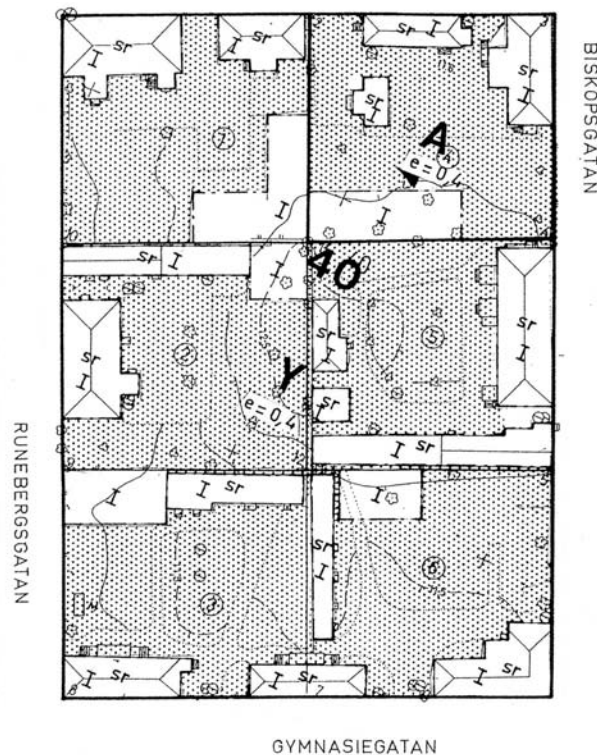
Asemakaavoituksella on edelleen keskeinen rooli kaupunkikuvan muotoutumisessa, sen avulla ohjataan rakentamista ja nykyisin se on myös mittava kaupunkiympäristön suojeluväline. Suomen rakennuskanta on verrattain nuorta, 1990-luvulla tehdyn laskennan mukaan vain 10 % kaikista rakennuksista on tehty ennen vuotta 1920. Rakennussuojelun tarve vanhan rakennuskannan säilyttämiseksi on kiistaton. Uudisrakentamisen ja muiden muutosten tulisi sopeutua ympäröivään rakennuskantaan, jotta kaupunkikuva säilyisi eheänä. (Mattinen 1985, 9; Nikula 2004, 7.)

Rakennettu ympäristö heijastelee aina aikansa yhteiskunnan arvostuksia. Eri ikäiset rakennukset ovat arvokkaita niin yksilöinä kuin osana kaupunkikuvaa. Muutokset

ovat osa rakennusten historian kulkua ja ajallinen kerroksellisuus rakennuksissa nähdään nykyisin arvona toisin kuin vielä kolme vuosikymmentä sitten. 1970-luvulta lähtien on alettu arvostaa enemmän ympäristökokonaisuuksia kuin yksittäisiä rakennuksia. (Balgård 1982, 17; Mattinen 1987, 86-87.)

5.2 Kortteli 40

Empirekaupungin kortteli 40 on jaettu kuuteen samankokoiseen ja suorakulmaiseen tonttiin, jonka tonttijako noudattaa edelleen Engelin vuoden 1832 asemakaavaa. Tontit 1 ja 2 sijoittuvat Aleksanterinkadun päätyyn, tontit 2 & 5 jäävät korttelin keskelle ja tontit 3 & 6 rajautuvat Lukiokatuun. Poikittaissuunnassa korttelia ympäröivät Runebergin- ja Piispankadut. (Kuva 12.) Kaikki korttelin 40 rakennukset on merkitty vuoden 1985 asemakaavassa säilytettäväksi ja ne ovat sekä rakennustaiteellisesti että kaupunkikuvallisesti erittäin merkittäviä. Tonttien 3 ja 6 rakennuksia ei tässä yhteydessä käsitellä erikseen, mutta ne on sisällytetty korttelin 40 kaupunkikuvallisten arvojen tarkasteluun.

Kuva 12. Asemakaavapiirros korttelista 40, johon on merkitty myös lisärakennusten paikat. (Asemakaava, 1985)

Gustaf Westerbergillä on ollut merkittävä vaikutus kortteliin 40, sillä hän laati tonttien 3, 5 ja 6 rakennuspiirustukset, sekä todennäköisesti Westerbergin käsialaa ovat myös piirustukset tontille 2. Korttelin kaikille tonteille rakennettiin kolmentoista vuoden kuluessa Porvoon empirekauden aikana, vuosien 1846-1859 välillä. Gustaf Westerbergin suunnittelemat rakennukset valmistuivat kortteliin 1840-luvun loppupuolella. Rakennusten ryhmittely tonteilla on empiren aikakaudelle tyypillinen, asuinrakennukset on sijoitettu kadun varrelle ja ulkorakennukset tonttien sisäosiin.

Tontti 1 kuului karstatehtailija C.H. Lagerlöfille, joka rakennutti vuonna 1850 tontilleen asuin-, pakari- ja talousrakennukset. Rakennuspiirustuksista vastasi Petter Liebert. Lagerlöfin talojen katujulkisivuissa on poikkeuksellisen koristeellinen muotokieli, joka oli Liebertin arkkitehtuurille ominaista. Tontilla 2 on vuonna 1846 rakennettu empiretyylinen asuinrakennus sekä pakari-ulkorakennus tontin 1 rajalle, jonka kadun puoleinen pääty on muutettu asunnoksi. Rakennukset ovat todennäköisesti Gustaf Westerbergin piirtämiä. (Naukkarinen 1985, 18-19.) (Liite 24/1)

Tontin 4 rakennukset ovat vuodelta 1859, asuinrakennus sijoittui Piispankadun varteen ja pakari-ulkorakennus Aleksanterinkadun varrelle. (Liite 24/1) Rusthollari C.H. Gardbergin omistaman tontin 5 rakennusten piirustuksista vastasi Gustaf Westerberg. Vuonna 1846 valmistui empiretyylinen asuinrakennus Piispankadun varrelle, pakari-ulkorakennus tehtiin tontin 6 rajaa vasten ja pesutuparakennus sijoitettiin tontin takaosaan. Pakari-ulkorakennus on myöhemmin muutettu asuinkäyttöön. (Naukkarinen 1985, 21-22.) (Liite 24/2)

Julkisivuja tarkasteltaessa on havaittavissa ajallinen kerroksellisuus. Näkyvimpiä muutoksia ovat tontin 4 Piispankadun asuinrakennuksen päätyyn tehty kattolyhty ja tonttien 2 ja 5 rakennuksissa empiren vaakavuorauksen muutos uusrenessanssityyliseksi. Julkisivupinta on jaoteltu kolmeen vyöhykkeeseen, joiden välistä eroa korostettu erisuuntaisilla ja laatusilla laudoituksilla (Niiranen 1981, 50-51). (Liite 24/2)

Kortteli 40 on ainoa yhtenäisenä säilynyt empirekortteli ja se on kaupunkikuvallisesti harmoninen kokonaisuus. Empirekauden aikana rakennetut asuinrakennukset ovat

säilyneet alkuperäisillä paikoillaan ja myös osa talousrakennuksista on edelleen olemassa, mutta usealla tontilla niiden käyttötarkoitus on vaihtunut. Rakennusten jäsentely tonteilla on pysynyt muuttumattomana ja kokonaisuus on pysynyt eheänä, sillä tonteille ole tehty asemakaavan sallimia lisärakennuksia.

Tasapainoista kaupunkikuvaa luo rakennusten yhtenäinen rakentamistapa ja ne ovat säilyttäneet tyylillisen samankaltaisuutensa, vaikka muutoksia onkin tehty erityisesti julkisivujen osalta. Matalat, yksikerroksiset puurakennukset ovat mittakaavaltaan keskenään sopusuhtaisia ja ne luovat vaikutelmaa horisontaalisesta jatkuvuudesta. Leveä katutila on luonteeltaan suljettu, tontteja ympäröivät aidat kätkevät suojaisat pihat yksityiseksi tilaksi.

5.3 Kohteen ja ympäristön välinen suhde

1800-luvun aikana vähitellen rakentunut empirekaupunki oli väljää ja matalasti rakennettua puutaloaluetta. Engelin laatiman asemakaavan tavoitteena oli luoda yhtenäinen ja tasapainoinen kaupunkitila. Kaupunginosa muodostui rakentamattomalle alueelle, joka rakentamisen alkuvaiheessa oli lähes kokonaan autiota peltomaisemaa. Erik Johan Stråhlen rakennuttamat talot Lukiokadulle olivat ensimmäisiä, jotka nousivat empirekaupunkiin. Viihtyisä ja vehreä puukaupunkimiljöö oli nähtävillä vasta vuosikymmenten päästä niiden rakentamisesta. Vuoden 1997 ilmakuvasta näkyy empirekaupungissa säilynyt avara kaupunkitila runsaine istutuksineen. (Kuva 13.)

Kuva 13. Ilmakuva empirekaupungista. Lukiokatu 6-8 ympäröity kuvassa. (Vallas, 1997)

Lukiokatu 6-8 sijaitsee keskeisellä paikalla empirekaupunkia, korttelissa 39 on museona toimiva Runebergin talo ja korttelissa 41 Porvoon lyseo. Nykyisen Lyseonpuiston paikalle olisi Engelin asemakaavas suunnitelman mukaan rakennettu uusi suomalainen kirkko, jota ei kuitenkaan koskaan toteutettu (Lilius 1985, 31).

Vastapäisessä korttelissa 46 ovat vuonna 1899 valmistuneet Kuurojen koulun rakennukset. Theodor Granstedtin suunnittelemat rakennukset muodostavat peilikuvan Lukiokatu 6-8:n taloryhmälle. (Keinänen 1975, 93-94.) (Liite 25)

Yhtenäiseksi muovautunut kaupunkikuva on paikoitellen rikkoutunut keskelle matalaa puukaupunkiympäristöä 1960- ja 1970-luvuilla rakennettujen kerrostalojen takia. Uudisrakennuksia ei ole sopeutettu ympäröiviin rakennuksiin ja niiden materiaalit, muodot ja mittasuhteet poikkeavat vanhasta rakennuskannasta. Esimerkki sopeuttamattomasta uudisrakennuksesta löytyy Runebergin- ja Lukiokadun kulmauksesta, korttelista 45. Kadunkulmaan on rakennettu kolmikerroksinen elementtirakenteinen kerrostalo. (Liite 26)

Empire-Porvoo on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi, johon Lukiokatu 6-8 kuuluu osana (Rakennettu Kulttuuriympäristö 1993, 93). Porvoolaisessa empirearkkitehtuurissa on oma paikallinen leimansa, sillä

aikakauden rakennustuotanto oli pääasiassa samojen suunnittelijoiden käsialaa. Empiren ruutukaavaan mukaan toteutuneesta puukaupungista parhaiten säilynyt rakennuskanta sijaitsee Lyseonpuiston ympärillä. Stråhlen talot ovat arkkitehtonisesti näyttävä kokonaisuus, joka on osa Lukiokadun yhtenäistä katunäkymää. (Liite 27)

6 RAKENNUSHISTORIAALLINEN LUONNEHDINTA JA SUOJELUTAVOITTEET

Lukiokatu 6-8 on oivallinen esimerkki empireajan suomalaisesta puuarkkitehtuurista. Rakennusten arvoa lisää se, että ne ovat säilyneet suurelta osin alkuperäisen kaltaisina ja muutoksia on tehty vain vähän. Muutokset ovat kohdistuneet lähes kokonaan sisätiloihin ja ne ovat välillisesti liittyneet enimmäkseen asumistason nykyaikaistuksiin. Rakennusten säilyminen on turvattu asemakaavalla, mutta suojelu ulottuu käytännössä vain katujulkisivuun. Nykyinen asemakaava (1985) sallii julkisivumuutosten tekemisen pihan puolella, joten myös pihajulkisivut tulisi saattaa rakennussuojelun piiriin. Tonttien jäsentely on pysynyt alkuperäisen kaltaisena ja myös ulkorakennukset ovat säilyneet paikoillaan yli 150 vuotta. Ne ovat arvokas osa pihakokonaisuutta ja niiden säilyttämiseen tulee kiinnittää samanlaista huomiota kuin asuinrakennuksiin.

Arkkitehtonisesti Lukiokatu 6-8 on Gustaf Westerbergin tuotannon yksi merkittävimpiä luomuksia. Westerberg on rikkonut rakennusten perinteistä tonttijäsentelyä sijoittamalla kaksi talousrakennusta (pakarituvat) kadun varrelle ja yhdistänyt ne valearkkitehtuurin avulla yhdeksi kokonaisuudeksi. Pakarituvan katufasadi frontoneineen on juhlavampi kuin sen vierellä olevilla asuinrakennuksilla, jolloin syntyy vaikutelma, että se olisi päärakennus. Katujulkisivujen säilynyt jäsentely risaliitein ja lautavuorauksen leveyden vaihteluin on poikkeuksellinen, sillä vastaavaa ei löydy lähiympäristön rakennuksista.

Julkisivujen ohella myös sisätilat ovat arvokas osa rakennushistoriaa ja niiden säilyttäminen on tärkeää. Kenttätutkimus osoitti, että asuinrakennusten alkuperäinen huonekorkeus on monin paikoin madaltunut sisäkattoon tehtyjen levytysten takia. Alkuperäisen huonekorkeuden palauttaminen voisi olla harkitsemisen arvoinen asia ja

samalla tarjoutuisi mahdollisuus tutkia löytyykö levytysten alta esimerkiksi katto-maalauksia. Kenttätutkimus osoitti, että kiinteää sisustusta on säilynyt kaakeliuuni-en, ovien ja listojen osalta, muutamia vuori- ja jalkalistoja löytyi myös talon alta. Li-säksi talon 1 keittiössä on paikoillaan vanha liesi. Interiöörien tarkempi tutkiminen olisi paikallaan, sillä nyt tehty tutkimus rajoittui kiinteän sisustuksen näkyviin osiin. Kenttätutkimuksessa kartoitettu kiinteä sisustus tulee säilyttää.

Vuoden 1985 asemakaavaan merkitty lisärakennusala sijoittuu tonttien 3 ja 6 takao-siin. Empiren korttelirakenteen säilyttämiseksi lisärakennusalan luontevampi sijoi-tuspaikka olisi tonttien tyhjillä sivuilla. Tällöin kokonaisuus pysyisi yhtenäisenä umpikorttelina. Kaavamuutosta laadittaessa täydennysrakentamista on tarkoitus määritellä siten, että tonteille sallittaisiin vain vanhojen, ympäristöön sopivien ra-kennusten siirtäminen.

Erik Johan Strähle rakennutti Lukiokadun kiinteistöt asuinkäyttöön ja sellaisina ne tulee jatkossakin pitää. Kyse on erittäin arvokkaista rakennuksista, joiden kunnossa-pitoon ja asianmukaisiin korjaustoimiin tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomio-ta. Vanhaa, kulttuurihistoriallista rakennusta korjattaessa oikeat materiaalit ja työtä-vat ovat ensiarvoisen tärkeitä, jotta rakennus ei menetä sen historiallista arvoaan. Kerroksellisuus on luonnollinen osa rakennusten historiaa, mutta muutokset tulee tehdä harkiten ja vanhaa rakennusta kunnioittaen.

7 YHTEENVETO

Rakennushistoriaselvityksen laatiminen kolmesta asuinrakennuksesta ja kahdesta ulkorakennuksesta Empire-Porvoossa oli haasteellinen, mutta mielenkiintoinen teh-tävä. Kohteen tyylihistoriaa on analysoitu ja rakennusten historiallinen kehitys on saatu pääpiirteissään selville arkisto- ja kenttätutkimuksen avulla, myös kiinteän si-sustuksen säilyneisyys on kartoitettu. Omistaja- ja asukashistoriaa lisää selvittämällä rakennushistoriaa olisi voitu tarkastella syvemmällä tasolla, mutta tässä yhteydessä se ei ollut tarkoituksenmukaista. Selvityksen laatiminen edellytti perehtymistä Por-voon kaupungin historiaan rakentamisen näkökulmasta, jotta syyt nykyisen kaupun-

kirakenteen syntyyn ja kehitykseen havainnollistuivat. Työssä on myös pohdittu kaupunkikuvallisia arvoja tarkastelemalla kohteen ja ympäristön välistä suhdetta. Työn tavoitteena oli tuottaa kohteesta kattava rakennushistoriaselvitys kaavamuutoksen suunnittelutyötä varten ja se saavutettiin.

Porvoon kaupungin myyntipäätös Lukiokatu 6-8:n osalta herättää ristiriitaisia ajatuksia. Päätös on tehty jo vuonna 2002, mutta prosessi on hidas ja myynti etenee vasta kaavamuutoksen valmistuttua. Kaupungin lähes 90 vuotta kestänyt kiinteistöjen omistussuhde katkeaa ja kenttätutkimuksen yhteydessä tapaamani nykyiset vuokra-asukkaat olivat huolissaan omasta tulevaisuudestaan. Kaikella todennäköisyydellä kiinteistöt ostetaan omistusasunnoiksi. Rakennusten tulevaisuus on uusien omistajien käsissä ja se voi kääntyä niiden eduksi tai muodostua kohtaloksi. Tarkeimpien suojelutavoitteiden määrittely kaavamuutoksessa olisi ehdottoman tärkeää.

Porvoon empireakaupunki on arvokas osa suomalaista rakennusperintöä ja kaupunkihistoriaa. Sen arvoa alettiin ymmärtää vasta 1970-luvulla, jolloin huomattiin, että alueen rakennuskanta oli katoamassa vallitsevien kaavoitusperiaatteiden mukana. Porvoon historiaa tarkastellessa arvostuksen puute vaikuttaa jopa ironiselta, sillä Vanhan Porvoon säilyttäminen lienee kaikille itsestäänselvyys. Empireajan puukaupungeista on Suomessa jäljellä vain fragmentaarisia osia, joten vielä olemassa olevien säilyttäminen on sitäkin tärkeämpää. Lukiokatu 6-8 on ainutlaatuisen eheänä säilynyt kokonaisuus, jossa nähdään porvoolaista empireajan puuarkkitehtuuria parhaimmillaan.

Rakennussuojelun rooli – lähinnä sen rajoittuneisuus, nousi selvitystyötä tehdessä esiin useassa kohdassa. Asemakaavaa voidaan käyttää rakennussuojelun välineenä, mutta empireakaupungin osalta se turvaa lähinnä rakennusten katujulkisivujen säilymisen. Interiöörit ja pihajulkisivut ovat yhtä lailla tärkeä osa rakennusten identiteettiä ja myös niiden osalta suojelutavoitteiden määrittely olisi tarpeellista. Tonttien ja kiinteistöjen omistajilla on viime kädessä päätäntävalta siitä, millä tavoin rakennuksia kohdellaan. Vanha rakennuskanta tulisi nähdä arvona eikä taloudellisena rasitteena. Kulttuurihistoriallista arvoa ei voida mitata rahassa.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Balgård, S., Lehtonen H. (toim.) 1982. Täydennysrakentaminen puukaupungissa: Ympäristön analyysimenetelmä sopeutuvan rakentamisen avuksi. Helsinki: Rakentajain Kustannus Oy.

Edgren, T., Gardberg C. J. 1996. Porvoon kaupungin historia I: Porvoon seudun esihistoria ja 1500-luku. Porvoo: Porvoon kaupunki.

Gardberg, C. J. 1981. Kaupunkilaitos keskiajalla ja uuden ajan alussa. Teoksessa Suomen kaupunkilaitoksen historia 1: Keskiajalta 1870-luvulle. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto.

Haapanala, A., Hallberg, P., Koljonen, R., Ranta, H. 2006. Maankäyttö- ja rakennuslaki. 2. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Hartman, T. 1908. Borgå stads historia 1-3. Borgå: WSOY.

Jääskeläinen, L., Syrjänen, O. 2003. Maankäyttö- ja rakennuslaki selityksineen: käytännön käsikirja. 2. uusittu painos. Helsinki: Rakennustieto.

Koskimies, J., Westerlund, L. 2008. Porvoon kaupungin historia IV 1917-1996. Porvoon kaupunki: Porvoo.

L 132.1999. Maankäyttö- ja rakennuslaki.

Lilius, H. 1989. Kaupunkirakennustaide autonomian alusta 1850-luvulle. Teoksessa ARS Suomen taide 3. Toim. Salme Sarajas-Korte. Espoo: Weilin+Göös.

Lilius, H. 1985. Suomalainen puukaupunki. Denmark: Anders Nyborg A/S.

Lilius, H. 1983. Kaupunkipolitiikka ja kaupunkirakennetta uudistava lainsäädäntö 1800-luvun loppupuolella. Teoksessa Suomen kaupunkilaitoksen historia 2: 1870-luvulta autonomian ajan loppuun. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto.

Lilius, H. 1980. Suomalaisen ruutukaupungin synty ja kehitys. Teoksessa Genius Loci: Otto-I. Meurmanin 90-vuotisjuhlakirja 4.6.1980. Helsinki: Rakennuskirja Oy.

Mattinen, M. 1987. Rakennussuojelu kaupunkisuunnittelun lähtökohdaksi. Teoksessa Rakennussuojelu. Tiedotus 1/1987. Helsinki: Ympäristöministeriö, Kaavoitus- ja rakennusoasto.

Mattinen, M. 1985. Puukaupunkien suojelu. Tutkimuksia 2/85. Helsinki: Ympäristöministeriö, Kaavoitus- ja rakennusosasto.

Mäkelä-Alitalo, A. 2000: Porvoon kaupungin historia III: 1 1809-1878. Porvoo: Porvoon kaupunki.

Mäntylä, I. 1994. Porvoon kaupungin historia II 1602-1809. Porvoo: Porvoon kaupunki.

Niiranen, T. 1981. Miten ennen asuttiin – vanhat rakennukset ja sisustukset. Helsinki: Otava.

Nikula, R. 2005. Suomen arkkitehtuurin ääriviivat. Helsinki: Otava.

Nikula, R. 2004. Rakennetun ympäristön arvoista. Teoksessa Rakennusperinnön tulevaisuus. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Nikula, R. 1983. Asemakaavoitus n. 1900-1920. Teoksessa Suomen kaupunkilaitoksen historia 2: 1870-luvulta autonomian ajan loppuun. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto.

Pietarila, P. 2004. Rakennusten värit ja koristetyylit. Vantaa: Tikkurila Paints Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö 1993. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Helsinki: Museovirasto.

Riipinen, O.-P., 1996a. Kaavoitus- ja rakennussuojelu. Teoksessa Suomalaisia puukaupunkeja: Porvoo. Selvitys 5 a 1995. Helsinki: Ympäristöministeriö, Alueidenkäytön osasto.

Riipinen, O.-P., 1996b. Puukaupunkien kaavoituksesta. Teoksessa Suomalaisia puukaupunkeja: Porvoo. Selvitys 5 a 1995. Helsinki: Ympäristöministeriö, Alueidenkäytön osasto.

Snellman-Soiri, H. 2004. Turun kaakelin kakluunit. Turun kaakelitehtaan uunimallit vuosina 1874-1954. Turku: Turun maakuntamuseo.

Painamattomat lähteet

Keinänen, T. 1975. Rakennusmestari Gustaf Westerberg ja Porvoon uudelleenrakentaminen 1830-1860. Pro gradu-tutkielma. Taidehistorian laitos. Helsingin yliopisto.

Naukkarinen, A. 1985. Porvoon keskustan eteläosa kortteleiden inventointi 4/85. Porvoo.

Rakennusperintöportaali. Museovirasto.

www.rakennusperinto.fi/muuta_sisaltoa/kasitteisto/fi [18.3.2009]

Arkistolähteet

Asemakaava 1985. Porvoon keskustan eteläosan (ns. empirekeskusta) asemakaavan muutos 20.12.1985. Porvoon kaupunki, Kaupunkisuunnitteluosasto.

Asemakaava 1977. Asemakaavanmuutos kortteleille 39-40, 45, 46, 50-52, 56-57 ja 61 sekä katu- ja puistoaluetta vasten 9.9.1977. Porvoon kaupunki, Kaupunkisuunnitteluosasto.

Borgå Bladet 1873. Telegrafkontoret. 7.6.1873 n:o 23.

Kansalliskirjasto, Historiallinen sanomalehtikirjasto digitoitu aineisto.

<http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti> [12.2.2009]

Borgå Nya Tidning 1899. Utbjudes hyra. 10.10.1899, n:o 79.

Kansalliskirjasto, Historiallinen sanomalehtikirjasto digitoitu aineisto.

<http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti> [12.2.2009]

Björkwall, R. 1978. Muutospiirustus. Pohja ja julkisivut. Porvoon kaupunki, Rakennusvalvonnan arkisto.

Björkwall, R. 1977 a. Asuinrakennus, Lukiokatu 6. Porvoon kaupunki, Tilakeskus.

Björkwall, R. 1977 b. Asuinrakennus, Lukiokatu 8. Porvoon kaupunki, Tilakeskus.

Björkwall, R. 1969 a. Tjänstemannagårdens uthusbyggnad. Porvoon kaupunki, Rakennusvalvonnan arkisto.

Björkwall, R. 1969 b. Ändrings-ritning. Sociala utrymmen för trädgårdssavdelningen. Porvoon kaupunki, Rakennusvalvonnan arkisto.

Gardberg, C. J. 1947a. Borgå: Gymnasiegatan 8. BMK1947037. Porvoon museo, valokuva-arkisto.

Gardberg, C. J. 1947b. Borgå: Gymnasiegatan 8. BMK1947038. Porvoon museo, valokuva-arkisto.

Kauppakirja 14.4.1920. Porvoon kaupunki, Rakennusvalvonnan arkisto.

Kauppakirja 1.6.1874. Porvoon kaupunki, Rakennusvalvonnan arkisto.

Muutospiirustus, 1874. Porvoon kaupunki, Rakennusvalvonnan arkisto.

Muutospiirustus, 1875. Porvoon kaupunki, Rakennusvalvonnan arkisto.

Porvoon kaupunki/Arkkitehtiosasto, 1986. Työpiirustus. Porvoon kaupunki, Tilakeskus.

Porvoon kaupunki/Arkkitehtiosasto, 1980 a. Pääpiirustus, pohja ja julkisivut. Lukio-
katu 8. Porvoon kaupunki, Tilakeskus.

Porvoon kaupunki/Arkkitehtiosasto, 1980 b. Työpiirustus, purettavat osat. Lukio-
katu 8. Porvoon kaupunki, Rakennusvalvonnan arkisto.

Porvoon kaupunki/ Talonsuunnitteluosasto, 1986. Asemapiirustus. Porvoon kaupunki, Tilakeskus.

PVK Porvoo 1920, 40609. Tarmo, VA Y 5084. Kansallisarkisto.

PVK Porvoo 1920, 40610. Tarmo, VA Y 5084. Kansallisarkisto.

PVK Porvoo 1849, 2883. Tarmo, VA Y 5049. Kansallisarkisto.

PVK Porvoo 1849, 2884. Tarmo, VA Y 5049. Kansallisarkisto.

Suurpää, M. 1975a. Porvoo: Lukiokatu 6-8 piha. BMK1978019: 45 Porvoon museo, valokuva-arkisto.

Suurpää, M. 1975b. Porvoo: Lukiokadun (8) ja Piispankadun kulmatalo.
BMK1978019: 46. Porvoon museo, valokuva-arkisto.

Vallas, H. 1997. Kuva 39.1315 Porvoo. 06/03/97. Porvoon kaupunki, Kaupunkisuunnitteluosasto.

Westerberg, G. 1848. Ritning till bebyggande af Hörngårds tomterna n:o 3 och n:6. Porvoon kaupunki, Rakennusvalvonnan arkisto.

Orientoivat lähteet

Kirjalliset lähteet

El Harouny, E. 2008. Historiallinen puukaupunki suojelukohteena ja elinympäristönä. Esimerkkeinä Vanha Porvoo ja Vanha Raahe. Osa 1. Oulu: Oulun yliopisto, Teknillinen tiedekunta, arkkitehtuurin osasto.

El Harouny, E. 2008. Historiallinen puukaupunki suojelukohteena ja elinympäristönä. Esimerkkeinä Vanha Porvoo ja Vanha Raahe. Osa 2. Oulu: Oulun yliopisto, Teknillinen tiedekunta, arkkitehtuurin osasto.

Kankaanpää, M. J. 2004. Talon kertomaa: opas talojen historian tutkijalle. Helsinki: Sukuseurojen keskusliitto SSK ry.

Lahti, J. (toim.) 2001. Mistä tietoa rakennusten historiasta: lähdeopas ammattilaisille ja asianharrastajille. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.

Pajula, P. 1983. Puuarkkitehtuuri. Helsinki: Puuinformaatio ja Rakentajain Kustannus Oy.

Painamattomat lähteet

Hornamo, P. 2002-2006. Empire-Porvoo – Suomalaisen puukaupungin tarina. 1830-1860: Porvoon kaupunkirakenteen synty ja kehitys. Porvoo.

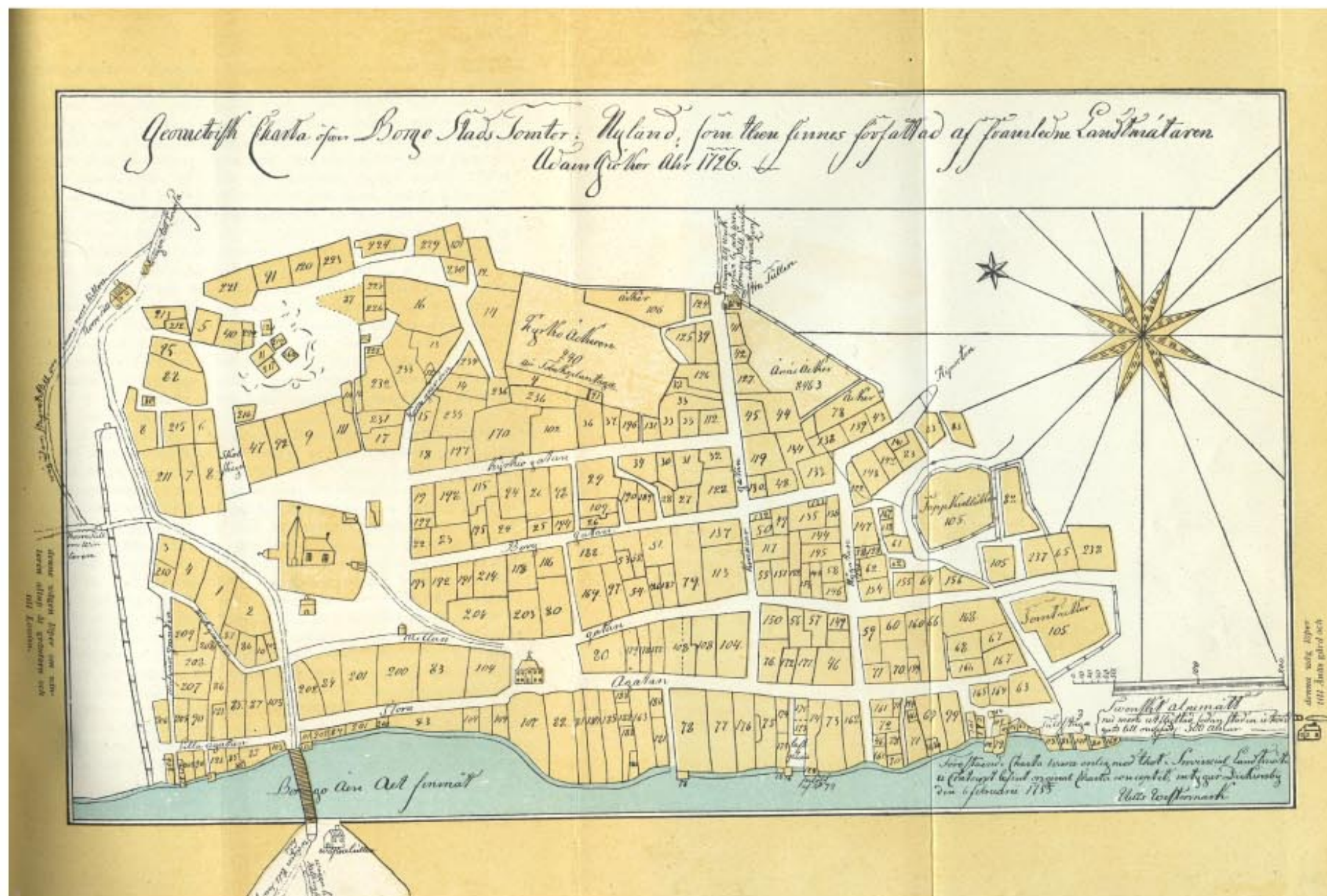
Hornamo, P. 2006: Rakennusrestauroinnin perusteet: Empireajan kulttuuri- ja rakennushistoriallinen olemus ja luonne. Porvoo.

Wager, H. 2006: Porvoontalon rakennushistoriaselvitys. Porvoo.

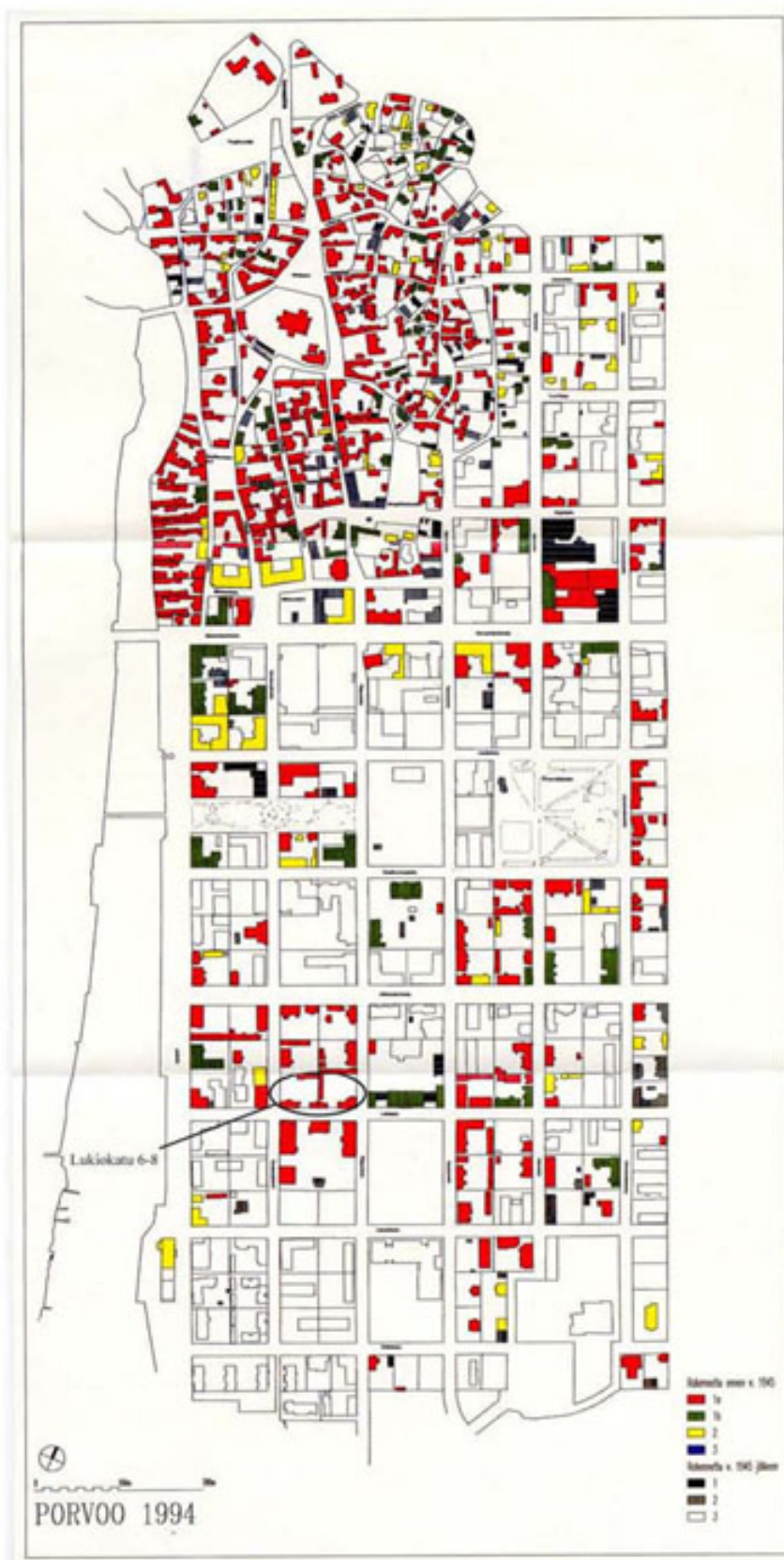
KUVAT

- Kuva 1. Piirroksat vinkelirakennuksista. Lilius, H 1985. Suomalainen puukaupunki. Piirtäjä: Kati Blom.
- Kuva 2. Lisärakennusten paikat tonteilla 3 ja 6. Asemakaava, 1985. Porvoon kaupunki, Kaupunkisuunnitteluosasto. Kuvaa on rajattu.
- Kuva 3. Asemakaavapiirros rakennusten sijoittelusta tonteilla. Asemakaava, 1985. Porvoon kaupunki, Kaupunkisuunnitteluosasto. Kuvaa on muokattu.
- Kuva 4. Katujulkisivu. Porvoon museo, valokuva-arkisto. Valokuvaaja: C. J. Gardberg, 1947.
- Kuva 5. Pakaritupa. Porvoon museo, valokuva-arkisto. Valokuvaaja: C. J. Gardberg, 1947.
- Kuva 6. Karoliinen pohjakaava ja moratuvan pohjakaava. Lilius, H. 1985. Suomalainen puukaupunki. Piirtäjä: Kati Blom. Kuva laadittu Blomin piirrosta mukailen.
- Kuva 7. Lukiokatu 6-8 katufasadit. Westerberg, G. 1848. Ritning till bebyggande af Hörngårds tomterna n:o 3 och n:6. Porvoon kaupunki, Rakennusvalvonnan arkisto. Kuvaa on rajattu.
- Kuva 8. Rakennusten numerointi ja asuinhuoneistojen merkinnät A-B/C. Asemapiirustus, 1986. Porvoon kaupunki, Talonsuunnitteluosasto. Kuvaa on muokattu.
- Kuva 9. Kyltti talon 3 Piispankadun katujulkisivussa. Valokuvaaja: Hanna Räsänen, 2009.
- Kuva 10. Talon 1 suljettu ikkuna. Valokuvaaja: Hanna Räsänen, 2009.
- Kuva 11. Valeikkuna talon 3 päädyssä. Valokuvaaja: Hanna Räsänen, 2009.

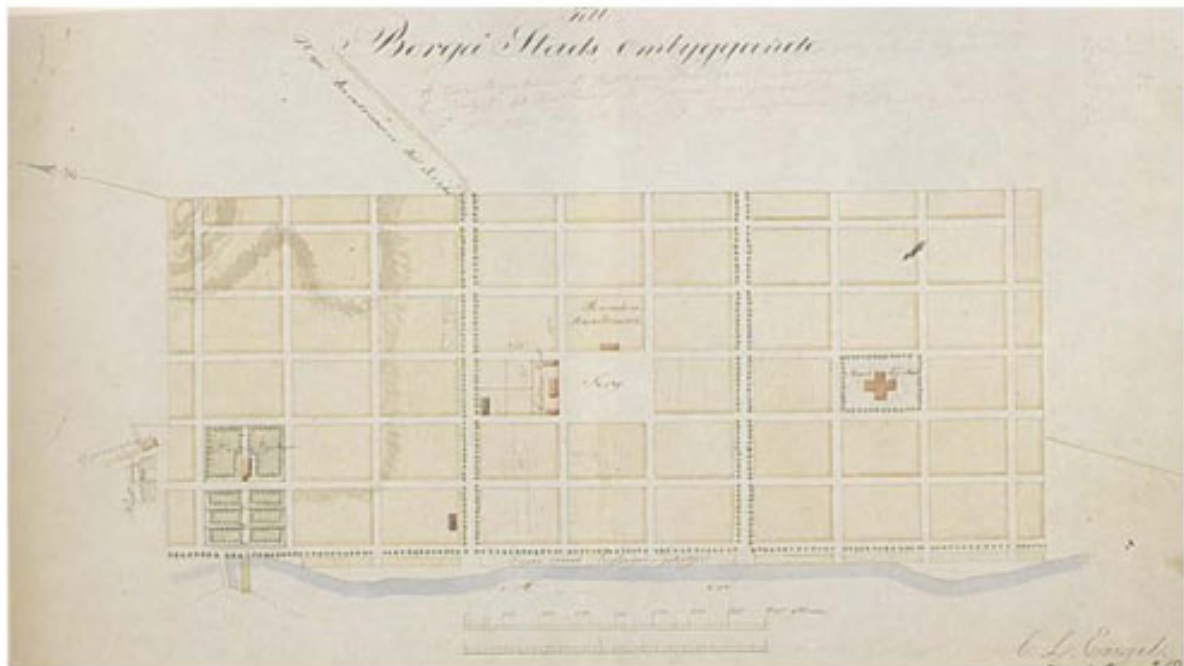
- Kuva 12. Asemakaavapiirros korttelista 40, johon on merkitty myös lisärakennusten paikat. Asemakaava, 1985. Porvoon kaupunki, Kaupunkisuunnitteluosasto. Kuvaa on rajattu.
- Kuva 13. Ilmakuva empirekaupungista. Lukiokatu 6-8 ympyröity. Valokuvaaja: Hannu Vallas, 1997. Porvoon kaupunki, Kaupunkisuunnitteluosasto.

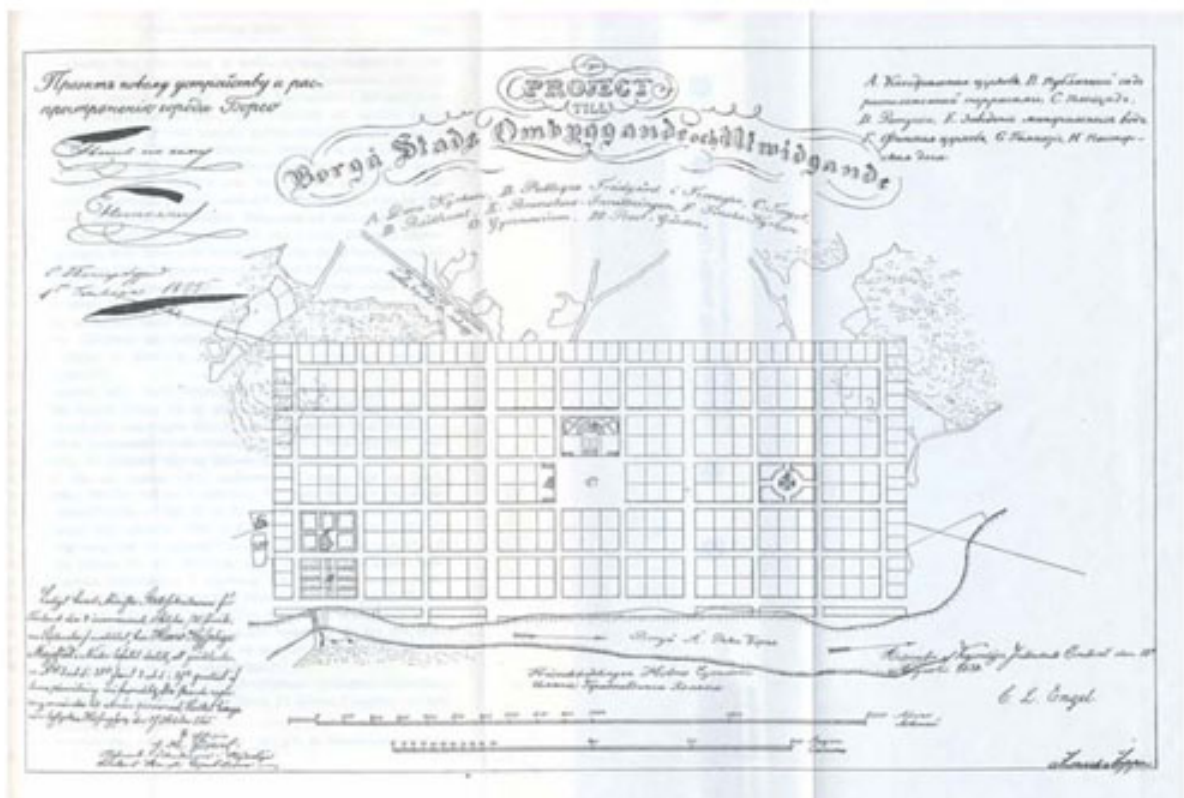
Kuva 1. Porvoon kartta 1700-luvulta (Hartman 1908, 324)

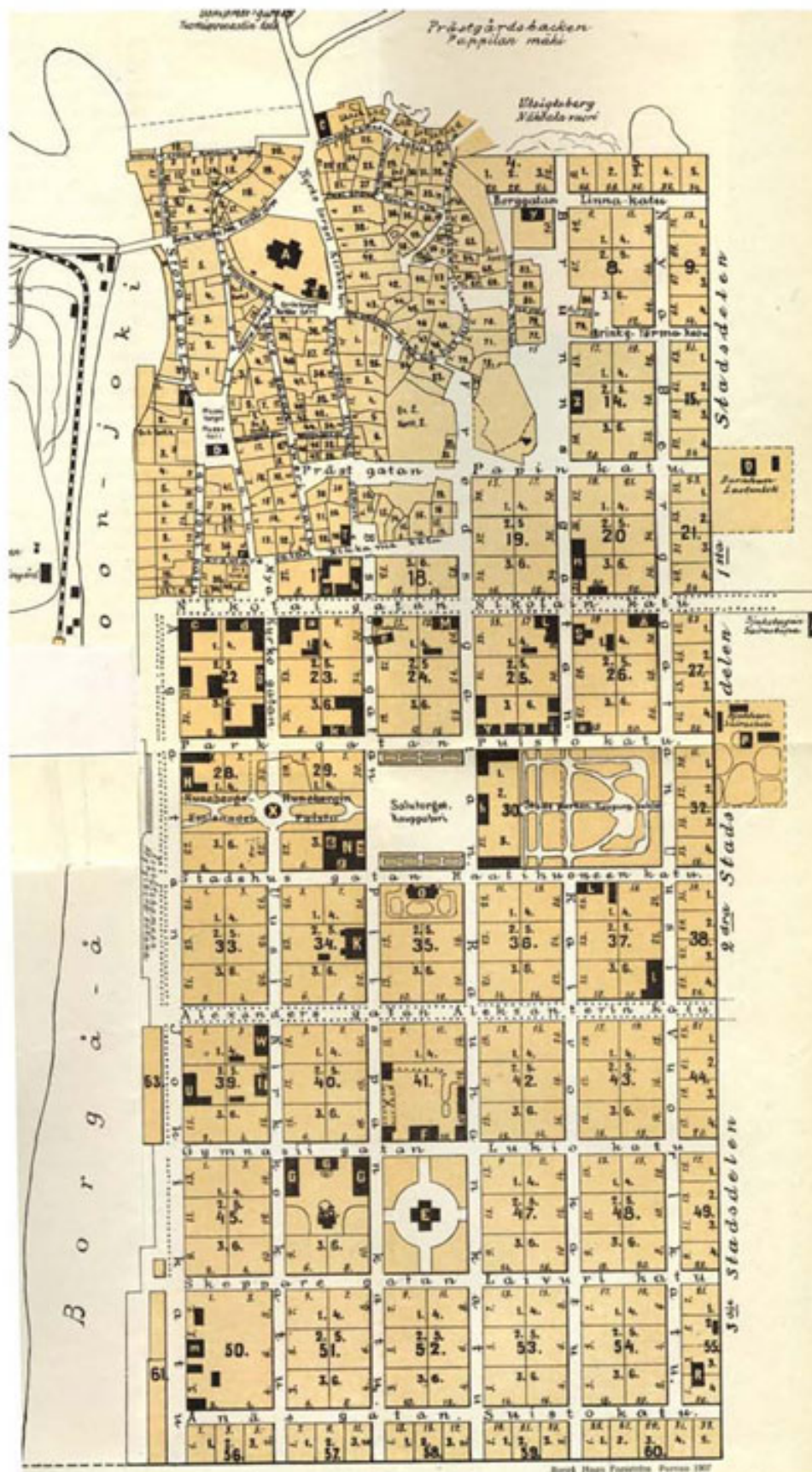
Kuva 1. Porvoon kartta 1994 (Riipinen 1996 a, karttaliite)

Kuva 1. Engelin ensimmäinen asemakaavasuunnitelma Porvooseen (Lilius 1985, 67)

Kuva 2. Engelin toteutettu suunnitelma (Hartman 1906, 506)

Kuva 1. Porvoon kartta 1907, Hugo Forsström (Hartman 1908, 686)

Kuva 1. Vuoden 1977 asemakaava empirekaupungin eteläosan kortteleihin. (Asemakaava, 1977)

ASEMAKAAVANMUUTOS KORTTEILEILLE 39, 40, 45, 46, 50-52, 56, 57 JA 61 SEKÄ KATU- JA PUISTOALUETTA VARTEN.

ASEMAKAAVAMÄÄRÄYKSET JA MERKINNÄT:

- 3 M SEN KAAVA-ALUEEN ULKOPUOLELLA OLEVA VIIVA, JOTA VÄHISTÄMINEN KOSKEE.
- ERI KAAVAMÄÄRÄYSTEN ALAISTEN OSIEN VÄLINEN RAJA.
- +--- KAUPUNGINOSAN RAJA.
- KORTTELIN, KORTTELINOSAN JA ALUEEN RAJA.
- OHJEELLINEN RAKENNUSALAN TAI PYSÄKÖINTISPAIKAN RAJA.
- OHJEELLINEN TONTIN TAI RAKENNUSPAIKAN RAJA.
- 3** KAUPUNGINOSAN NUMERO.
- 40** KORTTELIN NUMERO.
- 1** TONTIN NUMERO.
- RAUMANKATU** KADUN TAI PUISTON NIMI.
- KATUAKSIO TAI TORI.
- VLEISTELLE JALANKULULLE VARATTU KATUALUE, HUUDOTAJO TONTEILLE ON KUITENKIN SALLISTU.
- ISTUTETTAVA TONTIN TAI RAKENNUSPAIKAN OSK.
- RAKENNUKSEEN JÄTETTÄVÄ KULKUAKSIO.
- I** ROOMALAINEN NUMERO, JOKA OSOITTAA RAKENNUSTEN, RAKENNUKSEN TAI SEN OSAN SUURIMMAN SALLITUN VARSINAISEN KERROSLUKUN.
- 0-0,8** TONTTITEHOKKUUSLUKU ELI TONTIN KERROSALAN SUMME TONTIN PINTA-ALAAN.
- HISTORIAALISESTI ARVOKAS TAI KAUPUNKIKUVAN SÄILYHISEN KANNALTA TÄRKEÄ RAKENNUS. RAKENNUSTA EI SAA IL-
MAN PÄHÖTTÄVÄÄ SYVYYS MUUTTA. RAKENNUKSESSA SUORITETTAVIEN KORJAUS- JA MUUTOSTÖIDEN SEKÄ KÄYTTÖTARKEI-
TUUKSEN MUUTOSTEN TULEE OLLA SELLAISIA, ETTÄ RAKENNUKSEN HISTORIAALISESTI ARVOKAS TAI KAUPUNKIKUVAN KAN-
NALTA MERKITTÄVÄ LUONNE SÄILYY. MILOIN TÄMÄN PYRKIMYKSEN VASTAISESTI ON RAKENNUKSESSA AIKAISEMMIN SUO-
NITETTU RAKENNUSTOIMENPITEITÄ, ON RAKENNUS KORJAUS- JA MUUTOSTÖIDEN VYTYDESSÄ PYRITTÄVÄ KORJAAHAAN JOKO
ENTISTÄEN TAI KKA MUULLA RAKENNUKSEEN JA YMPÄRISTÖÖN SOVELTUVALLA TAVALLA. MAISTRAATTI VOI ERITYISESSÄ
TAPAUKSESSA SALLIA, ETTÄ ULLANOLLE SAA SISUSTAA VILIMMÄN KERROKSEN HUONEISTOON LIITTYVIÄ HUONETILOJA TON-
TILLE MERKITYN KERROSALAN LISKÖSSÄ.
- RAKENNUSALA.
- RAKENNUSALA. MERKINNÄN OSOITTAMALLE SEINÄLLE SAADAAN SIJOITTAA VAIN APUTILOJEN IKKUNOITA.
- a** AUTOSÄILYTYSPAIKAN RAKENNUSALA.
- p** PYSÄKÖINTISPAIKKA.
- lap** PIHATASON ALAIINEN TILA PYSÄKÖINTIÄ VARTEN.
- RISTI MERKINNÄN PÄILLI OSOITTAA MERKINNÄN POISTAPISTÄ.
- AK¹¹** ASUNTOKERROSTALOIDEN KORTTELIALUE.
TONTILLA TULEE OLLA LEIKKIALUAA JA MUUTA VAPAATA ALUETTA VÄHINTÄIN 20 M² ASUNTOA KOHTI, JOKAISTA ASUNTOA
KOHTI ON VARATTAVA 1 AUTOPAIKKA. TONTIT ON ISTUTETTAVA NIILTÄ OSIN KUIN NIILTÄ EI KÄYTETÄ RAKENTAMISEEN,
KULKUTIEN TAI LASKKIPAIKANOJA.
- ALK⁹** YHÖISTETTY LIIKE- JA ASUNTOKERROSTALOIDEN KORTTELIALUE.
TONTILLA SAA RAKENTAA LIIKETARVOKKUSEEN KERROSALAN KORKEINTAAN 20 M RAKENNUSOIKEUDESTA. TONTILLA TULEE
OLLA VÄHINTÄIN 20 M² OLESKELU- JA LEIKKIALUETTA ASUNTOA KOHTI. TONTILLE TULEE RAKENTAA 1 AUTOPAIKKA
ASUNTOA KOHTI.
- YH¹** HALLINTO- JA VIRASTORAKENNUSTEN KORTTELIALUE.
TONTILLE TULEE SIJOITTAA 1 AUTOPAIKKA KOLMEA TYÖTEKIJÄÄ KOHTI.
- YV¹** HUVI- JA VIHDETARVOKKUISIA PALVELEVIEN RAKENNUSTEN KORTTELIALUE. AUTOPAIKKAVAATIMUS 1 LAP/200 KA-M².
- YM¹** MUSEOIDEN JA NAHIN VERNATTAVIEN RAKENNUSTEN KORTTELIALUE.
- YO¹** OPETUSTOIMINTAA PALVELEVIEN RAKENNUSTEN KORTTELIALUE.
TONTILLE TULEE SIJOITTAA 1 AUTOPAIKKA KOLMEA TYÖTEKIJÄÄ KOHTI SEKÄ 1 AUTOPAIKKA 10 KANDEKSANTOISTA VUOTA
TA TÄYTYNYTÄ OPPILASTA KOHTI.
- Y** VLEISTEN RAKENNUSTEN KORTTELIALUE.
- YO²** OPETUSTOIMINTAA PALVELEVIEN RAKENNUSTEN KORTTELIALUE.
KORTTELIALUEELLE SAA RAKENTAA 200 M² VAROITAVAA ASUINKERROSALA. KORTTELIALUEELLA ON VARATTAVA 1 AUTO-
PAIKKA 500 KERROSALANELIÖMETRIÄ KOHTI.
- YO³** OPETUSTOIMINTAA PALVELEVIEN RAKENNUSTEN KORTTELIALUE.
KORTTELIALUEELLE SAADAAN RAKENTAA OPPILAITOKSEN ASUNTOLAN TARVITSEMA ASUINKERROSALA. KORTTELIALUEELLA
ON VARATTAVA 1 AUTOPAIKKA KOLMEA TYÖTEKIJÄÄ KOHTI.
- P** PUISTOALUE.
- A** ASUNTO- TAI LIIKERAKENNUSTEN KORTTELIALUE.
- 0-0,200** RAKENNUKSEN JULKISUUPUNNAN JA VESIKATON LEIKKAUSKOHAN ENIMMÄISARVOKS.

VLEINEN, KAIKKIA KORTTEILEITA KOSKEVA AUTOPAIKKAAMÄÄRÄYS:
AUTOPAIKOISTA ON TOTEUTETTAVA NETI VÄHINTÄÄN 60 % JÄLJELLE JÄÄVÄN 40 %:N OSALTA MAISTRAATTI VOI HYÖNTÄÄ
LYYKÄVÄSTÄ 5 VUOTTA KERRALLAAN.

ASEMAKAAVAN POUJAKARTTA TÄYTTÄÄ 4.2.1960 KAAVOITUSHITTAUKSISTA JA KAAVOJEN POUJAKARTOISTA ANNETUN
AETUKSEN MUKAISET TARKKUUVAATIMUKSET JA ON AJAN TAGALLA.
STADSPLANENS BASKART FÖLLEN FÖRDRINGARNA JÄMLIKT FÖRDRONINGEN ON PLANERINGSHÄTNINGEN OCH PLANENS
BASKARTON GIVEN 4.2.1960 OCH EN TIDSEN LIG.

KOSKEE TONTTIREKISTERIALUETTA.
SENIN TONTIREKISTERIOMRÄDE.

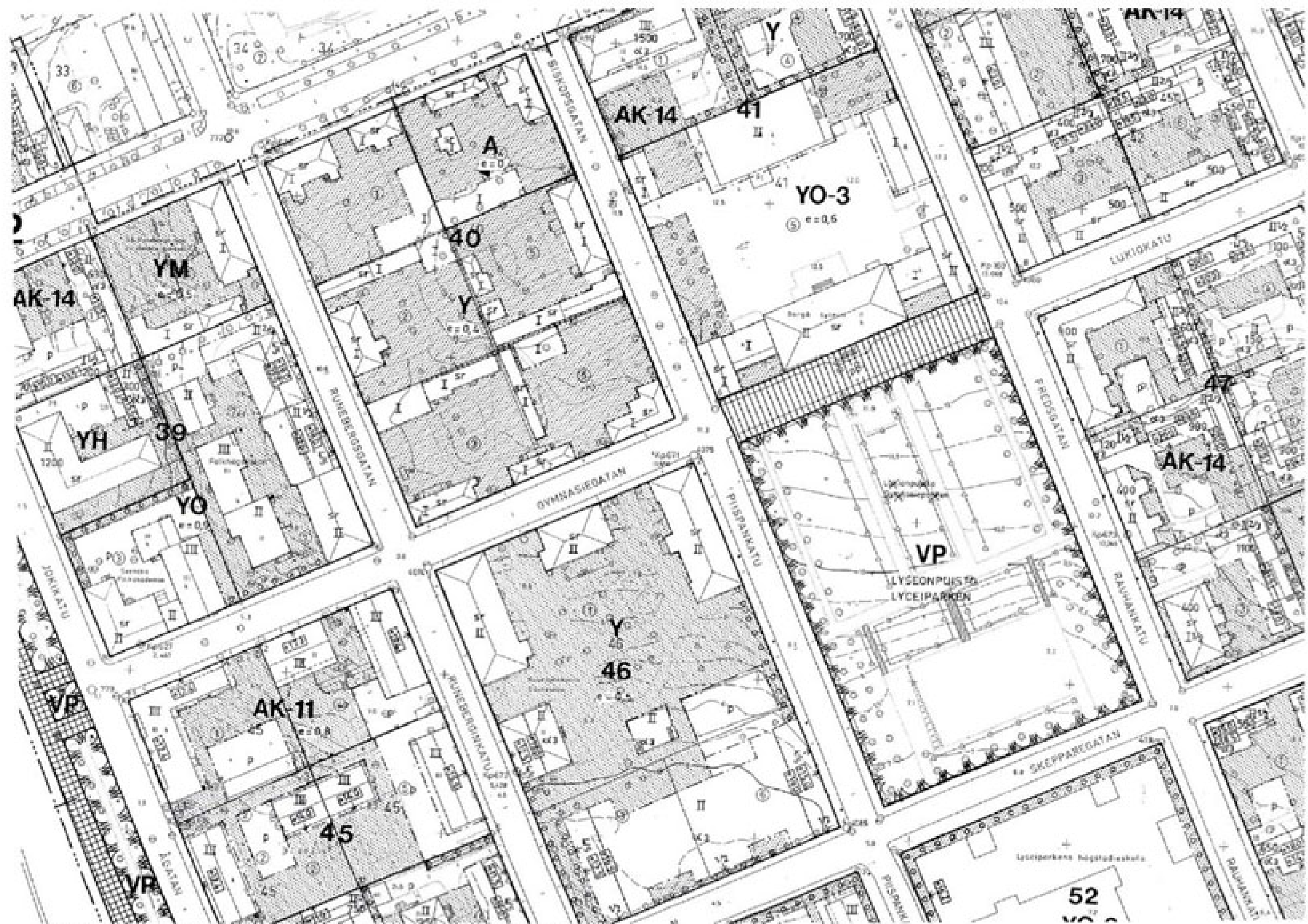
VIRAN PUKLESTA
PÄ TUNSTENS VÄSNAR

KAUPUNGINODEFTTI
STADSGODEFT

PORVOSSA
BORGÄ DEN 29.10.1975

Juhani Holma
JUHANI HOLMA

Kuva 1. Asemakaavamerkinntät ja -määräykset (Asemakaava, 1977)

Kuva 1. Asemakaava 1985 empirekaupungin eteläosan kortteleihin. (Asemakaava, 1985)

PORVOON KAUPUNKI 1985

KESKUSTAN ETELÄOSA (NK. EMPIREKESKUSTA)

KORTTELIT 39 - 43, 45 - 48, 50 - 57, 59, 61, 176, 33/3, 66/2 - 9 JA 66/13 - 15

SEKÄ KATU- JA PUISTOALUEET.

ASEMAKAAVAN MUUTOS 1:1000

ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET :

A	Asuinrakennusten korttelialue. Autopaikkoja tulee varata 1/100 k-m².
AK-11	Asuinkeuhkojen korttelialue. Tontilla tulee olla leikkialaa ja muuta vapaata aluetta vähintään 20 m²/asunto. Autopaikkoja tulee varata 1/100 k-m². Tontti on istutettava niiltä osin kuin sitä ei käytetä rakentamiseen, kulkuteinä tai leikkipaikkoina.
AK-14	Asuinkeuhkojen korttelialue. Korttelialueelle saa sijoittaa liike-, kokous- ym. tiloja kadunvarressa sijaitsevien rakennusten 1. kerrokseen. Tontilla tulee olla leikkialaa ja muuta vapaata aluetta vähintään 20 m²/asunto. Autopaikkoja tulee varata 1/100 k-m². Tontti on istutettava niiltä osin kuin sitä ei käytetä rakentamiseen, kulkuteinä tai leikkipaikkoina.
AL-17	Asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialue. Alueelle tulee rakentaa pääasiassa asuinrakennuksia, sekä hotelli-, ravintola ja palvelutiloja. Alueelle saa sijoittaa liike- ja toimistotiloja enintään 20 % kerrosalasta. Sen lisäksi saa korttelialueelle sijoittaa ravintola-, hotelli- tai palvelutiloja korkeintaan 50 % kerrosalasta. Tontilla tulee olla leikkialaa ja muuta vapaata aluetta vähintään 20 m²/asunto. Autopaikkoja tulee varata 1/100 k-m². Tontti on istutettava niiltä osin kuin sitä ei käytetä rakentamiseen, kulkuteinä tai leikkipaikkoina.
AO-22	Erillispientalojen korttelialue. Tontille saa sijoittaa 2 asuntoa. Autopaikkoja tulee varata 1/asunto. Mikäli tontille sijoitetaan vain 1 rakennus, joka ei muodoltaan ja luonteeltaan poikkea alueen muista omakotirakennuksista, saa tontille sijoittaa 3 asuntoa.
Y	Yleisten rakennusten korttelialue. Autopaikkoja tulee varata 1/250 k-m².
YH	Hallinto- ja viristorakennusten korttelialue. Autopaikkoja tulee varata 1/250 k-m².
YO	Opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue. Autopaikkoja tulee varata 1/250 k-m².
YO-3	Opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue. Korttelialueelle saa rakentaa 200 m² tarvittavaa asuinkeuhkoalaa. Autopaikkoja on varattava 1/250 k-m².
YM	Museorakennusten korttelialue. Autopaikkoja tulee varata 1/250 k-m².
YU	Urheilutoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue. Autopaikkoja tulee varata 1/250 k-m².
VP	Puisto.
VL	Lähiavikistysalue.
LP	Yleinen pysäköintialue.
---	3 m sen kaava-alueen ulkopuolella oleva viiva, jota vahvistaminen koskee.
+	Kaupunginosan raja.
—	Korttelin, korttelinosan ja alueen raja.

Kuva 1. Asemakaavamerkinnät ja -määräykset (Asemakaava, 1985)

---	Eri kaavamääräysten alusten alueosien välinen raja.
---	Ohjeellinen eri kaavamääräysten alusten alueosien välinen raja.
---	Ohjeellinen tontin raja.
✕	Risti merkinään päässä osoittaa merkinnän poistamista.
2	Kaupunginosan numero.
50	Korttelin numero.
2	Tontin numero.
SUUSTOKATU	Kadun tai puiston nimi.
700	Rakennusoikeus kerrostalolähtöisinä.
II	Roomalainen numero osoittaa rakennuksen, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrosluvun. Maanpäällistä kellaria ei sallita.
II½	Murtoluku roomalaisen numeron jäljessä osoittaa, kuinka suuren osan rakennuksen suurimman kerroksen alasta saa kaavassa lukumäärältään mainittujen kerrosten yläpuolella olevasta tilasta kerrosluvun estämättä käyttää kerrosalan leikkauksiin. Maanpäällistä kellaria ei sallita.
e=0,6	Tehokkuusluku eli tontin kerrosalan suhte tontin pinta-alaan.
u=1	Kattokaltevuuden tulee olla vähintään 1:3 ja korkeintaan 1:1,5.
u=3	Kattokaltevuuden tulee olla vähintään 1:2 ja korkeintaan 1:1,2.
	Rakennuksen vesikaton ylimmän kohdan korkeusasema.
	Harjan suuntaa osoittava viiva.
	Rakennuksen julkisivupinnan ja vesikaton leikkauskohdan ylin korkeusasema.
	Rakennusala.
	Rakennukseen liitettyä kulkuvälikko.
	Nuoli osoittaa rakennusalan sivun, johon rakennus on rakennettava kiinni vähintään 4/5:n matkalla en. rajan pituudesta mitattuna.
	Istutettava alueen osa.
	Istutettava puurivi.
	Katu.
	Katusivakko.
	Jalankeuhulle ja polkupyöräilylle varattu katu.
	Pysäköintipaikka.
	Maanlainen pysäköintipaikka.
	Säilytettävä rakennus. Historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää. Rakennukseen suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Milloin tämän perikymmen vastaisesti on rakennuksessa aikaisemmin suoritettu rakennusmuutostöitä, on rakennus korjaus- ja muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan joko entistään tai muulla rakennukseen ja ympäristöön soveltuvalta tavalla. Rakennukseen saa kuitenkin tehdä julkisivumuutoksia pihan puolella.
	Kaupunkikuvallisesti merkittävä rakennus. Ensimmäinen tavoite on rakennuksen säilyttäminen. Jos rakennus joudutaan korvaamaan uudella, tulee tämän olla kooltaan, muotoiltaan ja materiaaleiltaan läheisin entistä vastaava.
	Kaksikerroksisen auton pysäköintipaikan rakennusala.
Pysäköinti	
Autopaikoista on toteutettava heti vähintään 80%. Jäljelle jäävien 20% osalta rakennuslautakunta voi myöntää lykkäystä 5 vuotta kerrallaan. Tontille sijoitettavat pysäköintipaikat tulee ympäröidä puu- ja pensasistutuksin. Ne tulee jäsenöidä muutaman autopaikan suuruisin yksiköihin.	
Istutus	
AK-korttelialue on istutettava puu- ja pensasistutuksin. Istutuksista on laadittava istutussuunnitelma. Tontilla on istutettava tai säilytettävä vähintään 1 puu/100 m² tontti m². Puolet istutettavien puiden määrästä tulee olla jaloja lehtipuita (vahtera, lehmus tai tammi). Niiden rungon ympärysmitta metrin korkeudelta mitattuna tulee olla vähintään 20-22 cm. Istutettavien puurivien tulee olla jaloja lehtipuita ja niitä tulee istuttaa asemakaavaselostuksessa esitettyjen periaatteiden mukaisesti. Istutettavalle alueen osalle saa sijoittaa pysäköintipaikkoja, jos tontille ei ole osoitettu erillistä pysäköintipaikkaa. Pysäköintipaikat tulee tällöin säilyttää numerotettavilla reikiläastolla.	

Kuva 1. Asemakaavamerkinnot ja -määräykset (Asemakaava, 1985)

Kuva 1. Alkuperäispiirustukset (Westerberg, 1848)

Kuva 1. Lukiokatu 6-8 katujulkisivut (Räsänen, 2009)

Kuva 2. Risaliitti pakarituvan julkisivussa (Räsänen, 2009)

Kuva 1. Tontin 6 aidattu sivu (Räsänen, 2009)

Kuva 2. Portin paikka (Räsänen, 2009)

Kuva 3. Portin pielipylväs (Räsänen, 2009)

Nr 79

BORGÅ NYA TIDNING

Tisdagen den 10 O

timers toppdiameter och 4 meters längd. 300 st prima björkstock af minst 30 centimeters toppdiameter och minst 3 meters längd.

För öfrigt meddelas att priset för uppfyllas i kubikmeter samt att stöcken kuberas sålunda att längden mätas i jämna decimeter och diameters i centimeter under barken på 5 meters abtåad från lommen för det virke som är öfver 5 meter i längd diametern i det öfriga virket riktas i toppen.

Virket som loka för flötas bör levereras under Februari månad år 1900.

Anbudet bör föras med påskrift: •Anbud i stock.

Helsingfors af Järnvägsstyrelsen

den 2 Oktober 1899.

Enligt utlysning
Otto Kumentus.

(F.T.A. 9015).

Sedan Kungliga Senaten förordnat att till utskädd tjänst hafva skall inom detta län för kronans räkning upplåpas, tillkännagifves härmed att ordentligen ried hafre under hand upplåpas af förvaltarens utaf kronomagasinen i Ekenäs och Helsingfors städer, till hvilka, liksom och till kronofogdarnas samt landskontorets i länet, skriftliga anbud om försäljning kan göras; och erinras att varan bör väga öfver 45 kilo per hektoliter och intygas hafva minst 80 % groarhet.

Helsingfors & Nyländs läns landskontor, den 6 oktober 1899.

G. von Christiernsen.

A. W. Helander.

N.F. 1 g. 4 a. 10 c.

Auktion.

Genom offentlig auktion, som måndagen den 23 inständande oktober kl. elfva XI förmiddagen förrättas inför Magistraten i dess embetslokal i stadsrättens härstades, utbjudes till den mest betalande obbyggda tomten No 5 i femte kvarteret af denna Borgå stads nya plan, med skylighet för den blifvande egaren till tomten att densamma bebygga inom den tid stadens nu gällande byggnadsordning af den 23 oktober 1883 i sådant afseende föreskrifver.

Borgå rådhus den 25 septem-ber 1899.

På Magistratens vägnar:

Michael Schauman.

Genom offentlig auktion, som onsdagen den 1 nästkommande november kl. 5 e. m. förrättas af Drätselkammaren uti härvarande stadshus utbjudes upå vilkor, som vid auktionstillfället närmare bestämmas:

1:o till den mestbetalande ritigheten att under nästkommande år 1900 uppbära staden enligt taxa tillkommande marknadsplan- och ståndavgifter samt

2:o till den minstfördrande gaturenhållningen i denna stad under samma år, hvarom hugade spekulanter härmed underrättas.

Borgå, den 4 oktober 1899.

På Drätselkammarens vägnar:

Joh. Ankolin.

Levart Lindero.

Till salu.

Bl. 1 g. 4 a. 10 c.

3 st. stadsgårdar

säljas upp förnåliga vilkor genom

Borgå Agentur & Kommissionsaffär.

Ett mindre parti

Sylter

hos **Grottenfeldt.**

Bl. 1 g. 4 a. 10 c.

Nu inkommet:

Godt Hvetekli

i hela och snygga säckar.

hos

Joh. Eliason.

Prima Nobels Petroleum

och

Newski Stearinljus

hos **Joh. Eliason.**

Såsom äkta Kinesiskt Thé rekomm

Detta Thé, som är direkt importeradt från Futschow i China (mellanhandlare), finnes till salu hos de flesta herrar handlande.

Obs! Enligt Agrikultur och Handelskemiska Laboratorium i Helsingfors utgöres detta the af rena theblad utan tillsats af andra växters blad

S. A. ELMG BORGÅ

Bl. 1 g. 4 a. 10 c.

Nu inkommet:

Tygger till kostymer och benkläder, Svarta trikåer och kläder, Palet-doffar och fodertyger; allt till billiga priser hos

Otto Winkvist.

I tjänst åstundas.

Bl. 1 g. 4 a. 10 c.

En från landet

tyggen och frisk fläsk, kan få plats på landet, från den första november, öfverenskommande kan sås hos

Jungfru Anna Kraft i Borgå.

Utbjudes hyra.

Från första november

2:ne möblerade rum (inom tambur.

Affal Gymnasigatan no 6.

Diverse.

Folkhögskolan

I BORGÅ.

Kursen vid skolan begynner den 1 november och fortgår till den 1 maj med kortare afbrott under julen och påskan. Afgiften för densamma utgår 20 mark, af hvilka 10 mark erläggas vid kursens början och återstoden efter

Bl. 1 g. 4 a. 10 c.

BORGÅ JERN TIDTABELL

från och med den 13 Oktober 18

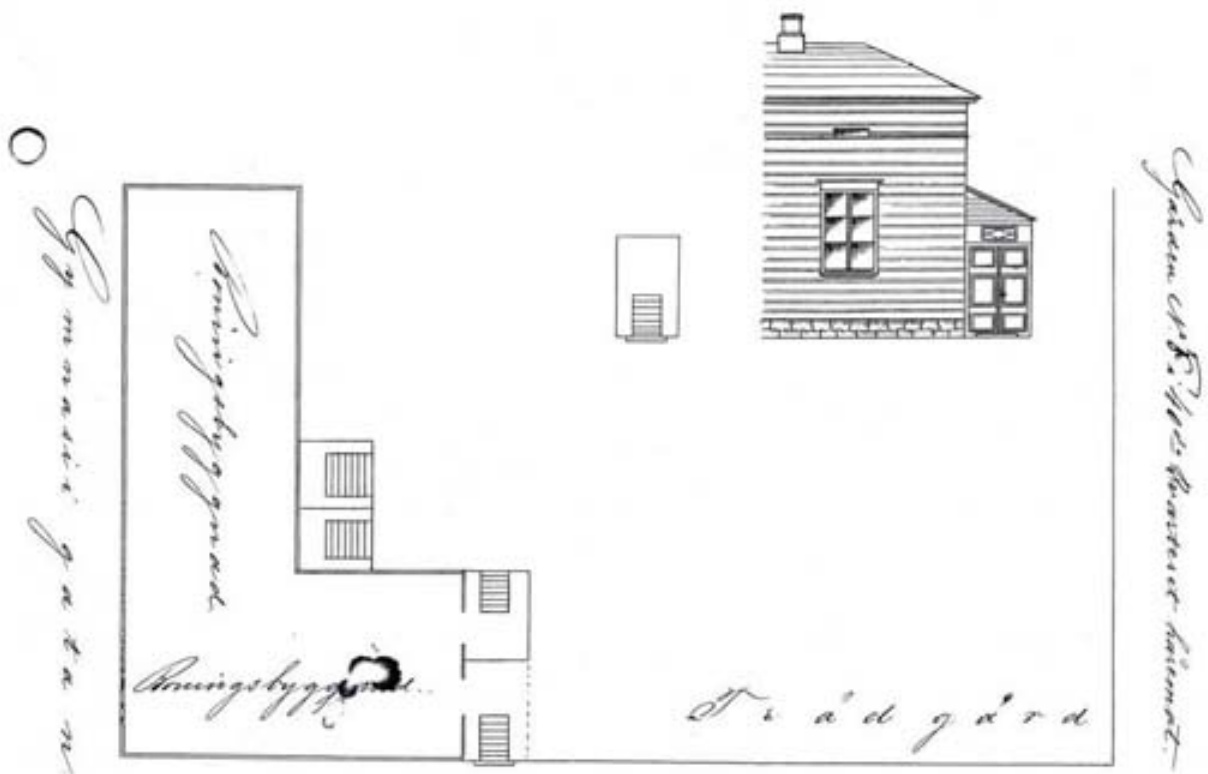
Blandade tåg.

Borgå-Kerava.		Kerava	
Tåg No 1.	Alla dagar.	Tåg No 2.	Alla dagar.
Borgå afgår kl. 6.35 f. m.		Kerava	
Hindhår " 6.50 "		Nickby	
Ånderaböle " 7.00 "		Ånderaböle	
Nickby " 7.10 "		Hindhår	
Kerava ank. " 7.20 "		Borgå	
Ann. Kombinerat med stadsbanans tåg		Ann. Kombinerat	
No 1 4 6 8 10 12 Petersburg.		No 5	
" 110 " Hangö, Tammerfors, Åbo,		" 110	
Pjörneborg, Jyväskylä och		" 125	
samt.			
" 125 " Helsingfors.			
Tåg No 3.		Tåg No 4.	
Alla dagar.		Alla dagar.	
Borgå afgår kl. 1.10 e. m.		Kerava	
Hindhår " 1.24 "		Nickby	
Ånderaböle " 1.30 "		Ånderaböle	
Nickby " 1.40 "		Hindhår	
Kerava ank. " 1.45 "		Borgå	
Ann. Kombinerat med stadsbanans tåg		Ann. Kombinerat	
No 122 till Tammerfors.		No 128	
" 124 " Hangö och Korva.			
" 150 " Helsingfors.			
Tåg No 5.		Tåg No 6.	
Alla dagar.		Alla dagar.	
Borgå afgår kl. 7.15 e. m.		Kerava	
Hindhår " 7.29 "		Nickby	
Ånderaböle " 7.35 "		Ånderaböle	
Nickby " 7.45 "		Hindhår	
Kerava ank. " 7.55 "		Borgå	
Ann. Kombinerat med stadsbanans tåg		Ann. Kombinerat	
No 112 till Helsingfors.		No 3 tr	
" 9 " till Petersburg.		" 115 "	

(Borgå Nya Tidning 10.10, 1899)

Kuva 1. Talon 3 kuistit alkuperäispiirustuksissa (Westerberg, 1848)

Kuva 2. Muutospiirustus (1874)

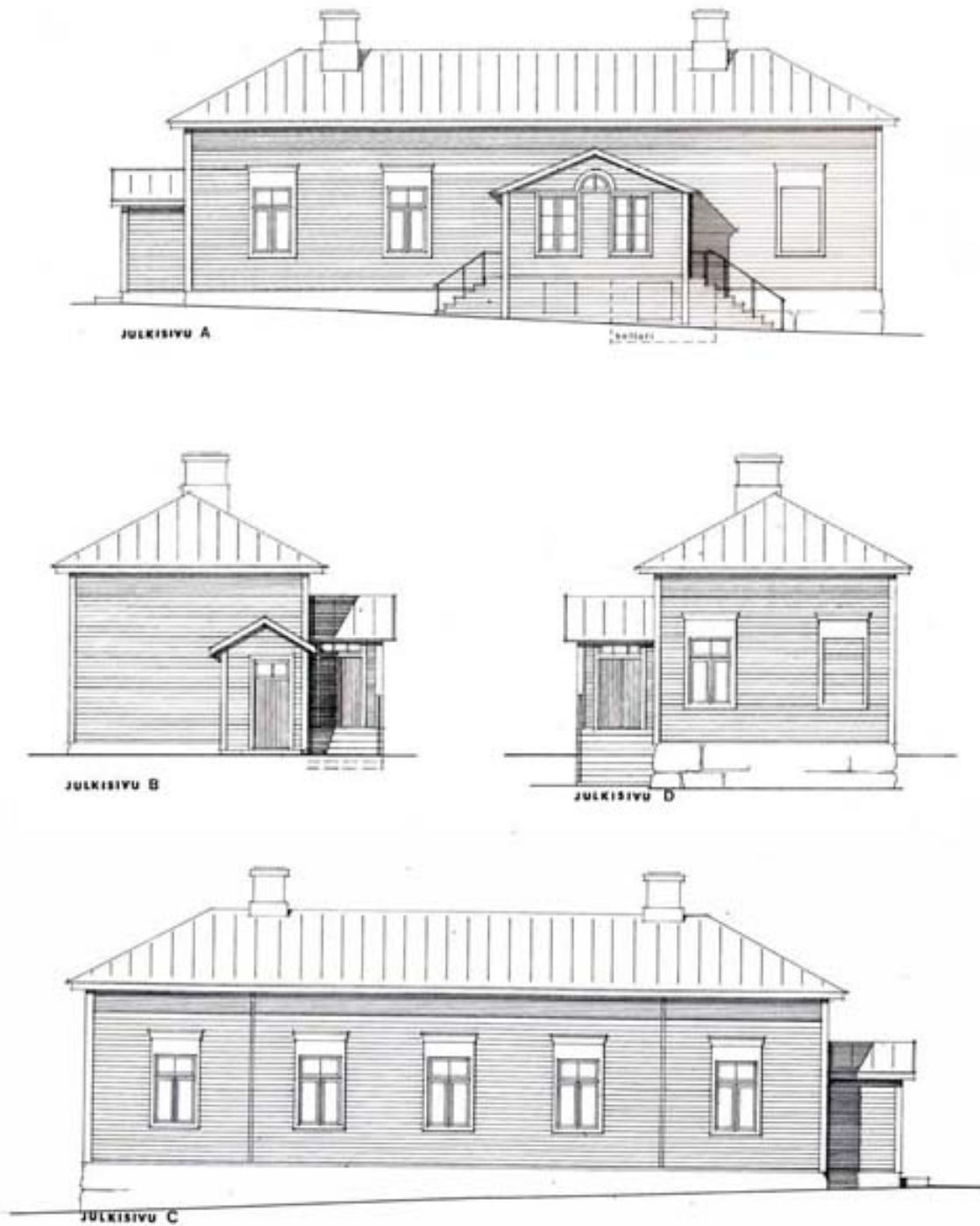
Kuva 1. Talon 1 pääkuistin ovet, vasen puoli (Räsänen, 2009)

Kuva 2. Talon 1 pääkuistin ovet, oikea puoli (Räsänen, 2009)

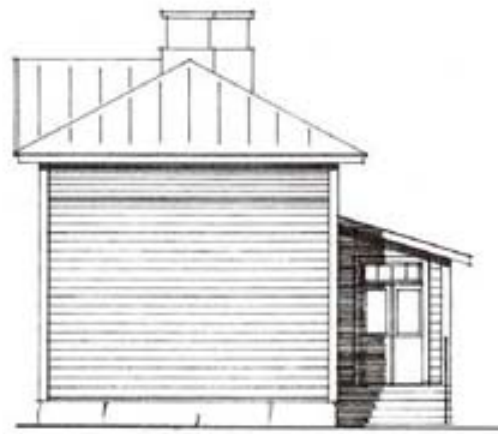
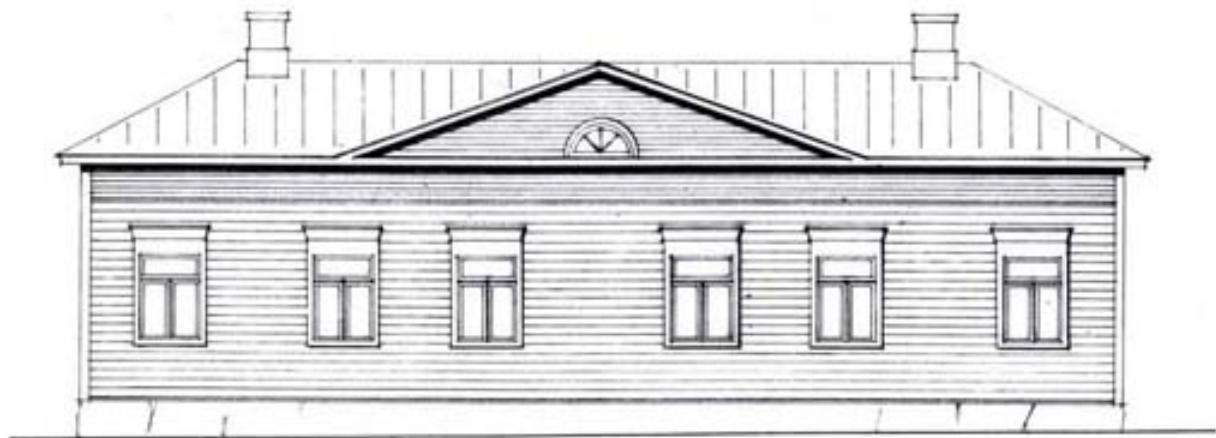

Kuva 3. Talo 1, pieni kuisti (Räsänen, 2009)

ASUINRAKENNUS
LUKIOKATU N:O 6.
Pöytäkirja Asukassuunnan rak. toimik. 21.2.77. R. J. L.

Kuva 1. Talo 1 julkisivut (Björkwall, 1977)

Kuva 1. Talo 2 julkisivut (Björkwall, 1978)

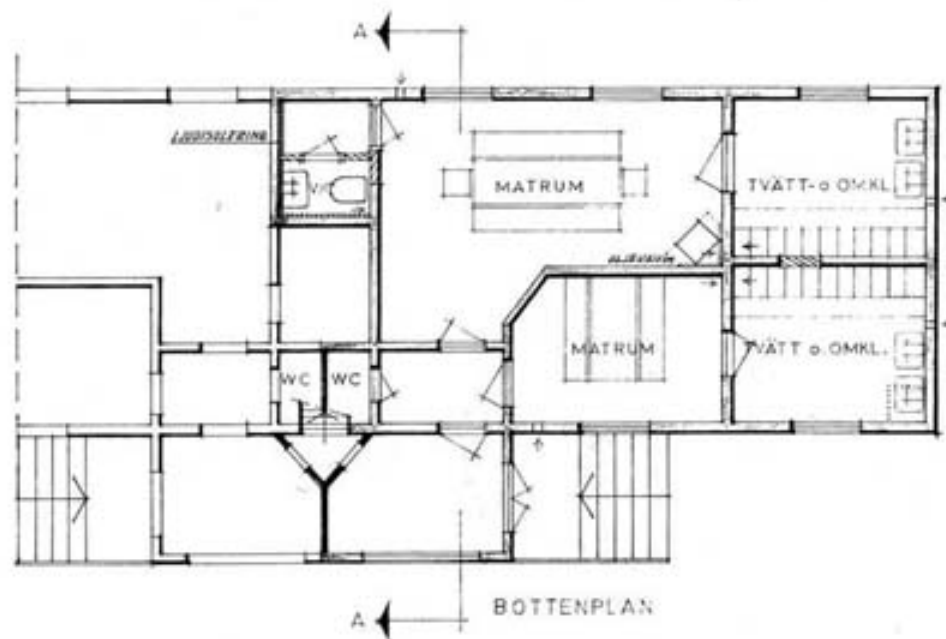
Kuva 1. Talo 2 pihajulkisivu (Suurpää, 1975a)

Kuva 2. Talo 2 pihajulkisivu (Räsänen, 2009)

ÄNDRINGSRITNING

SOCIALA UTRYMMEN FÖR TRÄDGÅRDSAVDELNINGEN KV 40, TOMT 3,
1/100.

BORGÅ STADS BYGGN. KONTOR 26.2.69.

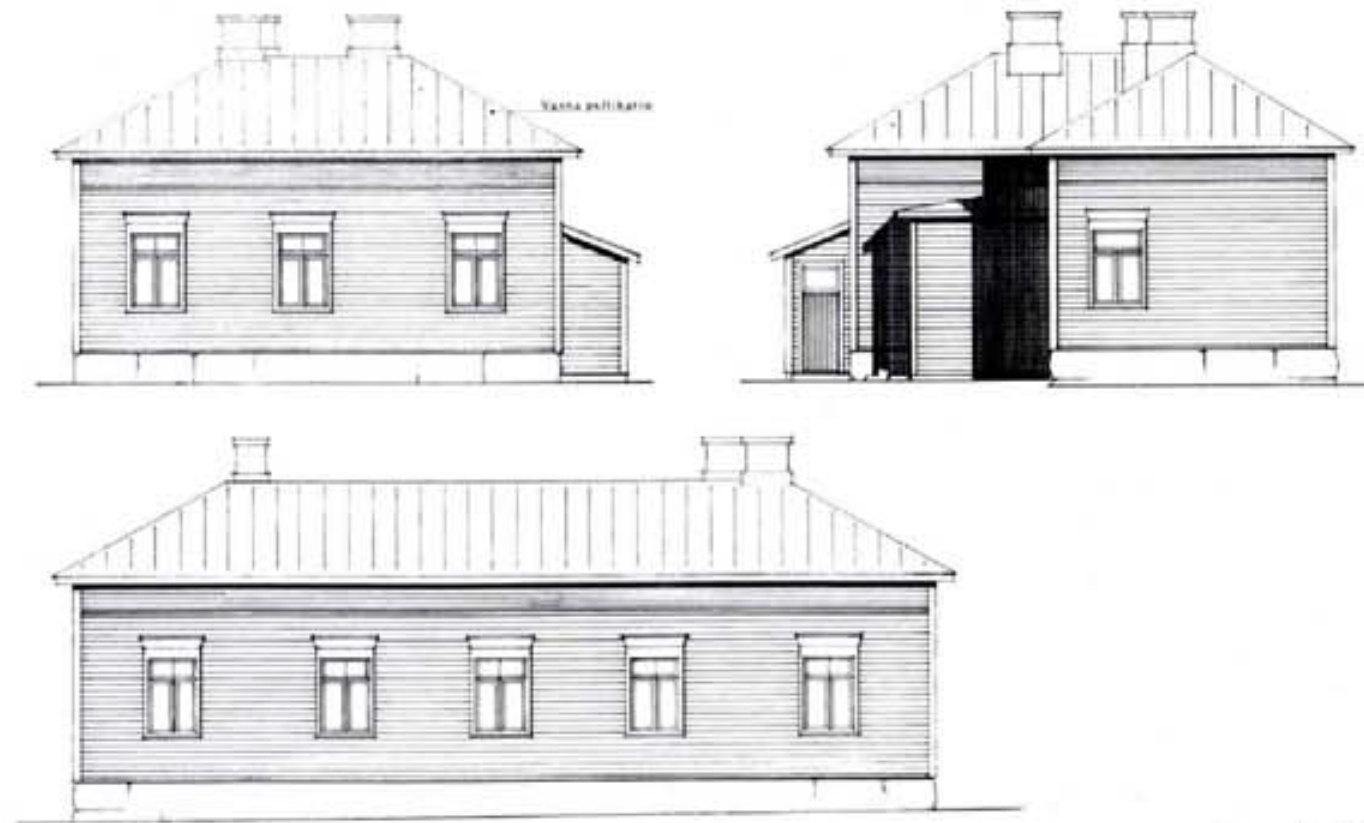
(Björkwall, 1969)

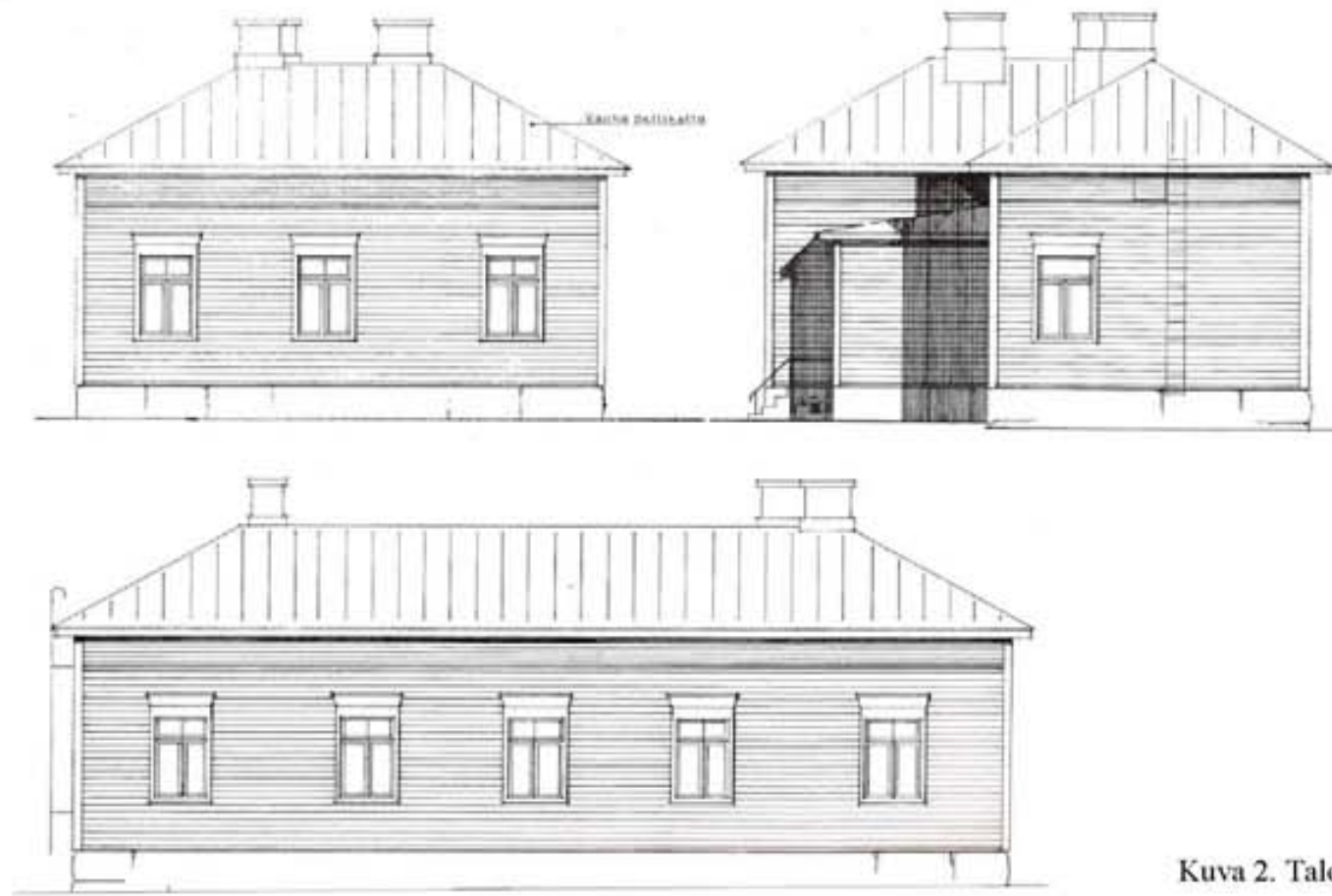
Kuva 1. Talo 3 pihajulkisivu ennen muutoksia (Björkwall, 1977)

Kuva 2. Talo 3 pihajulkisivun muutos (Porvoon kaupunki/Arkkitehtiosasto, 1980 a)

Kuva 1. Talo 3 katu- ja päätyjulkisivut ennen muutoksia 1977. (Björkwall, 1977 b)

Kuva 2. Talo 3 katu- ja päätyjulkisivujen muutospiirustukset 1980 (Karls, 1980 a)

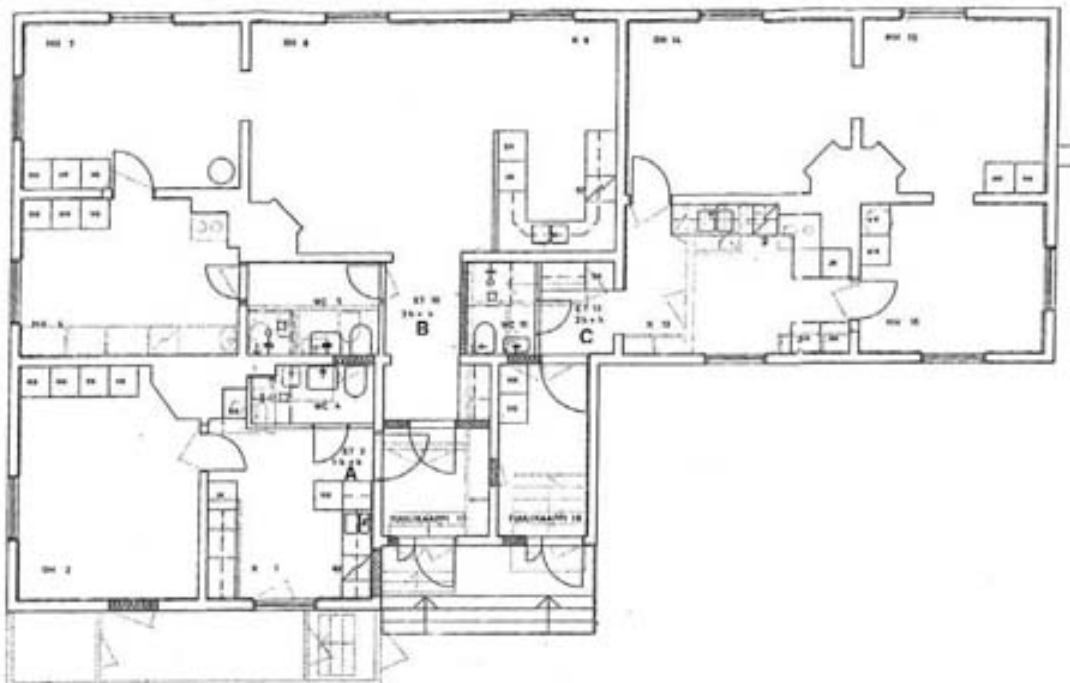
Kuva 1. Talo 3 ennen peruskorjausta (Suurpää, 1975b)

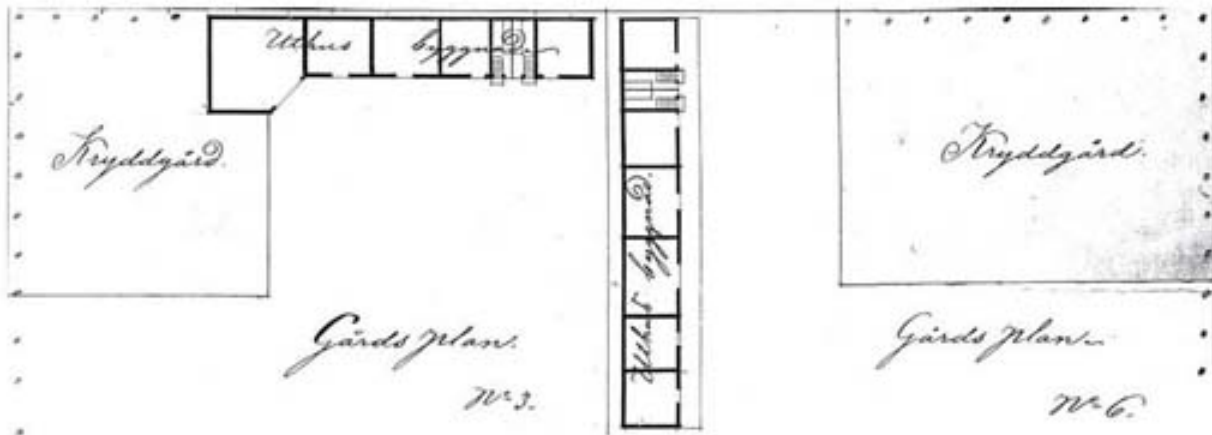
Kuva 2. Talo 3 nykytila (Räsänen, 2009)

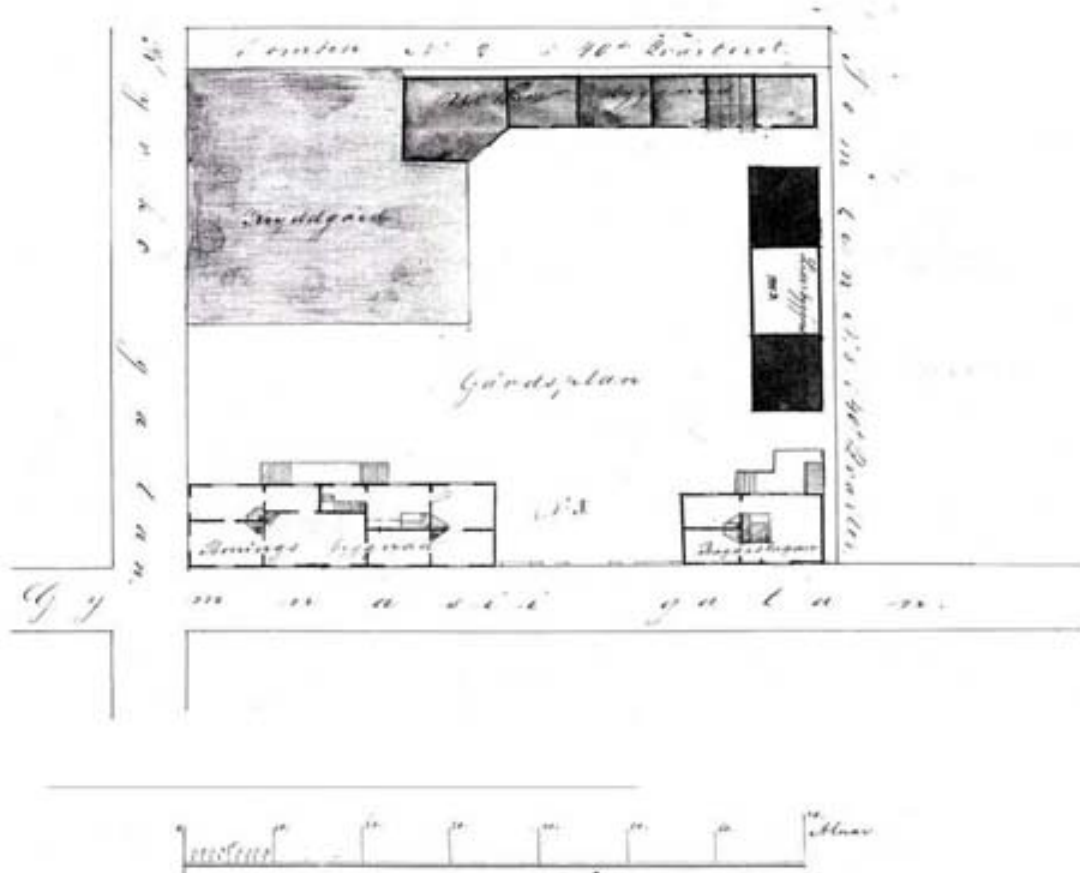
Kuva 1. Pohjapiirros ennen muutoksia (Björkwall, 1977 b)

Kuva 2. Työpiirustus, purettavat osat (Porvoon kaupunki/Arkkitehtiosasto, 1980 b)

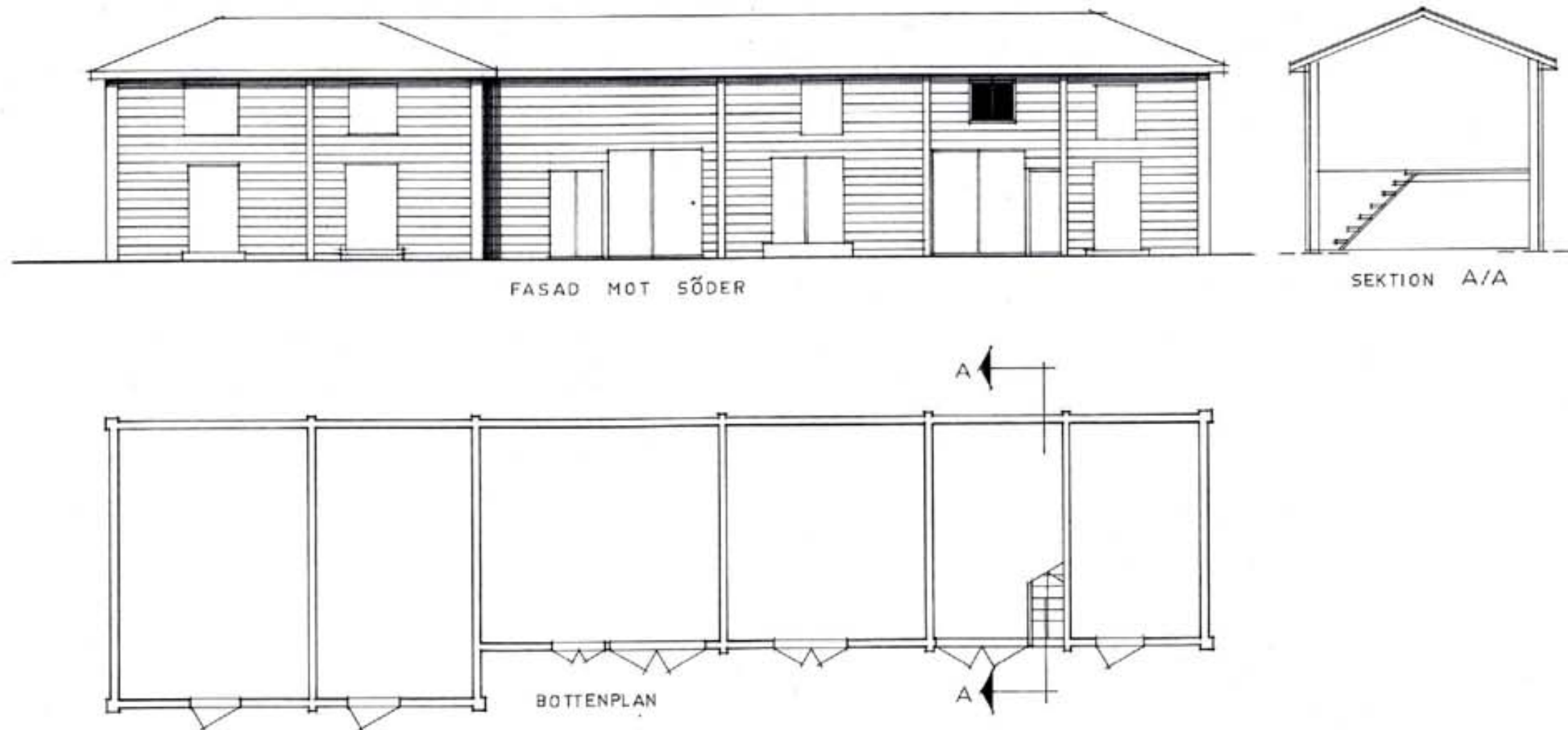

Kuva 1. Ulkorakennusten sijainti tonteilla 1848. (Westerberg, 1848)

Kuva 2. Liiterirakennus tontille 3 1875. (Muutospiirustus, 1875)

TJÄNSTEMANNAGÅRDENS UTHUSBYGGNAD
1 / 100

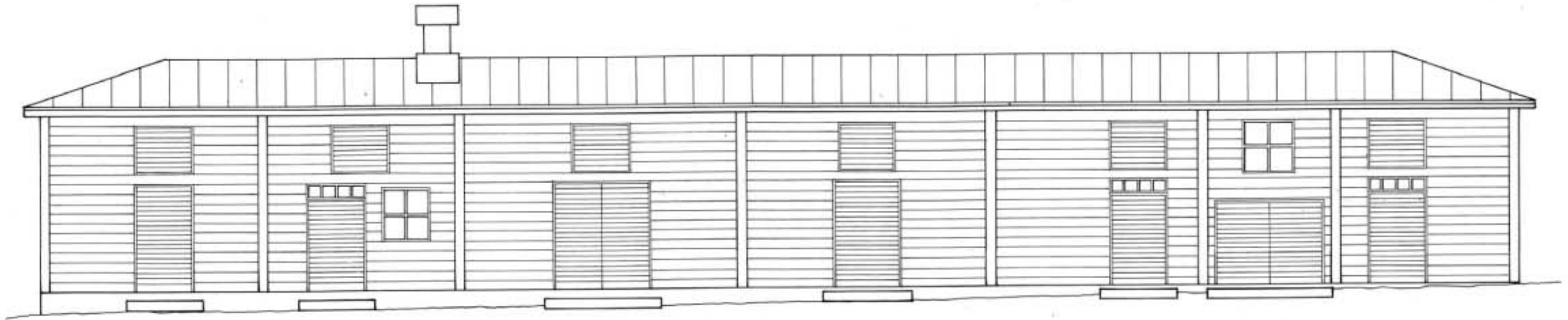
Kuva 1. Ulkorakennus tontilla 3, julkisivu-, pohja- ja leikkauspiirustukset (Björkwall, 1969 a)

Kuva 1. Ulkorakennus tontilla 3, julkisivu etelään (Räsänen, 2009)

Kuva 2. Ulkorakennus tontilla 3, julkisivu pohjoiseen (Räsänen, 2009)

Kuva 1. Ulkorakennus tontilla 6 (Porvoon kaupunki/ Arkkitehtiosasto, 1986)

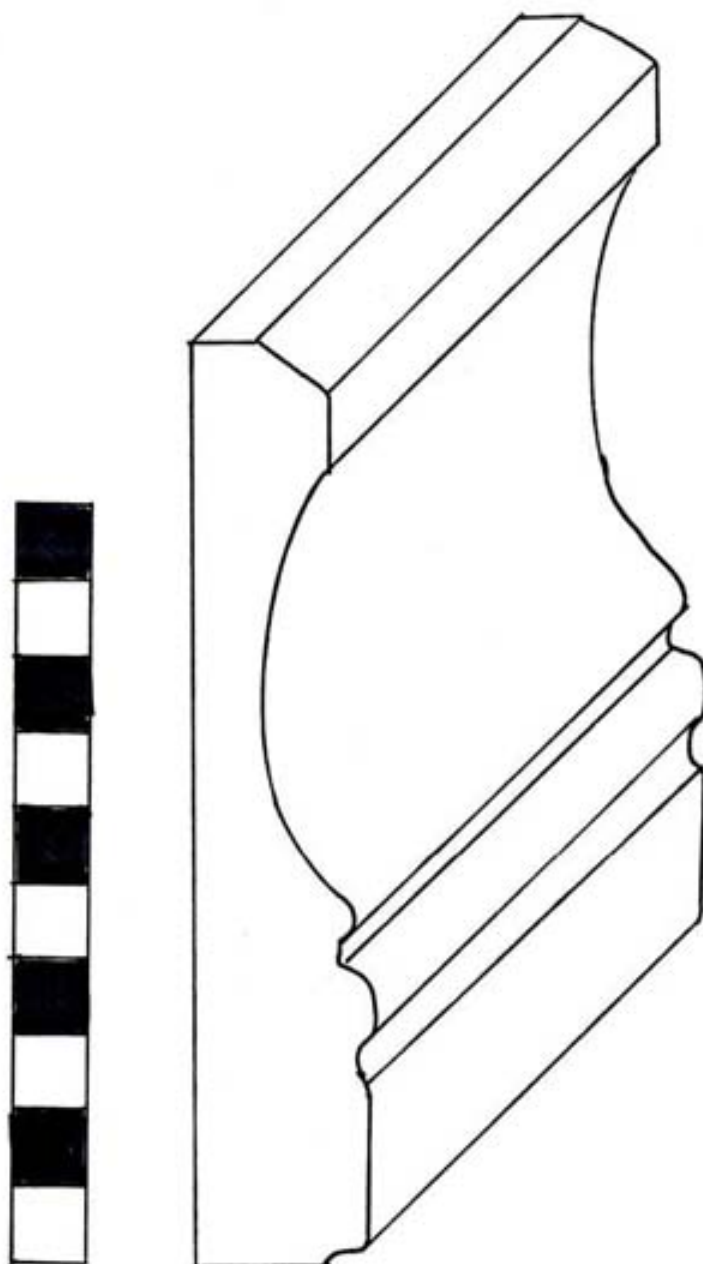
Kuva 2. Ulkorakennus, julkisivu itään (Räsänen, 2009)

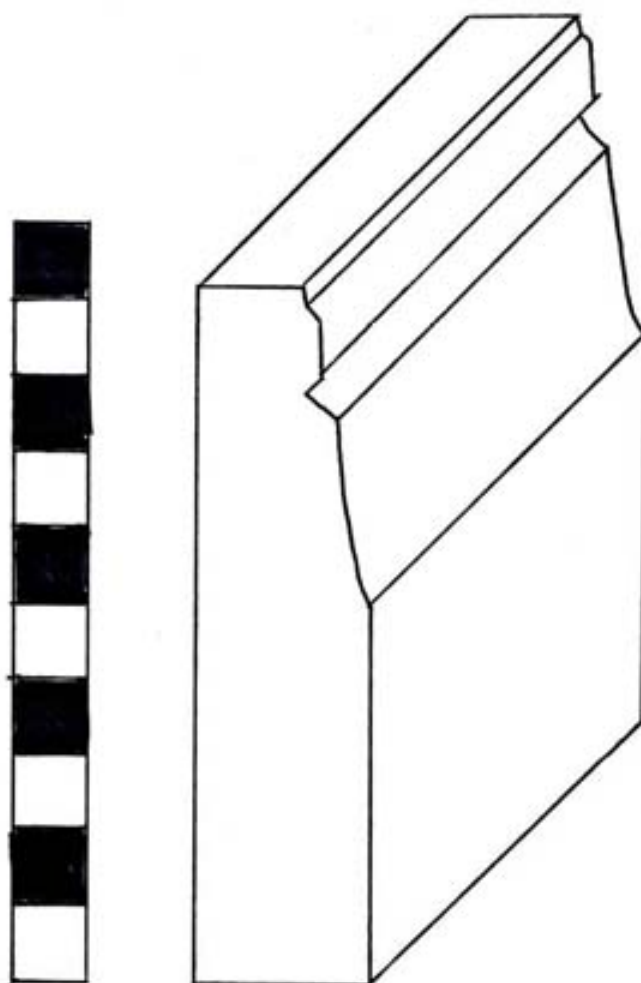
Kuva 3. Ulkorakennus, julkisivu länteen (Räsänen, 2009)

Taulukko 1. Rakennushistoriassa tapahtuneet muutokset

rakennus	vuosi	tapahtuma	muuta huomioita
asuinrakennukset ja kaksi ulkorakennusta	1848	rakentaminen	
No 3	1874	kuistin rakentaminen vinkkeliosan pätyyn, sisäänkäynti Piispankadulle	
-	1875	uusi liiterirakennus tontille 3	
Tontti 6/40	1900	viemärijohto	
No1	1901	kuistin laajennus	
No 2 huoneisto A	1969	huoneiston muuttaminen puisto-osaston sosiaalitiloiksi	öljykamiinalämmitys
No 5 ulkorakennus	1972	huopakate peltikatoksi	
No 4 ulkorakennus	1973	huopakate peltikatoksi	
Tontti 3/40	1974	muuntamo	
Asuinrakennukset	1977	julkisivumaalaus	
No 2 huoneisto A	1978-79	huoneiston muuttaminen takaisin asuinkäyttöön	sähkölämmitys
No 1 huoneisto B	1979	keittiö, lämpöeristyksen parantaminen	
No 3 huoneisto A	1980 muutospiirustus 1984 lopputarkastus	erillisen kuistin purkaminen, ikkuna Piispankadun puoleiseen pätyyn, sisäänkäynnin paikka vaihtuu	
No 3 huoneisto B	1980 muutospiirustus 1984 lopputarkastus	keittiön paikka vaihtuu, vanha liesi puretaan	
No 3 huoneistot A-C	1980 muutospiirustus 1984 lopputarkastus	eteistilojen ja väliseinien muutoksia, wc-tilojen paikat vaihtuvat, keittiöremontit	
No 3 huoneisto C	1980 muutospiirustus 1984 lopputarkastus	pyöreä uuni poistettu	
No 5 (ulkorakennus)	1986	saunaosaston peruskorjaus	
No 2 B	1988	peruskorjaus, keittiön remointi, muutoksia eteisessä ja wc-tiloissa	
Asuinrakennukset	1993	julkisivumaalaus	
No 1 huoneistot A ja B	1990-luvun loppu/ 2000-luvun alku?	keittiöremontit	A: wc:n viemärin vuotaminen rakenteisiin, B: pesu- koneen poistovedet valuneet rakenteisiin
Tontti 6/40	rakentamisajankohta ei ole tiedossa	kevytrakenteinen autotalli	

Kymenlaakson amk		
Hanna Räsänen	25.4.2009	1:1
<i>Hanna Räsänen</i>		
Lukiokatu 6-8, Porvoo Talon 1 alta löytynyt vuorilista		

Kymenlaakson amk

Hanna Räsänen

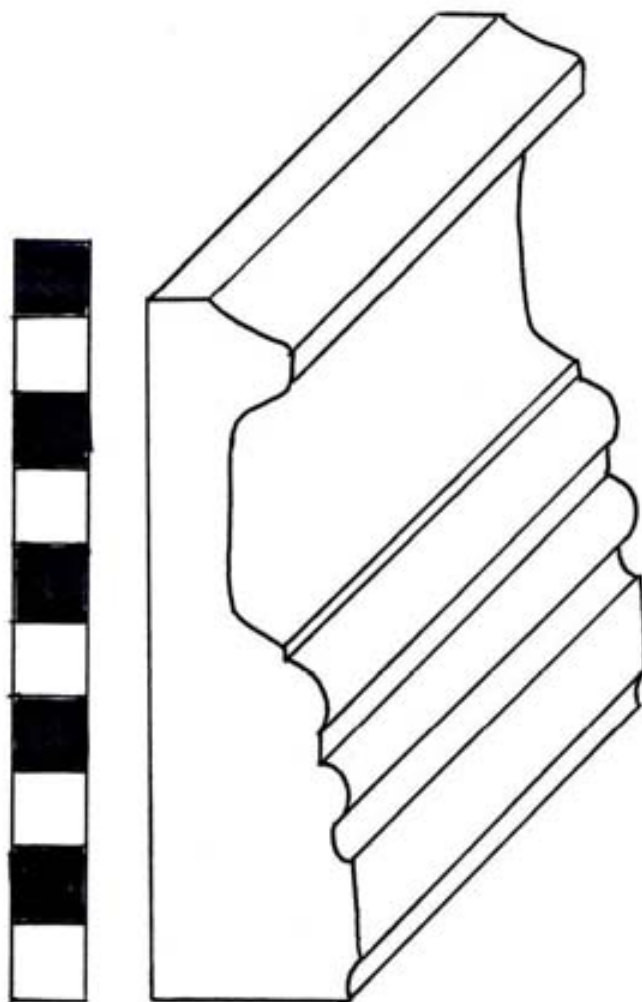
25.4.2009

1:1

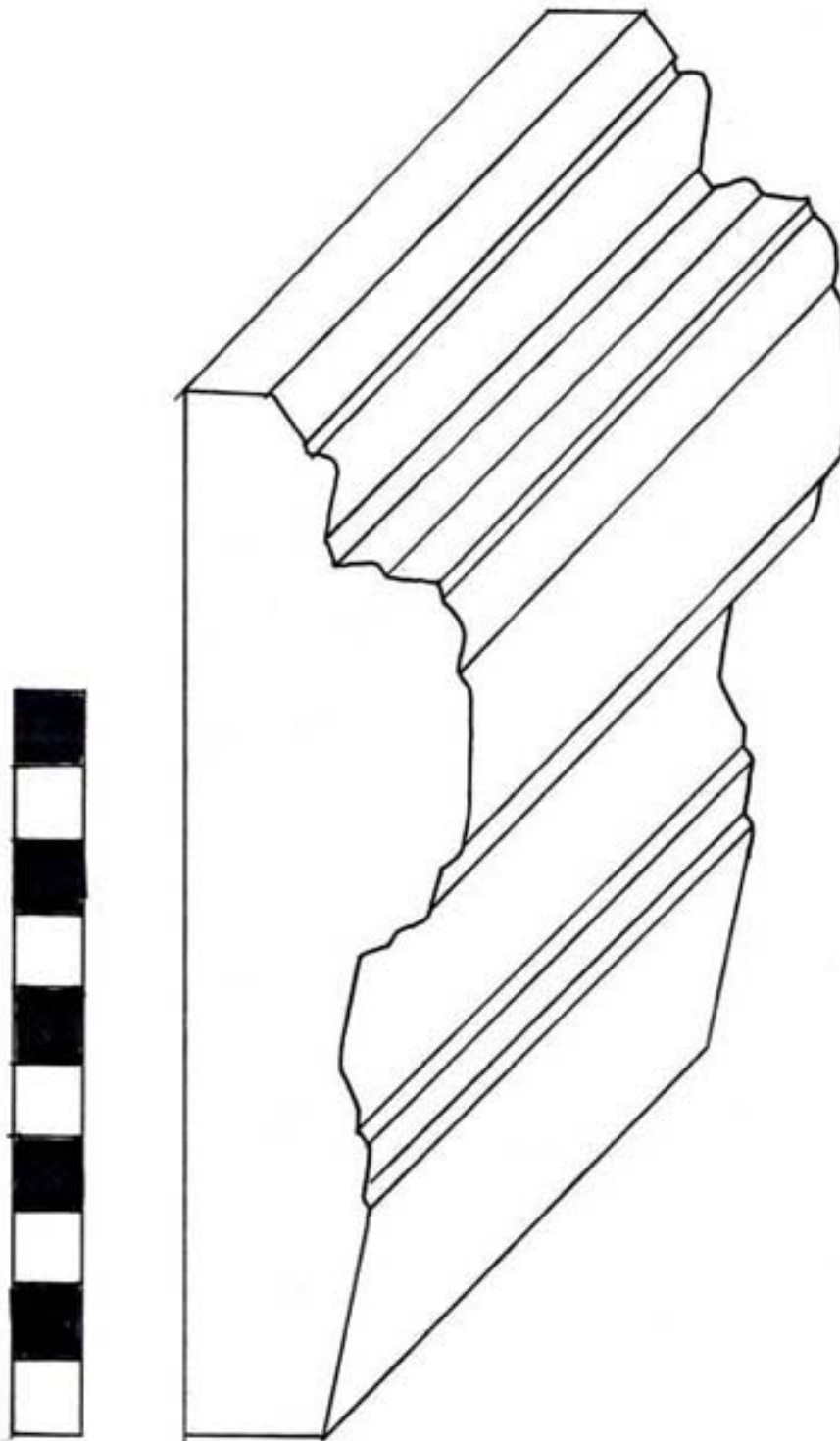
Hanna Räsänen

Lukiokatu 6-8, Porvoo

Talon 1 alta löytynyt jalkalista

Kymenlaakson amk		
Hanna Räsänen	25.4.2009	1:1
<i>Hanna Räsänen</i>		
Lukiokatu 6-8, Porvoo		
Talon 1 alta löytynyt jalkalista		

Kymenlaakson amk

Hanna Räsänen

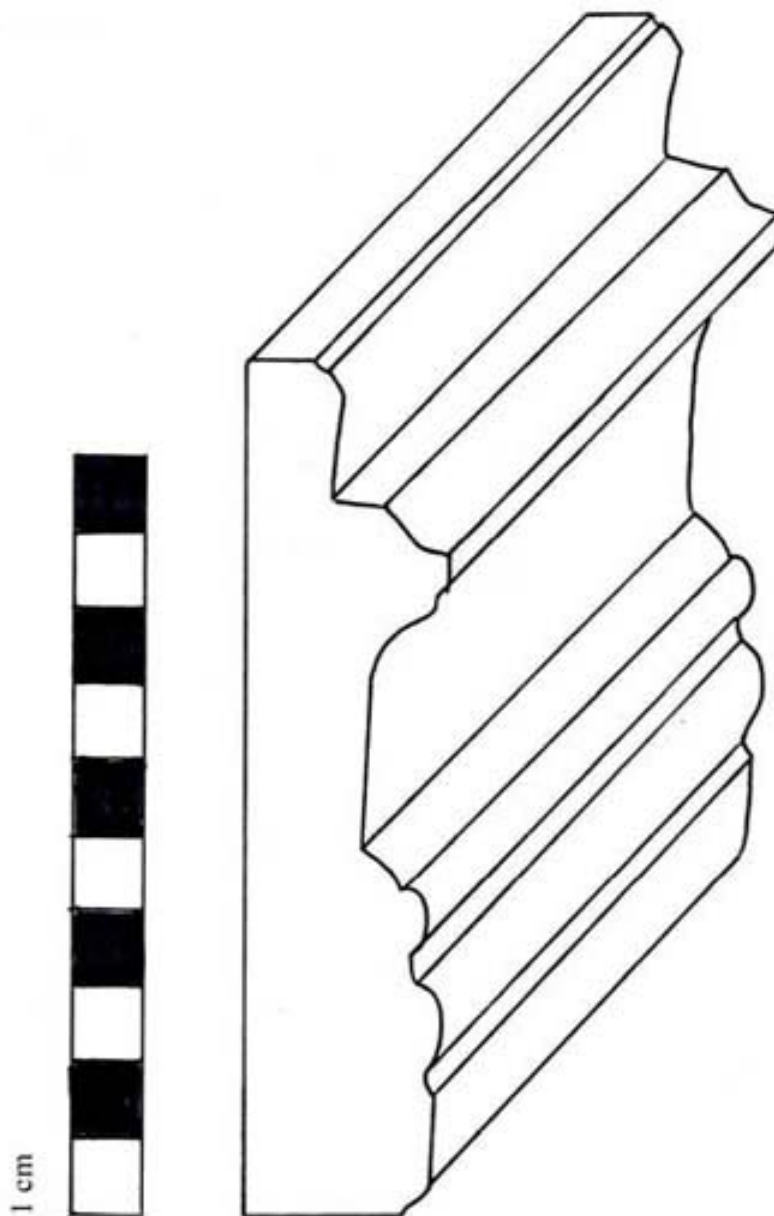
25.4.2009

1:1

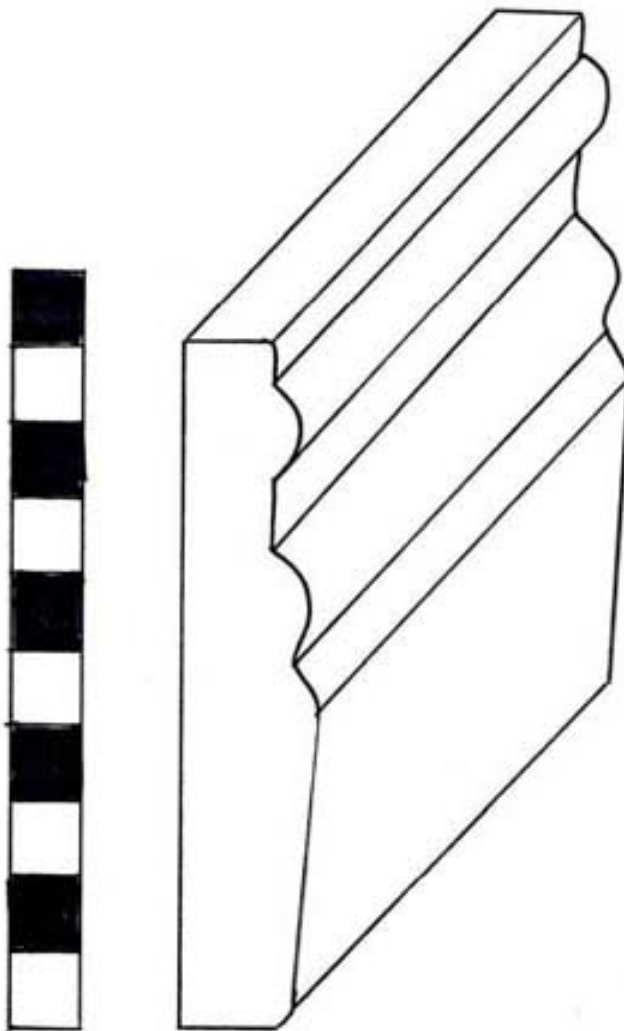
Hanna Räsänen

Lukiokatu 6-8, Porvoo

Talo 1 huoneisto A, kuistin pariovien vuorilista

Kymenlaakson amk	
Hanna Räsänen	25.4.2009
<i>Hanna Räsänen</i>	1:1
Lukiokatu 6-8, Porvoo Talo 1 pääkuisti, ikkunan vuorilista	

Kymenlaakson amk		
Hanna Räsänen	25.4.2009	1:1
<i>Hanna Räsänen</i>		
Lukiokatu 6-8 Talo 2 huoneisto B, eteisen vuorilista		

Kuva 1. Talon alta 1 (liite 17/1)

Kuva 2. Talon alta 2 (liite 17/2)

Kuva 3. Talon alta 3 (liite 17/3)

Kuva 4. Talo 1 kuistin pariovien vuorilista
(liite 17/4)

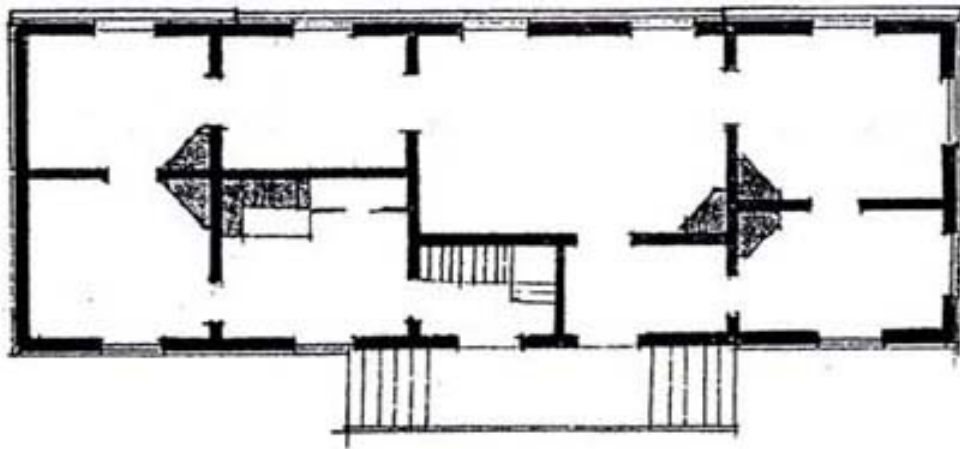

Kuva 5. Talo 1 kuistin ikkunan vuorilista
(liite 17/5)

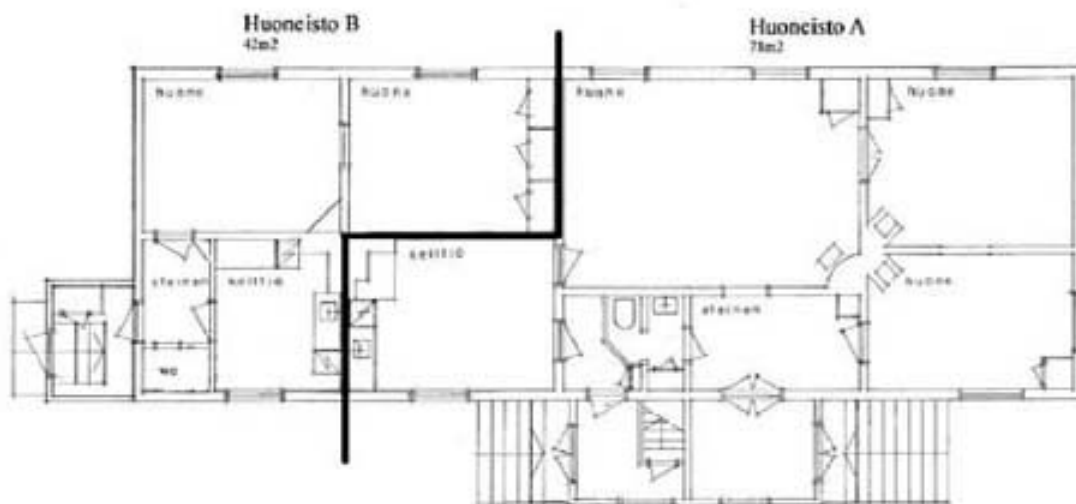

Kuva 6. Talo 2 eteisen vuorilista (liite 17/6)

(Kuvat: Räsänen, 2009)

Kuva x. Pohjapiirros 1848 (Westerberg, 1848)

Kuva x. Pohjapiirros 1977. (Björkwall, 1977)

Kuva 1. Salin kaakeliuuni

Kuva 2. Lastenhuoneen kaakeliuuni

Kuva 3. Makuuhuoneen kaakeliuuni

Kuva 4. Liesi

Kuva 5. Yksityiskohta salin kaakeliuunista

Kuva 6. Luukut

(Kuvat: Räsänen, 2009)

Kuva 1. Salin pariovet

Kuva 2. Eteisen sisäovet

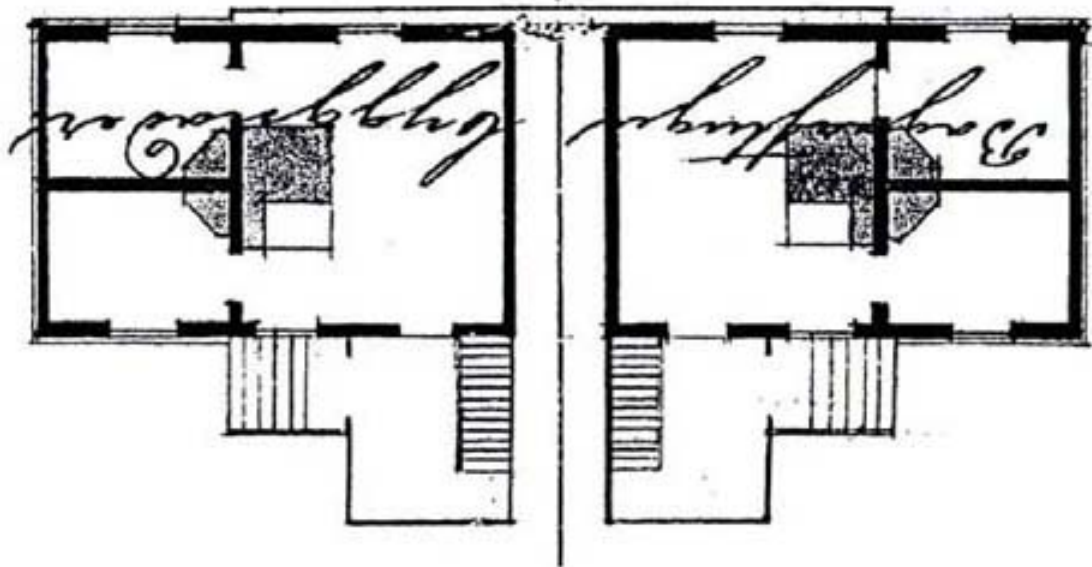

Kuva 3. Salin ovien vedin

Kuva. Eteisen ulommaisten sisäovien vedin

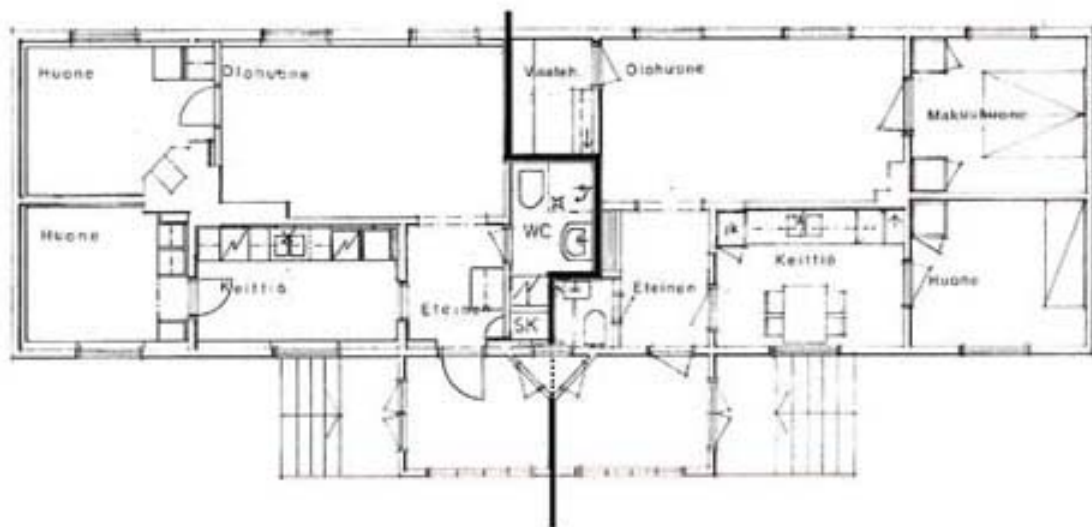
(Kuvat: Räsänen, 2009)

Kuva 1. Pohjapiirros 1848. (Westerberg, 1848)

Huoneisto B 58,5 m²

Huoneisto A 56 m²

Kuva 2. Pohjapiirros 1978. (Björkwall, 1978)

Kuva 1. Talo 2/B kaakeliuuni

Kuva 2. Talo 3/C kaakeliuuni

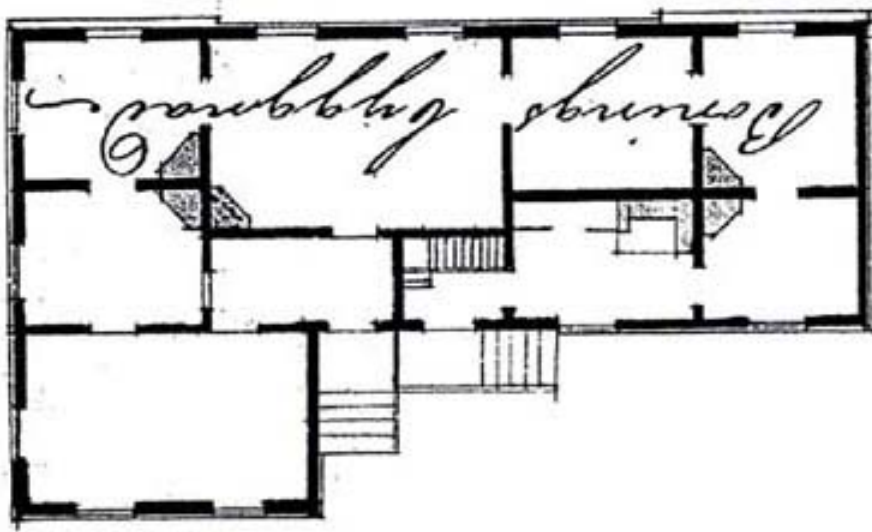

Kuva 3. Yksityiskohta (talo 2/B)

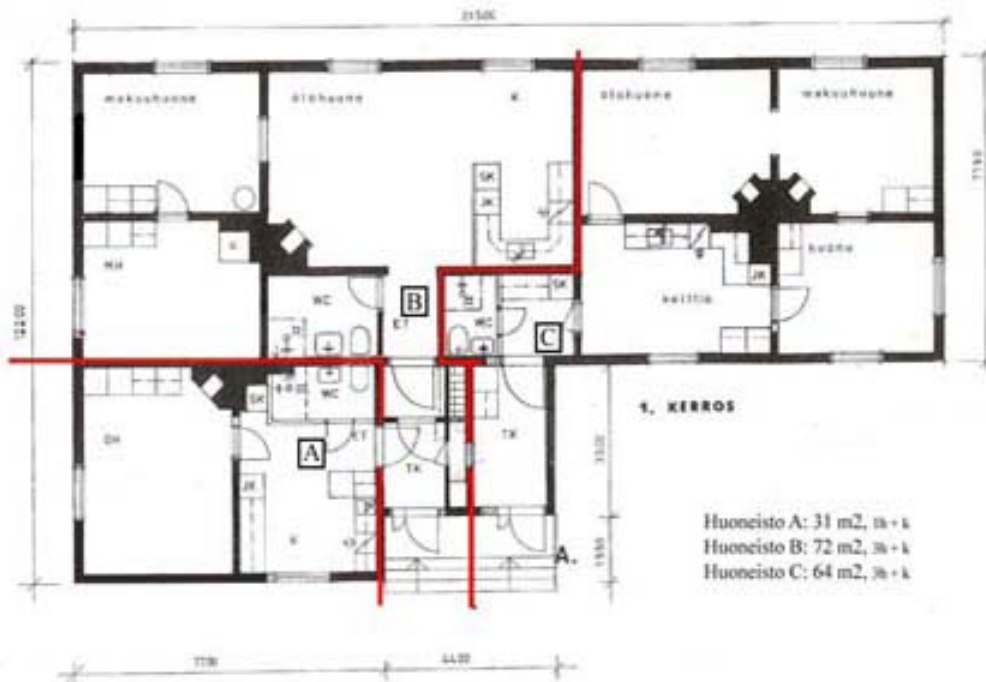

Kuva 4. Yksityiskohta (talo 3/A)

(Kuvat: Räsänen, 2009)

Kuva 1. Pohjapiirros 1848 (Westerberg, 1848)

Kuva 2. Pohjapiirros 1980. (Porvoon kaupunki/Arkkitehtiosasto, 1980)

Kuva 1. Talo 3/B makuuhuoneen kaakeliuuni

Kuva 2. Talo 3/B olohuoneen kaakeliuuni

Kuvat 4. Ja 5. Talo 3/c samanlaiset kaakeliuunit olo- ja makuuhuoneessa

Kuva 6. Yksityiskohta pyöreästä kaakeliuunista

Kuva 7. Yksityiskohta talon 3/C kaakeliuuneista

(Kuvat: Räsänen, 2009)

Kuva 1. Tontin 1 rakennukset Aleksanterinkadulla

Kuva 2. Tontin 2 rakennukset Runeberginkadulla

Kuva 3. Tontin 4 rakennukset kadun varrella

Kuva 1. Tontin 5 ja 4 kadun varren rakennukset Piispankadulla

Kuva 2. Katunäkymä Piispankadulta, taustalla Lukiokatu 6-8:n vinkkelirakennus

Kuvat 3. ja 4. Julkisivujäsentelyä tonteilla 2 ja 5

Kuva 5. Kattolyhty, tontti 4

(Kuvat: Räsänen, 2009)

Kuva 1. Runebergintalo korttelissa 39

Kuva 2. Porvoon lyseo korttelissa 41

Kuva 3. Kuurojen koulu korttelissa 46

(Kuvat: Räsänen, 2009)

Kuva 1. Lukiokadun-Runeberginkadun kulma

Kuva 2. Rikkoutunutta katutilaa Runeberginkadulla

Kuva 3. Kerrostalo ja Kuurojen koulu korttelissa 46, Runeberginkatu

(Kuvat: Räsänen, 2009)

Kuva 1. Lukiokatu 6-8 Porvoonjoelta nähtynä

Kuva. Lukiokadun ja Piispankadun kulma

Kuva 3. Porvoon lyseo ja Lyseonpuisto

Kuva 4. Lukiokadun katujulkisivua

(Kuvat: Räsänen, 2009)